

Retoriset keinot ja kirjoittajaroolit virolaisen
Postimees-lehden ja suomalaisen
Helsingin Sanomien
verkkosivujen mielipidekeskusteluissa

Pro gradu -tutkielma
Emma Laitinen

Helsingin yliopiston
Suomalais-ugrilainen laitos,
Viron kielen ja kulttuurin linja
Huhtikuu 2009

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
2 Verkkokeskustelu, sen mahdollisuudet ja ongelmat	3
2.1 Verkkokeskustelun tyypit	3
2.2 Verkkokeskustelun mahdollisuudet	3
2.3 Verkkokeskustelun ongelmat	4
2.3.1 Fleimaus	6
2.3.2 Vapaus lisää vastuuta	7
3 Yleisesitys aineistosta	9
3.1 Tutkittavien viestiketjujen säätely	9
3.2 Aineiston esittely	10
4 Kielenkäyttötavat	12
4.1 Rekisterit	12
4.2 Puhuttu ja kirjoitettu kieli	13
4.3 Tekstityypit	16
4.4 Retoriikka	18
5 Retoriset keinot ja vaikuttaminen	20
5.1 Retorinen diskurssianalyysi	20
5.1.1 Etäännyttäminen omista intresseistä	22
5.1.2 Oman osallisuuden tunnustaminen ja asiantuntijuus molemmista leireistä	22
5.1.3 Puhujakategorialla oikeuttaminen	23
5.1.4 Liittoutumisasteen säätely	24
5.1.5 Vahvistaminen konsensuksella tai asiantuntijan lausunnolla	25
5.1.6 Kategorioiden käyttö vakuuttamisen keinona	26
5.1.7 Yksityiskohdilla ja narratiiveilla vaikuttaminen	28
5.1.8 Numeerinen ja ei-numeerinen määrällistäminen, ääri-ilmaisujen käyttö	30
5.1.9 Muita retorisen vaikuttamisen keinoja	32
5.2. Puolustava ja hyökkäävä retoriikka sekä faktoihin ja tunteisiin perustuva argumentointi	34
5.2.1 Puolustava retoriikka	34
5.2.2 Hyökkäävä retoriikka	37
5.2.3 Faktoihin perustuva retoriikka	42
5.2.4 Tunteisiin perustuva retoriikka	45
6 Kommunikatiiviset roolit	49
6. 1. Mieli-pidekirjoituksen adressaatti eli kohde	50
6.1.1 Adressaattina toimittaja tai julkaisija	50
6.1.2 Adressaattina uutisessa esiintynyt henkilö tai yhteisö	51
6.1.3 Adressaattina toinen mieli-pidekirjoittaja	51
6.1.4 Adressaattina kuka tahansa lukija	52
6.2. Mieli-pidekirjoittajien roolit	54
6. 2. 1. Kirjoittajaroolit Helsingin Sanomissa	54
6.2.2. Kirjoittajaroolit Postimees-lehdessä	67
7 Yhteenveto ja tulokset	79
Retoorilised võtted ja kirjutajate rollid Postimehe ja Helsingin Sanomate internetlehe kommentaarides	84
Lähdeluettelo	86
LIITE 1. Netiketti	89

1 Johdanto

Sähköiset viestimet ovat vallanneet yhä enemmän tilaa ihmisten välisessä kommunikaatiossa. Paperikirjeen tai puhelinsoiton sijaan useammat asiat voi hoitaa sähköpostin välityksellä, vaatteita tai matkoja voi ostaa täyttämällä sähköisen tilauskupongin ja tilauksen maksaminenkin onnistuu pankkitunnuksilla tai luottokortilla internetissä kotoa poistumatta. Tiedonhakuja helpottavat puolestaan eri aloista ja toimijoista laaditut sivustot, kuten yritysten kotisivut tai yliopistojen verkkomateriaalit, sekä erityiset hakukoneet (mm. Google), joista voidaan hakusanojen avulla etsiä mitä tahansa päähän pälkähtävää asiaa. Myös sanomalehdet ovat muuttaneet omat internet-julkaisunsa interaktiivisiksi tarjoten lukijalle mahdollisuuden kommentoida uutisia sähköisesti.

Tämän työn tavoitteena on tutkia suomalaisia ja virolaisia mielipidekirjoituksia, joita lukijat voivat kirjoittaa sanomalehtien internet-julkaisuihin. Tutkin rooleja, joita kirjoittajat valitsevat, ja menetelmiä, joilla he vahvistavat näitä roolejaan. Johdannon jälkeen työn toisessa luvussa esitellään internet- eli verkkokeskustelua, sen mahdollisuuksia sekä ongelmia. Kolmannessa luvussa esitellään työn analysoitavaa aineistoa eli Helsingin Sanomien ja Postimees-lehden internet-julkaisujen mielipidekeskusteluja ja niiden säätelyä. Työn neljännessä luvussa luonnehditaan analysoitavaa aineistoa rekisterien, tekstityyppien ja retoriikan näkökulmista. Viidennen luvun aiheena ovat retorinen diskurssianalyysi sekä erilaiset retoriset keinot, joilla kirjoittajat pyrkivät lisäämään puheensa vakuuttavuutta. Kuudennessa luvussa analysoidaan lukijan ja kirjoittajan rooleja. Tutkitaan, kuka on kirjoituksen todennäköinen adressaatti eli kohde ja millaisen roolin kirjoittaja voi valita itselleen. Koska analysoitavaa aineistoa käsitellään neljännessä, viidennessä ja kuudennessa luvussa eri näkökohdista, on jokaisen luvun alussa esitelty lyhyesti kirjallisuuteen perustuva teoreettinen tausta ja analyysimetodi, jota kyseisessä luvussa käytetään. Seitsemännessä luvussa on loppupäätelmien ja yhteenvedon vuoro. Aineiston analysoinnissa käytän kvalitatiivista vertailua. Aineistoa tutkitaan esimerkkien valossa eikä siitä koosteta tilastoja tai kvantitatiivista vertailua.

Internet on maailmanlaajuinen sähköinen verkko, johon yhdistetyt tietokoneet voivat lähettää ja vastaanottaa vaaditulla tavalla pakattua tekstiä, kuvaa ja ääntä minne tahansa maailmassa. Yksi internetin palvelumuodoista on World Wide Web (WWW eli *web*, tässä myös *verkko*), joka on internetissä toimiva hajautettu hypertekstijärjestelmä, jota selataan erityisellä selaimella (mm. Internet Explorer ja Mozilla), joka puolestaan hakee web-sivuiksi kutsuttuja dokumentteja web-palvelimilta. Muita internetin palvelumuotoja ovat mm. sähköposti ja erilaiset keskusteluryhmät, joihin tässä työssä erityisesti keskitytään.

Internetin keskusteluryhmät mahdollistavat osallistumisen lähes rajattomasti kaikkialla maailmassa käytäviin keskusteluihin, joiden aiheena saattavat olla päivän uutiset, Saksan politiikka tai vaikkapa neulakintaiden valmistaminen. Tiettyjen alojen harrastajat tapaavat omilla keskustelupalstoillaan, joiden lisäksi on olemassa laajoja foorumeita, joissa saman katon alle on koottu satoja eri aiheita ja niihin liittyviä alaotsikoita. Suomessa näistä foorumeista tunnetuin lienee Suomi24-sivusto, Virossa puolestaan mm. Delfi. Eri foorumeita ja muita internetin keskustelupaikkoja yhdistää teknologiakeskeisyys; keskusteluiden seuraamiseen ja niihin osallistumiseen vaaditaan sopiva tekniikka, toimiva verkkoyhteys sekä vaadittavat järjestelmät ja ohjelmat. Niiden lisäksi tarvitaan myös kykyä käyttää laitteita ja ohjelmia sekä verkkokeskusteluiden lukutaitoa (Salla 2002: 130–131.)

Työssä käytetty vironkielinen aineisto on tekijän itsensä kääntämä, eivätkä käännökset pyri sanatarkkuuteen vaan antamaan kuvan kirjoituksen sisällöstä.

Kiitokset kotiväelle sekä kieli-ihmisille Annalle, Annukalle, Viialle ja Petterille sekä Anulle ja ylipäätään kaikille, keiden kanssa olen aiheesta puhunut. Jokainen mielipide on ollut hyödyksi!

2 Verkkokeskustelu, sen mahdollisuudet ja ongelmat

2.1 Verkkokeskustelun tyypit

David Crystal (2001: 11–12) jakaa internetissä käytävät keskustelut kahteen eri tyyppiin. Mieli- ja keskusteluita voidaan käydä reaaliajassa (synkronisesti), jolloin kirjoitettu viesti ilmestyy heti lähettämisen jälkeen ketjuun ja osallistujat vastaavat niihin heti. Näitä ketjuja on esimerkiksi pikaviestipalvelu IRC:ssa (Internet Relay Chat) jossa on tuhansia eriaiheisiä ns. keskusteluhuoneita, joissa keskustelut voidaan käydä ryhmissä tai kahden kesken. IRC:ia voidaan käyttää myös vaikkapa työpaikan sisäisenä viestintäkanavana. IRC-keskusteluissa moderaattorin eli keskustelun valvojan oikeudet annetaan ketjun avaajalle.

Toisaalta viestiketjut voivat olla myös vähemmän aikaan sidottuja, eli keskustelut säilyvät internetissä ja kuka tahansa voi lukea niitä milloin tahansa sekä lisätä oman mielipiteensä vielä kuukausienkin jälkeen keskustelun päättymisestä. Näitä ketjuja moderoidaan yleensä keskustelusivuston ylläpidon toimesta. Molemmat tässä työssä tarkasteltavat viestiketjut kuuluvat tähän jälkimmäiseen tyyppiin eli ovat viivästettyjä eli epäsynkronisia ja pysyvät internetissä avoimesti kommentoitavina kenties hyvinkin kauan. Sigrid Salla (2002: 129–130) lisää epäsynkroniseen viestintään myös postituslistat sekä sähköpostin, jota voivat kuitenkin olla myös synkronoituja, mikäli osallistujat ovat sattumalta tai sovitusti yhtä aikaa kirjautuneina ja voivat näin vastata saman tien saamiinsa viesteihin.

2.2 Verkkokeskustelun mahdollisuudet

Yksi internet-keskusteluiden suurimmista hyödyistä on se, että keskusteluihin voi osallistua ympäri vuorokauden ja mistä päin maailmaa hyvänsä; tarvitaan vain tietokone ja internet-yhteys. Keskusteluiden lukeminen ja niihin osallistuminen voi toimia samanlaisia ihmisiä yhdistävänä tekijänä, vaikka fyysinen etäisyys olisikin satoja kilometrejä. Keskustelupalstoilla syntyy myös ystävyysuhteita ja kaveriporukoita, jotka tapaavat toisiaan kasvokkain. Erilaisilla palstoilla voi myös

kysyä neuvoa mieltä askarruttaviin asioihin, esimerkiksi erilaiset terveyteen ja sairauteen liittyvät kysymykset ovat tavallisia. Internetissä on myös vertaisryhmiä erilaisissa elämäntilanteissa oleville ihmisille, keskusteluihin osallistuminen ei vaadi olemista tiettyssä paikassa tiettyyn aikaan, vaan kirjoittaa voi milloin vain. Kysyjä saattaa myös saada keskustelupalstalla ongelmaansa aivan uudenlaisen näkökulman, sillä eriävän mielipiteen kertominen on ventovieraalle paljon helpompaa kuin läheiselle ystävälle.

David Crystal (2001: 59) huomauttaa kuitenkin, ettei internet sittenkään ole niin maailmanlaajuinen, miltä se ensi näkemältä vaikuttaa. Vaikka globaalissa tietoverkossa on tehty paljon kulttuurien, fyysisen ympäristön ja vaikkapa aikavyöhykkeiden aiheuttamien rajoitusten kaatamiseksi, käytännössä suurin osa kommunikaatiosta internetissä on paljon rajoittuneempaa. Kirjoittaessamme sähköpostia tai mielipidettä keskustelupalstalle emme kommunikoi miljoonien ihmisten kanssa. Myös kirjoittajan käyttämä kieli vaikuttaa lukijoiden määrään. Koska edes internetin ”äidinkieltä”, englantia, ei ymmärretä kaikkialla, ei suomen- tai vironkielinenkään teksti voi tavoittaa kymmeniä miljoonia lukijoita.

Patricia Wallace (1999: 9) puolestaan toteaa, ettei internet ole hänestä ”maailmanlaajuinen kylä”, vaan ennemminkin valtava kokoelma naapurustoja, joissa samoista asioista kiinnostuneet ihmiset voivat jakaa tietoa, työskennellä yhdessä, kertoa vitsejä, väitellä politiikasta tai pelata pelejä. Maantieteen sijaan näiden naapurustojen muotoutumiseen vaikuttaa yhteydenpidon tarkoitus, joka muokkaa käyttäytymistämme. Internetissä yksi ihminen voi kuulua useisiin naapurustoihin ja naapurustoista toiseen liikkuminen sujuu napin painalluksella.

2.3 Verkkokeskustelun ongelmat

Koska yksilöt ja heidän ajatuksensa ovat yksityisiä eikä ajatustenluku ole mahdollista, joutuu kuulija ottamaan riskin aina tulkitessaan puhetta ja olettaessaan, että puhuja käyttää tiettyä ilmaisua juuri samassa tarkoituksessa kuin kuulija itse. Kommunikaation onnistumiselle on olennaista se, että merkitykset ovat julkisia. Ilmaisun on oltava sellaista, että se on periaatteessa kaikkien kieltä ymmärtävien käsitettävissä. Puhuja ei voi olettaa, että hänen julkilausumattomat aikomuksensa tuovat puheeseen uusia merkityksiä, sillä kuulija nojautuu

tulkinnassaan useimmiten vain ääneen lausuttuihin vihjeisiin (Kakkuri-Knuuttila ja Ylikoski 1999: 26–27.)

Internetissä kommunikoitaessa ihmisiltä puuttuu mahdollisuus osoittaa tunteita ja reaktioita, joita kasvokkain kohdatessa osoitetaan esimerkiksi ilmeillä, eleillä, naurahduksilla ja äänenpainoilla. Jos keskustelukumppani on tuttu ihminen, vastaanottaja pystyy tulkitsemaan myös kirjallisia viestejä oikeassa kontekstissa ja voi lukea kirjoittajan mielialan ”rivien välistä” (Wallace 1999: 14). Mutta jos teksti on vieraan kirjoittama, jää lukijalle tulkinnanvaraa vain tekstin verran ja mielipide tulkitaan kirjaimellisesti, vaikka kirjoittaja olisikin ehkä tavoitellut ironiaa tms.

Apuvälineiksi internet-viestinnässä on otettu pisteillä, kirjaimilla ja erikoismerkeillä tehdyt hymiöt (eng. *smileys*, mm. hymyillä :-), surra :-(tai hämmästellä suu auki :-0) sekä keskustelufoorumeissa suositut lyhenteet, esimerkiksi ”lol” (engl. *laughing out loud*, nauraa ääneen) tai ”irw” (*irvitat*, irvistää). Lisäämällä näitä tekstiinsä kirjoittaja voi tuoda esille mielialansa. Koko mielipiteen kirjoittamista isoilla kirjaimilla pidetään epäkohteliaana HUUTAMISENA, vaikka huutomerkkejä ei käytettäisikään. Kirjainten väliin laitetuilla välilyönneillä kirjoittaja voi osoittaa haluavansa tehdä asian selväksi.

Sävyjen ja ilmeiden puutteen lisäksi myös kirjoittajan kömpelyys itseilmaisussa voi antaa hänestä huonon ja ehkä tyhmemmänkin kuvan, mihin todellisuudessa on syytä (Wallace 1999: 14–15.) Kirjoitus- ja kielioppivirheet heikentävät kuvaa entisestään ja saavat muut keskustelun osanottajat hyökkäyskannalle, vaikka eivät ehkä puuttuisikaan niin voimakkaasti hyvin ja oikein kirjoitettuun mielipiteeseen.

Yksittäisellä mielipidekirjoittajalla saattaa olla hyvinkin mieto mielipide keskustelun aiheesta, mutta toisten osallistujien mielipiteiden lukeminen voi laukaista normaalia rajumman reaktion. Reaktiot ovat voimakkaampia myös siksi, että ne voi esittää tietyissä rajoissa anonyymina ja turvassa omalta tietokoneelta, ei välittömässä kontaktissa muihin osallistujiin. Toisaalta mielipiteet kirjoitetaan usein ”niin kuin sylki suuhun tuo” ja internet-keskusteluista puuttuukin usein paperille kirjoitetun kirjeen mietintäaika ja hionta. Mielipiteen voi kirjoittaa vaikka aamuyöllä kostean baari-illan jälkeen, kun harkinta ei ole kaikkein parhaimmillaan. Toisaalta mielipiteen voi kirjoittaa myös ensin vaikka paperille

tai tekstinkäsittelyohjelmaan ja muokata sitä huolellisesti ennen lähettämistä. Keskustelija voi myös suorastaan valehdella, joten keskusteluista saatuihin tietoihin ja neuvoihin, kuten muuhunkin informaatioon internetissä, tulee suhtautua varauksella.

2.3.1 Fleimaus

Tunteiden ilmaisun puute, huono itseilmaisuus tai tunteita herättävä argumentointi voi saattaa muut keskusteluun osallistuvat fleimaamaan eli liekehtimään (*flaming*, Crystal 2001: 55). Fleimaaminen on aina aggressiivista, siinä viitataan tiettyyn aiheeseen ja viesti osoitetaan suoraan yksittäiselle vastaanottajalle; tosin viestiketjuissa on mahdollista suhtautua aggressiivisesti myös useampaan osallistujaan:

(1) Te pörssiyhtiövouhakkeet olette kehittäneet mielessänne jonkin ihme ajattelun, jossa toimiva johto on kaikkivaltainen ja Jumala tulee sitten kaukana seuraavana. (HS 11.1.2008)

Fleimauksen määrittely on vaikeaa, sillä keskustelupalstoilla ihmiset suhtautuvat eri tavoin asioihin aivan kuten arkielämässäänkin. Se mikä toisesta on loukkaavaa ja riitelyä, on toiselle normaalia keskustelua. Ja yllättävän usein fleimaamiseen osallistuvat osapuolet yllättyvät omasta tylyydestään, mikäli keskustelun kolmas osapuoli huomauttaa heille aggressiivisesta kielenkäytöstä. Ehkä myös näissä tapauksissa fleimien lähettäjät kokevat internetin anonymiteetin ja fyysisen etäisyyden suojelevan heitä. Myös kulttuurilliset erot vaikeuttavat fleimien tulkitsemista. (Crystal 2001: 55.)

Selvänä fleimaamisena voi tulkita tilanteen, jossa kaksi osapuolta on lopettanut alkuperäisen aiheen käsittelyn ja osallistuu keskusteluun pelkästään lähettämällä vastapuolelle solvauksia. Lähetetyn fleimin määrittely on paljon vaikeampaa, mikäli aggressiivinen vastaus jatkaa keskustelun alkuperäistä teemaa (Crystal 2001: 55–56.)

(2) Mamba

Halavad ainult käpardid ja seanahavedajad. Tegijal pole mingit vallandamishüvitist vaja, kuna tegijaid ei vallandata ja kui ka peaks mingil juhul nii juhtuma leiab tegija kohe uue koha.

(3) AHaa

to Mamba: **Küll kunagi ka Sinuni see jõuab, mis Sulle praegu mõistmatu tundub.** Asi on ju üldises seaduses, mis peaks kehtima ABSOLUUTSELT KÕIGILE EV KODANIKULE sõltumata kas ta istub üleval mäe otsas või on lihtne pingitööline. Ja veel, elu võib teha teinekord niisuguseid keerdkäike, et ka nn "tegijal" võib vaja minna raudkindlat ja sotsiaalselt tasakaalustatud seadust, mis temagi õigusi kaitseks. Siin peaks meie nn "otsustajad" vaatama ja eeskuju võtma näiteks arenenud põhjamaa riikidest, kus on sotsiaalsed garantiid väga tugevad. (PM 9.1.2008)

(2) Mamba

Valittavat ainoastaan poropeukalot ja tyhjäntoimittajat. Osaajalla ei ole tarvetta mihinkään irtisanomiskorvaukseen, sillä osaajaa ei eroteta, ja jos jotenkin niin pääsisi käymään, löytää osaaja heti uuden työpaikan.

(3) Ahaa

Mamballe: Kyllä se vielä joskus Sinullekin selviää, mikä Sinulle on vielä vaikea käsittää. Kysehän on yleisestä laista, jonka pitäisi päteä ABSOLUUTTISESTI JOKAISEN VIRON VALTION KANSALAISEN kohdalla riippumatta siitä, istuuko hän mäen päällä vai on tavallinen työläinen. Lisäksi, elämässä voi tulla sellaisia käännteitä, että ns. "osaajallakin" tulee tarve raudanlujaa ja sosiaalisesti tasapainotettua lakia, joka turvaa hänen oikeutensa. Tässä meidän ns. "päättäjäiemme" pitäisi katsoa mallia esimerkiksi kehittyneistä Pohjoismaista, joissa sosiaaliturva on todella vahva.

2.3.2 Vapaus lisää vastuuta

Koska useat keskustelupalstat sallivat kirjoittamisen nimimerkillä, kynnyks on oman mielipiteen kertomiseen on matala. Kasvottomuus saattaa myös vapauttaa kirjoittamaan asioita, joita ei ikinä sanoisi julkisesti ja jotka voidaan tuomita jopa rikolliseksi (herjaaminen, rasismi). Suomessa suuret internet-operaattorit ovat laatineet vapaamuotoisen "netiketin" (engl. *Net etiquette* eli internet-etiketti) edistämään hyvää internetin käyttötappaa (liite 1). Lyhennetty versio netiketistä löytyy myös Helsingin Sanomien internet-sivuilla ja virolainen netiketti Postimees-lehden mielipideosastoilta.

Netiketti ohjaa ihmisiä kirjoittamaan internetissä asiallisesti ja korostaa, että myös nimettömät keskustelut voidaan jäljittää myöhemmin. Kirjoitukset myös säilyvät internetissä vuosia, joten harkitsemattomat kirjoitukset saattavat aiheuttaa hankaluuksia myöhemmin elämässä. Henkilö- ja muiden tietojen keräämiseen kannattaa aina suhtautua terveellä harkinnalla, sillä suojaamattomat rekisterit voivat joutua väärin käsiin. Internetistä löytyvä tieto ei välttämättä pidä paikkaansa, joten lähdekritiikki on tärkeää. Tekijänoikeudet ovat voimassa myös internetissä ja myös muut lait koskevat sitä. Ihmisillä on myös internetissä oikeus

henkilötietojen suojaan sekä suoja kunnianloukkausta sekä yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä vastaan. Rasismi ja siihen yllyttäminen on kiellettyä (Netiketti 2008).

3 Yleisesitys aineistosta

Tässä työssä tutkitaan suomalaisen Helsingin Sanomien ja Virossa ilmestyvän Postimees-lehden uutisiin liittyvää mielipidekirjoittelua. Molemmat lehdet julkaisevat kotisivuillaan internetissä sekä kyseisen päivän paperilehden uutisia että jatkuvasti uusia uutisia päivän kuluessa, jotka voi lukea paperilehdestä seuraavana päivänä.

Lehtien kotisivuilla julkaisemiin uutisiin on kenen tahansa mahdollista kirjoittaa mielipide tai kommentti. Mikäli mielipiteitä tulee useita, niistä syntyy viestiketju, jossa osallistujat voivat kommentoida uutisen sisältöä eli teemaa (temaattiset mielipiteet), uutisointitapaa (metatekstuaaliset mielipiteet) tai kirjoittajaa (interpersoonaiset kommentit) tai kirjoittaa jopa vähän asian vierestä. Keskusteluun voi osallistua anonyymina nimimerkinä tai omalla nimellä ja sama henkilö voi osallistua keskusteluun useita kertoja.

3.1 Tutkittavien viestiketjujen säätely

Netiketin ohjeiden lisäksi sekä Helsingin Sanomien että Postimees'in sivuja valvovat moderaattorit, joilla on oikeus päättää julkaistavista viesteistä. Myös lukijat voivat ottaa yhteyttä moderaattoriin ja pyytää ongelmalliseksi kokemansa (vrt. lehtien ohjeet, Netiketti) mielipiteen poistamista keskustelusta. Postimees tarjoaa myös sivuillaan verkkolehden aktiivisille lukijoille mahdollisuutta ruveta moderoimaan keskusteluja.

Sekä Helsingin Sanomat että Postimees pyytävät (Helsingin Sanomissa pakollista) osallistujia ilmoittamaan nimimerkin lisäksi myös sähköpostiosoitteensa, jota ei julkaista. Varsinaista rekisteröitymistä ei kuitenkaan vaadita, lisäksi kirjoittaja saa itse päättää nimimerkinsä. Postimees mainitsee viestiketjuissa myös sen, mikäli samasta IP-osoitteesta (tietokoneen ”osoite”) on kirjoitettu aiemmin samaan viestilistaan ja mitä nimimerkkiä on käytetty. Tähän näen kaksi syytä. Ensinnäkin sillä halutaan estää nimimerkkivarkaudet, jolloin toinen kirjoittaja kommentoi uutista toisen, ahkerasti nimimerkkiään käyttävän kirjoittajan nimimerkillä ja voi näin levittää valheellisia mielipiteitä toisen

henkilön ”nimissä”. Toisaalta IP-osoitteiden seuraaminen paljastaa lukijoille, mikäli samaa konetta käyttävä henkilö vaihtaa esimerkiksi mielipidettään kesken keskustelun. Mikäli tietyltä koneelta lähetetty viesti on sensuroitu, joutuu ko. kone määrääjäksi karanteeniin, eikä siltä voi lähettää viestejä Postimees-lehden keskustelupalstoille. Lukijat voivat myös antaa arvosanan lukemastaan mielipiteestä. Helsingin sanomien viestilistoista nämä kaikille lukijoille avoimet seurantamahdollisuudet puuttuvat.

3.2 Aineiston esittely

Analysoitava aineisto on kerätty Helsingin Sanomien ja Postimees-lehden internet-sivuilta tammikuussa 2008. Uutiset on julkaistu lehtien kotisivuilla 7.–12.1. välisenä aikana ja myös paperilehdessä joko samana tai seuraavana päivänä. Viestiketjut on kerätty muutamia päiviä uutisen julkaisemisen jälkeen, joten mahdollisimman suuri osa halukkaista oli ehtinyt kommentoida sitä. Useita päiviä vanhojen uutisten viestiketjuun harvoin enää lisätään mielipiteitä, vaikka keskustelut pysyvätkin auki.

Valitsin uutiset molemmissa lehdissä kotimaan uutisista, sillä vuoden ensimmäisillä viikoilla ulkomailla (joku kolmas valtio) ei tapahtunut mitään sellaista, johon molemmissa maissa olisi reagoitu laajemmin. Kotimaata ja paikallisasioita koskettavat uutiset puolestaan herättävät lähes aina mielipiteitä. Luultavasti jokin toinen tarkastelu-aika olisi tuonut uutisiin erilaisia painotuksia, esimerkiksi lähestyvät vaalit olisivat ehkä lisänneet poliittista spekulointia. Lisäksi jonkin molempia maita koskevan uutisen kommentointi olisi voinut tuoda esille uudenlaisia eroja tai samankaltaisuuksia mielipidekeskusteluissa.

Valitsin ensin molemmista lehdistä 25 uutista lähinnä mielipiteiden lukumäärän ja myös aiheen kiinnostavuuden perusteella. Koetin miettiä minkälaiset aiheet herättäisivät monipuolista keskustelua puolesta ja vastaan. Tämän jälkeen kävin läpi viestiketjujen aiheet ja viestien lukumäärät ja valitsin molempien sanomalehtien aineistoista 10 viestiketjua, joissa mielipiteiden yhteislukumääräksi tuli noin 300 viestiä. Täten viestiketjun keskipituudeksi muodostui 30 viestiä, kun koko aineiston perusteella viestiketjujen keskipituus Helsingin Sanomissa oli 42 viestiä ja Postimees-lehdessä 54,3 viestiä. Helsingin Sanomissa ketjujen pituus vaihteli 11:stä 160:een, Postimees’issä 12:sta 132

viestiin. Uutisten aiheet vaihtelivat laidasta laitaan: Helsingin Sanomissa lukijoita puhuttivat mm. länsimetro, Tampereen imago, poliisin yliajo, Smash Asem - mellakka ja valtion osakekauppa. Postimees-lehdestä valitut viestiketjut käsittelivät puolestaan mm. seuraavia asioita: roskien lajittelu, uusi työlainsäädäntö, tupakointi ja poliitikon esiintymiskorvaus. Yllättäen Helsingin Sanomien ja Postimees'in uutisista löytyi myös samankaltaisia uutisia, kuten poliisin oikeudet sekä syntyvyys, joka toisaalta onkin yleinen aihe vuodenvaihteen uutisissa.

4 Kielenkäyttötavat

4.1 Rekisterit

Muokkaamme kielenkäyttöämme aina erilaisten tilanteiden mukaan. Lomapaikan kaupan kassalle saatetaan puhua leveää murretta, kun taas työpaikalla kieli vaihtuu yleiskieleksi. Tieteellinen artikkeli kirjoitetaan toisella tavalla kuin rakkausruno puolisolle tai kirje isoäidille. Näitä eri tilanteissa käytettäviä ja kontekstiin sidottuja variantteja kutsutaan rekistereiksi (Halliday 1986: 41). Puhutun ja kirjoitetun kielen variatiivisuus näkyy myös internetissä: sama kirjoittaja voi tuottaa hyvin korrektia ja kieliopillisesti täydellistä kieltä vaikkapa työpaikan kirjeenvaihdossa ja toisaalta taas kirjoittaa keskustelupalstoille puhekieltä ja slangia täysin oikeakielisyyden normien vastaisesti. M.A.K. Hallidayn (1986: 41) mukaan yksilön on mahdollista selvittää koko elämänsä puhumalla vain yhtä murretta, mutta hän käyttää silti eri rekistereitä. Rekisterin valinta riippuu sen tilanteen luonteesta, jossa kieltä kulloinkin käytetään ja sitä säätelevät sosiaaliset normit, tavat ja tottumukset. Hallidayn päätelmä on toki tehty ennen internetin yleistymistä, mutta karkeasti yleistäen asia on edelleenkin näin.

Sigrid Sallan (2002: 132) mukaan työasioiden hoitaminen sähköpostitse on muuttanut myös tällä saralla aiemmin tarkkaan mietityn puheen spontaanimmaksi ja vähemmän formaaliksi, mutta epäilen että virallisen kirjeenvaihdon rekisteri pysyy silti vielä pitkään erossa keskustelupalstojen vapaamuotoisesta ajatustenvaihdosta. Keskustelupalstojen rekisteri on itsessään heterogeeninen, sillä osallistujat ja heidän käsityksensä siitä, millaista kieltä sopii käyttää, ovat hyvin erilaisia keskenään. Toisen kirjoittajan puhekielisyys sekä kirjoitus- ja kielioppivirheet saattavat häiritä lukijaa, joka kirjoittaa vasta-argumenttinsa huolitellulla yleis- tai kirjakiielellä.

Kontekstin mukaan vaihtuvien kielen varianttien edellytykset voi jaotella seuraavalla tavalla:

1) Viestijän ja yleisön väliset suhteet (engl. *tenor*) ja roolit annetussa tilanteessa.

2) Viestinnän tapa (*mode*) eli onko puhe suullista tai kirjallista, spontaania vai valmisteltua. Tapaan liitetään usein myös:

- Viestinnän tilanne, aika ja paikka jossa viestintä tapahtuu; onko paikka avoin vai yksityinen, puolueellinen tai neutraali.

- Viestinnän tavoitteet, retoriset keinot tavoitteiden saavuttamiseksi.

3) Viestinnän ala (*field*) eli aihe, mistä puhutaan; sosiaalisen kanssakäymisen luonne. (Halliday 1978: 189; Hennoste, 2000: 15–16.) Tämän työn kohteena ovat nimenomaan viestijän ja kuulijan väliset suhteet ja roolit (*tenor*), niiden muodostamiseksi käytetyt keinot sekä viestinnän tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi. Nämä suhteet ja roolit kantavat mukanaan interpersoonaisia merkityksiä, joita ilmaistaan tapaluokilla, modaalisilla keinoilla sekä persoonalla (Heikkinen 1999: 41).

Tutkittava aineisto on kirjallista, mutta varsin spontaanisti tuotettua. Viestintä tapahtuu avoimella keskustelupalstalla ja on myös ulkopuolisten luettavissa ja kommentoitavissa. Puheenaiheet ovat satunnaisesti valittuja, eikä tässä tutkimuksessa puututa siihen, miksi juuri nämä aiheet keräsivät mielipiteitä ehkä enemmän kuin jokin muu aihe.

4.2 Puhuttu ja kirjoitettu kieli

Puhutun ja kirjoitetun kielen rekistereitä vertaillaan usein keskenään ja näiden rekistereiden välillä luonnollisestikin on eroja. Puhe mielletään kirjoitusta spontaanimmaksi ja epävirallisemmaksi, kirjoitettu teksti on muodollisempaa ja hiotumpaa. Morfologiselta kannalta puhuttu kieli käyttää tyypistämistä ja lyhentämistä, kun taas kirjoituksessa on useammin pitkiä ja monimutkaisia sanoja ja lauserakenteita. (Leiwo ym. 1992: 85–86.) Tämän voi todeta kuka tahansa lukemalla ääneen vaikkapa huonosti kirjoitettua oppikirjaa; lauseet tuntuvat kömpelöiltä ja loppuun päästyä on vaikea muistaa, mistä lauseen alussa oikein puhuttiin. Litteroitu puhekieli, esimerkiksi haastattelu, on puolestaan lauserakenteeltaan ja sanastoltaan helpompaa, mutta täytesanojen (*niinku, tota*) ja toiston vuoksi raskasta luettavaa. Toisaalta Hallidayn (1989: 66) mukaan kirjoitettu kieli on sanastoltaan rikasta ja kieliopillisesti yksinkertaista, puhuttu kieli puolestaan kieliopiltaan rikas ja sanastoltaan vaatimattomampi. Täten sekä puhutussa että kirjoitetussa kielessä on omat vaikeutensa.

Puhekieli ei syntaktisesta horjuvuudestaan huolimatta kuitenkaan ole rakenteetonta, vaan puhuja pystyy korjaamaan väärän sanajärjestyksen tai taivutusmuodon puheen aikana. Myös kirjallisessa tekstissä voi esiintyä toistoa ja virheitä, mutta toisin kuin suullisessa puheessa, ne ehditään yleensä hioa pois ennen kuin teksti päättyy lukijoille. Kirjoitetussa tekstissä eivät näy myöskään kirjoittamisen aikana pidetyt tauot (Halliday 1989: 68–69; Leiwo jne. 1992: 86–87). Wallace Chafe (1982: 36–37) osoittaa puheen tuottamisen ja lukemisen olevan suunnilleen yhtä nopeita tapoja informaation levittämiseen ja vastaanottamiseen, englannin kielestä tehtyjen tutkimusten mukaan molempien etenemisvauhti on noin 180 sanaa minuutissa (lukiessa jopa 400 sanaa/min). Kirjoittaminen puolestaan on jopa 10 kertaa hitaampaa johtuen mm. välineestä (kynä, näppäimistö). Kirjoittamisen aikana aivot kuitenkin työskentelevät paitsi oikeinkirjoituksen mutta myös kirjoitettua lausetta seuraavien sanojen parissa; tapahtuu päättelyä, jossa ajatuksia yhdistellään laajemmiksi ja oikeakielisemmiksi kokonaisuuksiksi.

Tutkimukseni aineistossa eli internet-keskusteluissa yhdistyvät sekä kirjoitettu että puhuttu kieli. Mielipiteet on kiistatta tuotettu kirjallisina ja osa niistä on hyvin muotoiltuja, rakenteellisesti ja kieliopillisesti hiottuja esityksiä. Osassa kirjoituksista on toisaalta huomattavissa kirjoittajan kiire ja tarve saada sanottavansa nopeasti ulos. Tästä ovat esimerkkeinä puhekieliset sanavalinnat (mm. slangi) ja pikapuhemuodot (*mä, sit*) sekä väli- ja loppuvälimerkkien puute. Edellämainittuja esimerkkejä voi pitää toisaalta myös merkinä kirjoittajan suhteesta kirjalliseen tekstiin, kielioppi ja oikeinkirjoitus eivät välttämättä ole hänelle helppoja tai tärkeitä osia kielenkäyttöä. Esimerkiksi slangin käyttö voi olla myös tietoinen valinta ja tehokeino.

(4) Tuletan meelde, et enamus maksab töötuskindlustusmaksed ning **kinga saamise** korral on väga suur tõenäosus, et enamus saab kuue kuu jooksul igakuist hüvitist senise poole kuupalga ulatuses. Tegelikult on isegi hea, et seadus ei kohusta tööandjaid maksma hüvitist peale lepingu lõpetamist, sest siis saavad tööandjad seda ise pakkuda juba töölepingu sõlmimisel. (PM 9.1.2008)

(4) Muistutan, että enemmistö maksaa työttömyysturvamaksua ja jos sattuu saamaan kenkää, on erittäin suuri todennäköisyys, että enemmistö saa kuuden kuukauden ajan korvausta, jonka suuruus on puolet kuupalkasta. Itse asiassa on hyväkin, ettei laki velvoita työnantajaa maksamaan korvauksia työsopimuksen lopettamisen jälkeen, sillä näin työnantajat saavat itse tarjota sitä (*erorahaa*) sopimusta solmittaessa.

Kirjoitus on enimmäkseen huoliteltua yleiskieltä, mutta välissä on käytetty puhekielistä ”saada kenkää” – ilmaisua (*kinga saamine*).

(5) Tampere on **buli mut snadi, stadi on snadi mut buli**.

Yks hyvä asia kyllä tampereella oli siellä käydessäni mitä ei stadist löydy kirveelläkään. En muista nimeä mutta joku ketju jossa myytiin tosi hyviä burritosia, tacoja ym. (HS 8.1.2008)

Kirjoituksessa käytetään pikapuhemuotoja (*mut, yks*), välimerkit ja isot alkukirjaimet puuttuvat osittain ja lisäksi kirjoittaja on käyttänyt slangin ilmaisuja (*buli, snadi, stadi*). Toisaalta osa sanoista on taivutettu täysin oikeakielisesti (*oli siellä käydessäni, en muista nimeä, mutta*)

Analysoimassani materiaalissa Helsingin Sanomien mielipiteistä enemmistö oli kirjoitettu oikeinkirjoitus- ja kielioppisääntöjen mukaisesti. Kirjoittajat myös usein innostuvat kirjoittamaan pitkiä viestejä, joissa perustelevat mielipiteitään.

(6) — Tässähän tappio-sanaa on käytetty nimen omaan verrattaessa tilanteita eri prosessien välillä. Kyse ei siis ole kirjanpidollisesta tappio-termistä.

Voitaisiin tietysti käyttää sanaa menetys, joka sekin kuvaa hyvin todellisuutta.

Eli valtion kohtalaisen epäonnistuneen omistajapolitiikan ansiosta valtiomme eli veronmaksajat kollektiivina olemme kärsineet 15 miljardin euron menetyksen. (HS 11.1.2008)

Postimeesin aineistossa mielipiteet ovat usein lyhyempiä ja enemmän spontaaneja, lyönti- ja kirjoitusvirheitä on enemmän, samoin epäkieliopillisia rakenteita ja puhekielisyyttä.

(7) Ametnikud on õiged, prügivedajad parimad.

ainult vaene väike inimene on idioot. ISEOMATARKUSEST tegeleb jäätmekäitlusega. Kes põletab ahjus kumme, kes sokutab süüdimatult prügi teistele, kes kogub kõikjalt kokku. Mõned isegi sordivad 10tesse eri kottidesse. aga enamus vahib totra näoga.

Minge oma valla/linna kodulehele ja siis prügivedaja kodulehele JA TEHKE ÕIGE VALIK. Kui palju see maksab?

Nigu kommunismiehiatmine. idee on ilus, aga... (PM 8.1.2008)

7) Virkamiehet ovat oikeassa, roskakuskit parhaat

ainoastaan pieni köyhä ihminen on idiootti. OMAÄLYNMUKAAN lajittelee roskiaan. Joku polttaa uunissa renkaita, toinen livauttaa roskansa muiden roskiksiin, kolmas kerää roskia joka paikasta. Jotkut lajittelevat jopa kymmeneen eri pussiin. mutta enemmistö

ihmettelee vieressä. Menkää oman kuntanne/kaupunkinne kotisivuille ja sitten roskayhtiön sivuille ja TEHKÄÄ OIKEA PÄÄTÖS. Paljonko se maksaa? Niinku kommunisminrakentaminen (?), ajatus on kaunis, mutta...

Sanomalehtien mielipidekirjoittelua puhekielisempää tekstiä on keskustelupalstoilla, jossa aihe ei ole niin rajattu. Toisilleen tutut ihmiset kirjoittelevat keskenään ja asiat kirjoitetaan niin kuin ne puheessakin ilmaistaan.

(8) -- En siis nyt kertakaikkiaan löydä motivaatiota mistään!!! en kummemmin ole mässäilly mut en ole kyl kieltäytynykään jos herkkuja on tarjolla, ja se suklaan himo jyllää, voisin vetää päivittäin jos antaisin itselleni luvan!!! Ja kun luulis et mulla nyt vasta olis draivi päällä kun on häät tulossa mut ei vaan nappaa!! --

(9) no Anniseni motivaatiot on hieman hakusessa tääläkin...koitataanhan tsempata kaikki toisiamme!!!Joka puolella on vaan niitä herkkuja, ei auta kun ottaa tiukkis-linja.Mä onneks tein eilen yli puolen tunnin hikilenkin,koska --- (Painonvartijat-sivuston keskustelupalsta 20.9.2008)

4.3 Tekstityypit

Kieltä käytetään eri tavoin eri päämäärien saavuttamiseksi. Kirjoitettu teksti voidaan jakaa eri tekstityypeiksi sen mukaan, onko sen tehtävä kuvaileva eli deskriptiivinen, kertova eli narratiivinen vai perusteleva ja kantaaottava eli argumentoiva. Eri tekstityypit eroavat retoristen keinojen käytössä; mainosteksti on selvästi myyvä, kun taas uutistekstissä kirjoittajan tulisi pyrkiä neutraaliuteen. Valitsemalla asenteita ilmaisevia sanoja on mahdollista tuoda ilmi oma mielipiteensä ja vaikuttaa kuulijaan. (Kasik 2007: 41, 95.) Kutsumalla Suomen vuoden 1918 sotaa kansalaissodaksi, punakapinaksi tai vapaussodaksi puhuja voi tuoda ilmi ideologisen suuntautumisen, kun taas työttömien kutsuminen yhteiskunnan eläteiksi tai loisiksi kertoo kirjoittajan mielipiteen tästä väestöryhmästä.

Mielipidekirjoitus kuuluu argumentoivaan tekstityyppiin. Sen tehtävänä on ilmaista ja perustella kirjoittajan mielipidettä ja arvoja sekä tuoda esille asioiden syiden ja seurausten suhteita. Tämän vuoksi mielipidekirjoitukset eivät pyrikään neutraaliin esitykseen vaan myös sisältävät kirjoittajien henkilökohtaisia asenteita ja arvioita. (Kasik 2007: 42, Pälli 2003: 92.)

(10) -- **ihan tosielämästä** : tuttavallani on kuusi lasta , **menestyvä hömppäfirma, joka tuo tingeltangelia aasiasta** mutta pitää miehen kiireisenä. lennellään toiselle puolelle maailmaa, **asutaan ökytalossa** - siis käydään nukkumassa – ja vaimo on **stressaantunut opettaja**. lapset **ovat kyllä ok** - ehkä siksi kun **ovat kantaneet vastuuta toisistaan ihan pienestä pitäen** mutta tää tuttava **AINA valittaa veroja ja kaiken kalliutta** - niin minulta ei ihan kauheasti sympatiaa hänelle tipu - saahan hänen lapsensa koulutuksen ja paljon muutakin ilmaiseksi yhteiskunnalta. (HS 10.1.2008)

Mielipidekirjoittaja nostaa väitteensä tueksi esimerkin henkilökohtaisesta kokemuksestaan, eli tuttavaperheestä. Kirjoituksen alussa kuvataan kaikkea, mikä esimerkkiperheellä on hyvin, lopussa todetaan perheenpään kuitenkin valittavan verotuksesta ja kaiken kalliudesta; kirjoittajan omien arvojen mukaan perheellä ei ole oikeutta valittaa, sillä he saavat myös veroilleen vastineen. Mielipidekirjoittaja esittää myös henkilökohtaisia arvioitaan perheenjäsenistä (*kiireinen mies, stressaantunut opettajavaimo, lapset ok ja ottavat vastuuta*) sekä heidän elämästään (*menestyvä hömppäfirma, tuo tingeltangelia aasiasta, asutaan ökytalossa, valitetaan veroja ja kaiken kalliutta*).

(11) Täitsa huvitav, miks siis on üleüldse olmejäätmete konteiner?

Minu arvates võiks iga maja juures olla pigem pakendikonteiner ja nn olmekonteiner siis mingi piirkonna peale. **Vähemalt meie peres** on ligi 80% tekkivast prügist pakendid (piima ja mahlapakid, salatkarbid, kilekotid). **Suht narr** on selle jaoks käia linna pealt eraldi konteinerit otsimas. Samas kui olmeprügi on alla 10%, on selle jaoks olemas ühistul eraldi suur konteiner, mille tühjendamise eest tuleb maksta veel **hingehinda**. (PM 8.1.2008)

(11) Tosi mielenkiintoista, miksi sitten oikeastaan on sekajäteastia?

Minun mielestäni joka talon pihassa voisi pikemminkin olla pakkausjäteastia ja ns. sekaroskis aina yhteinen isommalle alueelle. Ainakin meidän perheessämme on lähes 80 % roskasta pakkauksia (maito ja mehupurkit, salaattirasiat, muovipussit). Melko tyhmää on sen takia käydä etsimässä roskalaatikkoa kaupungilta. Samaan aikaan sekajätettä on alle 10 %, on taloyhtiöllä sitä varten suuri erillinen astia, jonka tyhjentäminen maksaa vielä mielettömästi.

Kirjoittaja esittää kysymyksen ja tarjoaa samalla parempaa vaihtoehtoa kierrätyksen järjestämiseksi. Ehdotuksensa tueksi hän tuo oman perheensä, jossa suurin osa roskista on pakkausmateriaalia ja vain pieni osa biojätettä, jonka kerääminen on kallista. Argumentoivan tekstinsä tukena hän käyttää mm. oman mielipiteensä korostamista (*minun mielestäni*) sekä arvoja tai arvioita sisältäviä adjektiiveja ja adverbeja (*melko tyhmää*).

4.4 Retoriikka

Argumentoivaan tekstityyppiin kuuluu yhtenä kielellisenä tunnuksena myös erilaisten retoristen vaikutuskeinojen käyttäminen. Ihmiselle ei riitä se, että hän voi puhua tai kirjoittaa. Hän tarvitsee myös yleisön. Perelmanin ja Olbrechts-Tytecan mukaan (1971: 16–17) ihminen haluaa olla tasa-arvoinen osa ryhmää ja että toiset ihmiset käskyttämisen sijaan alkaisivat kuunnella häntä ja ottaa hänen mielipiteensä huomioon. Puheen kuunteleminen antaa puolestaan merkin siitä, että kuulijat ovat loppujen lopuksi valmiita hyväksymään puhujan mielipiteet.

Klassisessa retoriikassa on kolme lajia. Aristoteleen mukaan puhe perustuu kolmeen tekijään, jotka ovat puhuja, se mistä puhutaan ja se kenelle puhutaan. Puheen lajeja on myös kolme: poliittinen, oikeudellinen ja epideiktinen puhe. Poliittinen puhe on suuntautunut tulevaisuuteen ja sen lajit ovat kehottaminen ja varoittaminen. Oikeudellisessa puheessa puhutaan tapahtuneista asioista ja sen lajit ovat syyttäminen ja puolustaminen. Epideiktinen puhuja puhuu nykyhetkestä ja puheen lajit ylistys ja moite annetaan vallitsevan tilanteen perusteella. (Aristoteles 1997: 16–17.) Klassisen retoriikan huomio keskittyi tavallisen puheen sijaan puhetaidolle ja vakuuttavuudelle, pyrkimyksenä oli mahdollisimman ylevä, kaunis ja täydellinen kielellinen ilmaisu (Kasik 2007: 93).

Reet Kasikin mukaan modernissa retoriikassa tutkimuskohteena on kaikenlainen kommunikaatio ja erityisesti se, kuinka kielellisillä menetelmillä pyritään vaikuttamaan vastaanottajan ajatuksiin, suhtautumiseen ja tekoihin. Ns. uuden retoriikan mielenkiinnon kohteeksi ovat muodostuneet väitteiden perusteet sekä argumentointitekniikat. Tutkimuksen lähtökohtana on nykyisin lukija tai kuulija, sillä argumentointi on aina suunnattu vastaanottajalle ja argumentoinnin tehokkuutta voidaan tutkia vain vastaanottajasta käsin. Kuulijan taivuttelu ja sitouttaminen esitettyihin argumentteihin on olennaista aloittaa yleisesti tunnustetuista mielipiteistä ja todeksi pitämisistä, joita ei tarvitse sen kummemmin perustella. (Kasik 2007: 93.) Tällaisia ovat esimerkiksi vetoaminen Raamatun kymmeneen käskyyn, joiden sisältöä (älä tapa, älä varasta) myös kirkkoon kuulumattomat voivat pitää yleisesti hyväksytyinä ohjenuorina.

Tieteellisissä teksteissä ja esitelmissä tutkijat luottavat usein siihen, että tosiasiat puhuvat puolestaan ja faktojen luetteleminen riittää yleisön

mielenkiinnon voittamiseksi. Normaalissa vuorovaikutustilanteessa puhujan tulee kuitenkin saada yleisö puolelleen, tämä onnistuu parhaiten kertomalla miksi yleisön kannattaa kiinnostua puheesta. Argumentaatiossa tärkeää ei ole se, mitä puhuja pitää oikeana tai totuutena, vaan se, mitä mieltä asioista ovat hänen kuulijansa. (Perelman ja Olbrechts-Tyteca, 1971: 17–19, 23.)

Retorisilla keinoilla pyritään siihen, että kuulija hyväksyy esitetyt tosiasiat. Mikäli puhuja nostaa argumenttinsa tarpeeksi korkealle abstraktiotasolle (ns. kapulakieli) tai käyttää epämääräisesti ilmaistuja yleisiä arvoja, kuten hyvinvointi tai oikeudenmukaisuus, argumentaatio käyttää hyväkseen julkilausumatonta ”yhteisen tavoitteen” -pohjaa, jonka kuulija voi kyseenalaistamatta hyväksyä. (Summa 1998: 70.)

(12) Tarpeettoman väkivallan käytöstä annettu **laki, koskee kaikkia** maassamme oleskelevia henkilöitä myöskin poliisia !

Tämä asia on hyvin selvä ja yksiselitteinen eikö ?

En minä ei lipponen ei matti **eikä kukaan** muukaan saa vihastuksissaan **lyödä ketään** , **Ihminen on vastuussa teoistaan**, vaikka lyö kiukustuneenakin **niin saa tuomion** ? (HS 9.1.2008)

Kirjoittaja käyttää retorisenä keinona yhteisesti hyväksytyjen tosiasioiden luettelemista (*laki koskee kaikkia, kukaan ei saa lyödä ketään, ihminen on vastuussa teoistaan, saa tuomion*) ja vahvistaa konsensusta toteamalla väitteensä itsestäänselvyyden (*asia on selvä ja yksiselitteinen*) sekä lisäämällä myönteisen lauseen loppuun *eikö*-kysymyksen, joka on kieltomuodosta huolimatta toteamusta vahvistava ja johon odotetaan neutraalia tai positiivista vastausta (ISK 2005: 1556).

(13) Toetan seda eelnõu täielikult. **Tegemist pole** ühegi kodanikuõiguse riivamisega. Tänaval märatsemine ja massirahutuste korraldamine **pole kodanikuõigused**. (PM 7.1.2008)

(13) Kannatan täysin tätä lakiehdotusta. Kyseessä ei ole kenenkään kansalaisoikeuden rikkominen. Kaduilla mellakointi ja joukkolevottomuuksien järjestäminen eivät ole kansalaisoikeuksia.

Kirjoittaja ilmaisee tukensa ehdotukselle ja kertoo indikatiivia käyttäen tosiasiana sen, mistä asiassa ei ole kysymys (kyseessä ei ole, ei ole oikeus).

5 Retoriset keinot ja vaikuttaminen

5.1 Retorinen diskurssianalyysi

Roolien ja retoristen keinojen analysoinnissa käytän metodina Arja Jokisen esittelemää (1999) retorista diskurssianalyysia. Jokinen ym. (1993: 27) määrittelee diskurssin (ja repertuaarin) ”*verrattain eheiksi säännönmukaisten merkityssuhteiden systeemeiksi, jotka rakentuvat sosiaalisissa käytännöissä ja samalla rakentavat sosiaalista todellisuutta.*” Diskurssianalyysissa ei tutkita diskursseja sinänsä, vaan menetelmällä pyritään tarkastelemaan ja tutkimaan retorisia menetelmiä, joita käyttämällä puhuja pyrkii esittämään asiansa niin, että kuulijat pitävät asiaa vakuuttavana sekä kannatettavana ja sitoutuvat siihen. Retorista analyysia voidaan tehdä monenlaisista aineistoista, näistä keskeisimpiä ovat kirjalliset dokumentit. Arja Jokisen mukaan retorinen analyysi sopii hyvin diskurssianalyttisiin tutkimuksiin, mutta painotuserot on otettava huomioon. Siinä missä retoriikan huomio on ennen kaikkea lausumien muotoilun ja yleisösuhteen tarkastelussa, diskurssianalyysissä puolestaan kielellisen tuottamisen muodot kytketään selvemmin merkitysten tuottamisen ja tulkinnan vuorovaikutuksellisten prosessien tarkasteluun. (Jokinen ym. 1993: 28; 1999: 47, 126.)

Barbara Johnstonen (2002: 3) mukaan diskurssianalyysi ei analysoi pelkästään abstraktia kieltä, vaan sitä, kuinka ihmiset käyttävät tietoaan kielestä ja yhdistävät sen kaikkeen mitä ovat aiemmin nähneet, lukeneet ja kokeneet, ja tämän avulla suorittavat toimintoja: ilmaisevat tunteitaan, välittävät tietoa tai vaikkapa viihdyttävät itseään ja toisia. Sanna Valtonen (1998: 96–97) huomauttaa, että diskurssianalyysia tehdessä on myös otettava huomioon, ettei kyseessä ole mikään tarkkarajainen metodi, vaan väljä teoreettis-metodinen kehys. Joukko kieltä, sen käyttöä ja yhteiskuntaa koskevia teoreettisia lähtökohtaoletuksia ohjaavat tutkijaa väljästi tiettyyn suuntaan. Tutkimussuunta on myös ottanut vaikutteita useista eri aloista, kuten semiotiikasta, antropologiasta, lingvistiikasta ja sosiologiasta.

Retorisessa analyysissa kielenkäytön ei oleteta peilaavan yksiselitteisesti puhujan asennetta tai ulkomaailman tosiasioita, vaan sen lähtökohta on

todellisuuden tulkinnallisuuden korostaminen. Siten analyysissä ei pyritä tulkitsemaan asian olemusta sellaisenaan, vaan sen argumentointia. Argumentaatioon kuuluu kaksi puolta: argumenttien kehittäminen sekä argumentointi ihmisten välisenä kommunikaationa. Diskurssianalyysissä aineiston tutkimisessa on olennaista havainnoida sitä, mitä käytetyillä argumenteilla halutaan saada aikaiseksi. Yleensä argumentaatioissa pyritään oman aseman ja mielipiteiden vahvistamiseen ja toisaalta heikentämään ja kritisoidaan vastapuolen mielipidettä. Argumentoivaa puhetta voi pitää strategisena pelinä, jossa pelaajat pyrkivät väitteillä, taivuttelulla, kritiikillä tai asioiden kätkemisellä tai esiintuomisella saavuttamaan näitä tavoitteita. Pelaaminen ei kuitenkaan välttämättä ole tietoista taktikointia, sillä argumentaation käyttäminen on olennainen osa kielenkäyttöä. (Jokinen ym. 1999: 127–128.)

Keskeinen osa argumentaatiota on puhuja-yleisösuhte; puhujalla tarkoitan tässä mielipiteen kirjoittajaa, puheella mielipidetekstiä. Puhuja pyrkii sitouttamaan yleisönsä esitettyyn argumenttiin käyttämällä vakuuttavaa ja suostuttelevaa retoriikkaa. Samanlainen retorinen argumentaatio ei kuitenkaan tehoa kaikkiin yleisöihin. (Jokinen ym. 1999: 128–129.) Tässä tutkimuksessa lähdeaineisto on sellainen, että siinä on nähtävissä myös yleisön vastaus argumentteihin eli yksittäistä uutista tai mielipidettä kommentoivat kirjoitukset. Tämä tuo analyysiin tärkeän ulottuvuuden, joka auttaa analysoimaan retoristen keinojen tehoa.

Jonathan Potter (1996: 106–107) kuvaa retorisen argumentaation kahta eri ulottuvuutta hyökkääväksi ja puolustavaksi retoriikaksi. Hyökkäävä retoriikka pyrkii vahingoittamaan vasta-argumenttia, kun taas puolustava retoriikka perustuu oman position vahvistamiseen. Jokisen (1999: 131) mukaan puolustava retoriikka on argumentaation kivijalka; hyökkäävä retoriikka voi olla käytännön väittelytilanteissa puolustavan retoriikan apuna, mutta argumentaation perustaminen pelkästään hyökkäävälle argumentaatiolle ei voi olla pidemmän päälle kannattavaa.

Esittelen seuraavassa Jokisen (1999: 133–152) luokittelua apuna käyttäen retorisia keinoja, joilla mielipidekirjoitusten kirjoittajat pyrkivät lisäämään argumentaationsa vaikutusta.

5.1.1 Etäännyttäminen omista intresseistä

Jos puhujan koetaan ajavan omaa etuaan, on hänen vaikea vakuuttaa yleisönsä. Oman vakuuttavuutensa lisäämiseksi argumentin esittäjä voi etäännyttää omat intressinsä varsinaisesta väitteestä.

(14) – – Kolmen ensinmainitun agendoja ja mielipiteitä **pidän vähintään epäilyttävinä, mutta puolustan silti** heidän ilmaisunvapautaan. Sinunkin mielipiteesi siedän. (HS 9.1.2008)

Mielipidekirjoittaja toteaa pitävänsä aiempia mielipiteitä *vähintään epäilyttävinä*, eli hän ei suhtaudu niihin varauksettomasti. Tästä huolimatta hän kannattaa mielipiteenvapautta, joka antaa mahdollisuuden kaikkien ja kaikenlaisten, myös häntä kritisoivien mielipiteiden ilmaisuun.

(15) Mida teie arvates peavad töötajad tundma, kui nende vastas pidevalt suitsetatakse ? Kui inimene tahab suitsu teha, siis tehku, enda asi (**ise olen endine suitsetaja**), kuid suitsetagu seal kus ei häiri teisi k.a. klienditeenindajaid. (PM 9.1.2008)

(15) Mitä teidän mielestänne pitäisi työntekijöiden ajatella, kun vastapäätä poltetaan kokoajan tupakkaa? Jos ihminen tahtoo polttaa, polttakoon, se on oma asia (olen entinen tupakoitsija), mutta polttakoon siellä missä ei häiritse muita, myöskään henkilökuntaa.

Kirjoittaja esittää kysymyksen tupakansavulle altistuvan henkilökunnan puolesta. Vaikka hän kertookin olevansa itse entinen tupakoija, jonka mielestä toisten tupakointi ei ole hänen asiansa, asettuu hän silti savulle altistuvien ihmisten puolelle.

5.1.2 Oman osallisuuden tunnustaminen ja asiantuntijuus molemmista leireistä

Entisen kannattajan ja nykyisen vastustajan mielipide on usein vakuuttavampi, kuin ”vain” vastustajan mielipide. Omakohtaiseen kokemukseen perustuva argumentointi saa voimansa siitä, että sitä on vaikea kumota. Puhujan kokemukseen ei toisella osapuolella ole pääsyä. Joskus toisaalta omien intressien ja muiden liitosten ”rehdillä tunnustamisella” voidaan pyrkiä herättämään yleisön luottamus: puhuja antaa silloin itsestään rehellisemmän ja jopa objektiivisen vaikutelman. Myös oman osallisuuden korostaminen ja omakohtainen kokemus voivat antaa sanottavalle lisää painoarvoa (asiantuntijuus).

(16) **8 vuotta olen minäkin lapseni kanssa** näiden asioiden kanssa taistellut. **Luulin että Koivulaan pääsy olisi tuonut vihdoin helpotuksen meidän elämäämme, mutta pettymys oli suuri** kun poikani joutui lähtemään sieltä entistä ahdistuneempana, alistettuna ja nöyryytettynä, viimeisetkin itsetunnon rippeet tuhottuna pois. (HS 10.1.2008)

Tämä kirjoittaja sai monivuotisten ongelmien jälkeen poikansa Koivulan mielenterveyslaitokseen, jonka hän luuli ja toivoi auttavan lastaan. Kokemukset olivat kuitenkin päinvastaiset ja kirjoittaja kääntyi Koivulaa ja sen metodeja vastaan. Pojan tilan huononeminen ja sen kuvaaminen on mahdollisesti myös tutkittu, mutta tässä tulkinta on luultavasti vanhemman subjektiivinen kokemus.

(17) – – lisaks siia ka **tööandja vaatenurga**. maadlen praegu töötajaga, kes on töötanud poolteist aastat. mingil põhjusel otsustas enam mitte tööd teha. – – mis ma teen? vabatahtlikult ta ära ei lähe. aga miks ma pean talle mitme kuu palga ära minemise eest hüvituseks maksma? – – **olen ise kunagi** (ca 4 aastat tagasi) **haledalt kinga saanud** - minu heatahtlikkus kasutati lihtsalt ära. muide - siis **hakkasin ettevõtjaks ja pole seni kahetsenud hetkegi**. (PM 9.1.2008)

(17) - - lisäisin tähän myös työnantajan näkökulman. painin tällä hetkellä työntekijän kanssa, joka on työskennellyt puolitoista vuotta. jollain perusteella hän päätti olla enää tekemättä töitä. - - mitä minä teen? vapaaehtoisesti hän ei lähde. mutta miksi minun pitäisi maksaa hänelle monen kuukauden palkka hyvityksenä poislähtemisestä? - - itse sain joskus (n. 4 vuotta sitten) surkeasti potkut – hyväntahtoisuuttani käytettiin vain hyväksi. muuten – rupesin sitten yrittäjäksi enkä ole katunut hetkeäkään.

Kirjoittaja kertoo vaihtaneensa mielipidettä kahteenkin kertaan: ensin hän on saanut aikoinaan hyväuskoisuutensa vuoksi potkut epäoikeudenmukaiselta työnantajalta ja olisi varmasti silloin ollut mielissään irtisanomiskorvauksista. Nyttemmin hän on itse yrittäjä ja haluaa eroon työntekijästä. Maksettavat erorahat ovat kuitenkin hänestä liian suuret.

5.1.3 Puhujakategoriolla oikeuttaminen

Arvostetusta kategoriasta (professori, lääkäri...) lausuttu puhe on painoarvoltaan suurempi kuin maallikon. Kategoriat toimivat myös päinvastoin ja tietystä kategoriasta (lapsi, punkkari...) lausuttu puhe ei saa kovin korkeaa arvostusta. Kategoriat ovat kuitenkin kulttuurisesti ja kontekstissa muuttuvia ja usein myös päällekkäisiä, joten yksittäinen puhuja voi kuulua useampaan kategoriaan (äiti,

kunnanvaltuutettu, kissan omistaja, suomalainen). Kategorian valinta kuvastaa puhujan suhdetta yleisöön: mikä on se yleisö, jota hän pyrkii puhuttamaan?

(18) Kokemus Koivulasta

Kuntoutujan äiti

Minulla on vähän erilainen mielikuva Koivulasta. **Lapseni** haki sinne melkein heti sen aloitettua toimintansa. (HS 10.1.2008)

Kirjoittaja puhuu asiasta äidin ja asianosaisen kategoriasta, hänen lapsensa on hakenut Koivulaan ja näin ollen he tietävät hakuprosessista. Lisäksi he ovat saaneet hakuprosessin aikana Koivulasta erilaisen mielikuvan kuin aiempi mielipidekirjoittaja.

(19) - - aga **lisaks siia ka tööandja vaatenurga**. maadlen praegu töötajaga, kes on töötanud poolteist aastat. mingil põhjusel otsustas enam mitte tööd teha. enne tegi, enam ei tee. (PM 9.1.2008)

(19) - - lisäisin tähän myös työnantajan näkökulman. painin tällä hetkellä työntekijän kanssa, joka on työskennellyt puolitoista vuotta. jollain perusteella hän päätti olla enää tekemättä töitä. ennen teki, enää ei tee.

Kirjoittaja lisää keskusteluun työntekijöiden mielipiteiden jatkoksi myös työnantajan näkökulman. Kirjoituksen tavoitteena on tuoda esille myös toinen kanta keskusteluun, joka käsittelee irtisanomishyvityksen suuruutta.

5.1.4 Liittoutumisasteen säätely

Retoriikan kannalta on myös olennaista se, mikä on puhujan liittoutumisen aste suhteessa hänen esittämäänsä kuvaukseen: sitoutuuko puhuja väitteeseen vai etäännyttääkö hän itsensä siitä. Se, että väitettä ei esitetä omissa nimissä vaan puhuja toimii ainoastaan argumentin välittäjänä – ikään kuin raportoi vain jotain yleisesti tiedettyä tai jonkun toisen sanomaa, on tapa tuottaa neutraalisuutta ja välttää joutumista selityksenantovelvolliseksi. Modaalisena keinona on verbin käyttö indikatiivissa, verbi on toteava ja ilmaisee varmuutta asiantilasta.

(20) Tilanteen aikana ja sen jälkeenkin **on otettu kinni aivan sivullisia ihmisiä mitä ihmellisimmillä perusteluilla. Verkko oli liian laaja. Hyvä asia** että poliisi oli paikalla ja purki tilanteen, mutta kiinniotoissa ja menetelmissä muutenkin **sorruttiin osin ylilyönteihin.**

--

Kenenkään aatteiden perustella ei onneksi tässä valtiossa ole vielä oikeutta pahoinpitelyyn. Mielenpitem- ja ilmaisunvapaus takaa että ihmiset voivat esittää ne mielenpiteensä eikä mitään ”ymmärrystä” niille mielenpiteille. Ja **tämä siis ihan kaikille**, fasisteista, kiihkokristittyjen kautta kommunisteihin, siinä kuin demarille, ateistille ja kokoomuslaisellekin. (HS 9.1.2008)

Kirjoittaja välittää lukijoille yleisesti tiedossa olevia faktoja tapahtumista sekä Suomen perustuslaista. Toisaalta hän esittää myös omia, tosin varsin yleisesti hyväksytyjä arvioitaan tapahtuneesta sekä Suomen lainsäädännöstä (poliisi hyvä asia, sorruttiin kuitenkin ylilyönteihin, onneksi ei ole oikeutta pahoinpitelyyn).

(21) Siin on statistikaga mingi jama lahti.

Rahvastikuteadlane ütleb, et tänavune sündide kasv tuleneb kahest asjast: palju naisi on jõudnud fertiilsesse ikka ning teiseks, sünnivad ka nn edasilükatud lapsed.

Samal ajal teame ka järgmist: nn suured põlvkonnad sündisid aastatel 1985-1989. Järelikult olid nad 2007. aastal 18-22 aastat vanad.

Sünnitajate keskmine vanus on viimasel aastakümnel pidevalt tõusnud, küündides hetkel mingi 28 eluaastani, esmasünnitajate puhul 23-24 eluaasta vahemikku. **Millest saab järeldada üht:** nn laulva revolutsiooni tüdrukud ei ole veel üldse sünnitama hakanudki. Nende aeg tuleb 3-6 aasta jooksul.

(PM 7.1.2008)

(21) Tässa tilastossa on jotain hämminkiä.

Väestötieteilijä sanoo, että tämänvuotinen syntyvyydenkasvu johtuu kahdesta seikasta: paljon naisia on nyt fertiilissä iässä ja toisekseen syntyvät myös ns. eteenpäin lykätyt lapset. Samalla tiedämme myös seuraavan: ns. suuret ikäluokat syntyivät vuosina 1985 - 1989. Tästä seuraa, että he olivat vuonna 2007 18 - 22-vuotiaita. Synnyttäjien keski-ikä on viimeisenä vuosikymmenenä jatkuvasti noussut, ollen tällä hetkellä noin 28 vuotta, ensisynnyttäjien kohdalla 23 - 24.ikävuoden vaiheilla. Tästä voi päätellä yhden asian: ns. laulavan vallankumouksen tyttäret eivät ole edes aloittaneet synnyttämään. Heidän aikansa tulee 3 - 6 vuoden sisällä.

Kirjoittaja esittää alussa arvionsa tilastojen paikkaansapitävyydestä (*on jotain hämminkiä*) ja kyseenalaistaa uutisen syntyvyystilastot tuomalla esille yleisesti tiedossa olevia seikkoja Viron väestörakenteesta sekä naisten synnyttämisistä.

5.1.5 Vahvistaminen konsensuksella tai asiantuntijan lausunnolla

Argumenttia voidaan vahvistaa siten, että esitetään eri tahojen allekirjoittavan väitteen. Suoran sitaatin käyttäminen tukee vaikutelmaa siitä, että puhuja ei ole yksin asiansa takana, vaan joku muukin näkee tai kokee asian samoin.

Konsensuksella vahvistaminen on erittäin tehokasta, mikäli tuo toinen taho on arvovaltainen. Vetoaminen tutkimuksiin tai asiantuntijalausuntoihin tuo kuvan me-joukosta, laajemmasta ryhmästä puhujan sanojen takana. Tehokkaimmillaan vahvistaminen on silloin, jos puhuja vetoaa sellaisiin kulttuurillisiin näkemyksiin tai toimintatapoihin, joiden ajatellaan olevan kaikkien tai hyvin suuren joukon jakamia itsestäänselvyksiä (lapsikin/kaikkihan sen tietää..). Mikko Lehtosen mukaan (2000: 20) itsestään selviä merkityksiä ei kuitenkaan ole ja kaikkein vähiten sellaisia ovat ne, jotka saavat ”itsestään selvän” leiman. Minkään ei pitäisi olla epäilyttävämpää, kuin tämänkaltainen ”terve järki”, sillä tulee muistaa että jonkin aikaa sitten ”terve järki” käski mm. kurittaa lasta fyysisesti. Koska merkitykset ovat ihmisten antamia, ovat ne tilapäisiä, epävakaita ja alttiita muutokselle.

(22) Poliisin tulee olla auktoriteetti.

--

Ei poliisia tarvitse välttämättä kunnioittaa, mutta totella **täytyy** kaikissa tilanteissa. Pysäytys, käskytyks- yms. tilanteissa **on poliisia toteltava ehdottomasti**. Tämähän on **itsestään selvä asia**. (HS 9.1.2008)

Kirjoittaja tuo esille yhteiskunnassa yleisesti hyväksytyt normit ja säännöt ja vielä korostaa sanomaansa toteamalla sen olevan ”itsestään selvä asia”.

(23) Onju

Lapsed tulevad siis kui lapsesaajatel on kindlus tuleviku suhtes. Kas on tööd, kas on elamisepinda, kas on toitu? **Vot nii lihtne see asi ongi!**
(PM 7.1.2008)

(23) Eikö

Lapset tulevat sitten kun lapsensaajilla on varmuus tulevaisuuden suhteen. Onko työtä, onko kotia, onko ruokaa. Katsokaas niin yksinkertaista se on!

Kirjoittaja toteaa syntyvyyden kasvavan, kunhan vanhemmilla on tieto turvatusta toimeentulosta. Loppulause ilmaisee tiedon olevan yksinkertaista päättelyä, ”kaikkihan tämän tietävät”.

5.1.6 Kategorioiden käyttö vakuuttamisen keinona

Kategorisoimalla asioita erilaisiin ryhmiin mielipidekirjoittaja antaa kuvan siitä, miten hän suhtautuu teemaan. Väkijoukon kategorisointi mielenosoittajiksi,

aktivisteiksi ja anarkisteiksi, ääriainekseksi tai ikkunoita rikkoviksi ääliöiksi palvelee kirjoittajan tarkoitusta oikeuttaa tai kritisoida ryhmän toimintaa. Toisaalta kategorisointi myös vaikuttaa lukijan suhtautumiseen, uutinen mielenosoittajista tai anarkisteista otetaan eri tavoin vastaan. Kategoriat eivät ole tarkkarajaisia, vaan kirjoittajien antamia ja siten muuttuvia ja häilyviä.

(24) **Jotakin kummallista..**

Topfit

Olisiko sitten parempi että **ääriainekset** saisivat rikkoa liikkeiden ikkunoita yms. Ihmeteltäisiin miksi poliisit eivät tee mitään kansalaisten omaisuuden varjelemiseksi!

(25) **samaa mieltä**

Sepänkatu 10

Kumma juttu kun **kaiken maailman aktivisteja ja anarkisteja** pitää aina vaan ymmärtää ja pääätä silittää.

(26) **Jotakin kummallista**

udw

Mutta kun **ne mielenosoittajat** eivät aiheuttaneet vaurioita ihmisille tai omaisuudelle. (HS 9.1.2008)

Kolmessa peräkkäin ilmestyneessä viestissä kirjoittajat kategorisoivat mielenosoitukseen osallistuneet ihmiset eri tavoin, kaksi ensimmäistä kriitisesti ja kolmas myönteisesti suhtautuen. Toinen kirjoittaja, nimimerkki *Sepänkatu 10*, osoittaa otsikollaan kannattavansa *Topfit*:in lausuntoa (*samaa mieltä*), nimimerkki *udw* puolestaan osoittaa eriävän mielipiteensä *Topfit*:lle käyttämällä samaa otsikkoa kuin tämä.

(27) Seakasvataja

Palju need **EKSPERDID** hulgi hinnaga ostes maksavad? Mul oleks pörsastele allapanuks vaja.

(28) - **Rahvastikuteadlane** ütleb, et tänavune sündide kasv tuleneb kahest asjast: - -

(29) - **Poliitiliselt korrektne "analüütik"** jälle.

(30) Nutulaulja

Miks selline **valitsuse ironiseerija** nagu artikli autor üldse avalikus sektoris töötab?

(31) to Nutulaulja

Elame-näeme. Mina usun ses asjas küll pigem **Kalev Katust** kui endale vastu rinda taguvat valitsust. (PM 7.1.2008)

(27) Siankasvattaja

Paljonko sellaisen EKSPERTIN tukkuhinta on? Tarvitsisin niitä possujen aluseksi.

(28) - - Väestötutkija sanoo, että tämänvuotinen syntyvyyden kasvu johtuu kahdesta asiasta: - -

(29) - - Jälleen poliittisesti korrekti ”analyttikko”.

(30) Itkulaulaja

Miksi artikkelin kirjoittajan kaltainen hallituksen ironisoija yleensä työskentelee avoimella sektorilla?

(31) Itkulaulajalle

Elämme-näemme. Minä uskon tässä asiassa kyllä enemmän Kalevi Katusta, kuin itseään rintaan takovaa hallitusta.

Mielipidekirjoituksissa nimitetään uutisessa haastateltua tiedemiestä eri tavoin. Esimerkissä 28 hän on neutraalisti *väestöntutkija*, mutta esimerkeissä 27 ja 29 ”*ekspertti*” ja ”*analyttikko*” lainausmerkeillä osoitetaan väheksyvää asennetta. Esimerkissä 30 nimimerkki *Nutulaulja* nimittää tutkijaa *hallituksen ironisoijaksi* ja hänelle vastaa suoraan nimimerkki *to Nutulaulja* 31, joka puolestaan kutsuu kohdehenkilöä tämän omalla nimellä.

5.1.7 Yksityiskohtilla ja narratiiveilla vaikuttaminen

Sisällyttämällä kirjoitukseen tarkkoja yksityiskohtia ja sijoittamalla ne osaksi kertomusta (narratiivia), kirjoittaja voi lisätä tarinansa totuudenmukaisuutta. Kaunokirjallisuuden ja elokuvien lisäksi narratiiveja käytetään myös aivan arkielämässä ja sanavalinnoilla ja painotuksilla lukijalle tai kuulijalle annetaan mahdollisuus täydentää kertomusta ja tehdä oikeat tulkinnat tapahtumienkulusta ilman, että kertojan tarvitsisi sanoa niitä suoraan. Liian tarkkojen yksityiskohtien kertominen saattaa kuitenkin antaa vastapuolelle mahdollisuuden murentaa kertomuksen todenmukaisuutta. Tämä voidaan välttää käyttämällä kertomuksessa mahdollisimman yleistä tasoa sekä idiomeja (*tangoon tarvitaan kaksi*), joita on hankala kiistää ja jotka vievät huomion pois argumentin heikkouksista.

(32) **Mustan blokin anarkisti**

Pampusta reiteen, maiharilla päähän. Pysyvä arpi kasvoissa.

Arviolta 3-4 tuntia kädet nippusiteillä sidottuna linja-auton penkkiin.

Töölön kisahallin selviytymisputkassa kahden muun ihmisen kanssa (n. 2m x 2,5m tila) jossa yksi, n. 150cm pitkä, 50cm leveä ja 3cm paksu patja, yön yli, seuraavaan iltapäivään.

Pasilassa jopa inhimilliseksi luonnehdittavassa putkassa loppupäivä ja seuraava yö, ulkoilu kattokerroksessa häkkikanalaa muistuttavassa rakennelmassa.

- -

Mitäkö tein? **En yhtään mitään.** Ketään en satuttanut, kenenkään omaisuutta en tuhonnut. En myöskään aikonut, enkä ole moista koskaan aiemminkaan tehnyt.

Sakkoja ja oikeudenkäyntikorvauksia yhteensä reilu tonni.

Sillääikaa kun tämän palstan tekopyhät jeesustelijat huutelevat kuvitteellisten anarkistien lynkkauksia, **minä maksan selkänahallani Suomen demokratian säilymisestä. Onpahan jälkikasvulle kerrottavaa.**

(33) anarkismia vastaan!

Miksi ihmeessä anarkisti toivoisi jälkikasvua? Sehän on perusoppien vastaista!

Taidatpa vain tavoitella huomiota erikoisuudellasi...

Oikeasti, meikäläinen oikeuskäytäntö on niin varovainen ja epäillyn oikeuksia puolustava, että **tarinasi on ns epäuskottava.** (HS 9.1.2008)

Nimimerkki *Mustan blockin anarkisti* kertoo kokemuksistaan Smash Asemmielenosoituksessa, jossa poliisin epäillään syyllistyneen turhan väkivallan käyttöön ja jossa kymmeniä ihmisiä pidätettiin. Kertomus ei varsinaisesti noudata tarinan rakennetta, vaan se on kirjoitettu ylös mahdollisimman tarkasti ns. ranskalaisilla viivoilla. Toisessa kappaleessa kirjoittaja puolustautuu vakuuttamalla syyttömyyttään ja kertoo tuomiostaan. Nimimerkki *Anarkismia vastaan* hyökkää *Mustan blockin anarkistin* tarinaa vastaan kyseenalaistamalla ensin tämän tiedot anarkismin perusopeista ja syyttää tätä huomiontavoittelusta. Nimimerkki myös kyseenalaistaa kertomuksen pidätyksestä (*on ns. epäuskottava*), sillä hän tietää (*oikeasti*) kuinka varovainen Suomen oikeuskäytäntö on.

(34) Uno ise

Paljud toredad inimesed on siin õigetele järeldustele jõudnud. **1967 aastal ehtas selle pagaritsehhi ja bistroo 2-kordse hoone Eesti Raudtee ning andis hiljem selle üle Tartu Linna Kaubandusvalitsusele. Erastatud sai see mahetoodangu turustamise eesmärgil.**

Probleem tekkis aga hoone ehitusregistrisse kandmisega, sest linnavalitsus nõudis dokumente, mida ta ise polnud minule väljastanud ! ?

Asja oleks siiski korda saanud, kui keegi oleks suutnud välja mõelda hoonele sellise välimuse, mis jaamahoonega oleks kokku sobinud. **Olin**

nõus mõistliku tasu eest sobimatust hoonest loobuma, ega ajanud oma õigust taga.

Väljapressimise jutt on suurte meeste väike liialdus. **Pole hr. Kääraga eales kohtunud, ega tea temast midagi. Ta on mulle 3-4 korda kunagi helistanud kõhna hüvitist pakkudes** ja tema telefoni number oli juhuslikult minu telefonis säilinud Kilgi esindaja nime all.

Politsei tegevuse(tuse) juurde panen rohkem kui kolm küsimärki ???
(PM 8.1.2008)

(35)- **-See on väga hea, et ka asjasse puutuv isik (kahjukannataja) on ise lisanud kommentaari. Kas Rein ise ka on nii Mees ja lisab siia omalt poolt olulist juurde või jääbki kõlama temal fraas «Minule teadaolevalt mitte.»**, mis külvab kahtluse usse, et tema ettevõtmisega võib lammutamine olla seotud. (PM 9.1.2008)

(34) Uno itse

Monet mukavat ihmiset ovat tehneet asiasta oikeat johtopäätökset. Viron Rautatiet rakensivat kyseessä olevan leipomon ja kaksikerroksisen ruokalarakennuksen vuonna 1967 ja myöhemmin ne siirtyivät Tarton kaupungin talousosaston omistukseen. Rakennusten yksityistämisen tarkoitus oli luomutuotannon markkinointi.

Rakennuksen merkiseminen rakennusrekisteriin aiheutti kuitenkin ongelmia, sillä kaupunginvaltuusto vaati minulta dokumentteja, joita se itse ei ollut antanut minulle!?

Asia olisi ratkennut, mikäli joku olisi kyennyt keksimään rakennukselle sellaisen ulkomuodon, joka olisi sopinut yhteen rautatieaseman kanssa. Olin suostuvainen luopumaan käyttöön sopimattomasta kiinteistöstä sopivaan hintaan, enkä perännyt omia oikeuksiani.

Kiristäminen on isojen poikien pientä liioittelua. En ole eläessäni tavannut herra Käärää enkä tiedä hänestä mitään. Hän on soittanut minulle 3-4 kertaa tarjoten laihaa hyvitystä ja hänen numeronsa on sattumalta säilynyt puhelimessani Kilgin edustajan nimenä.

Poliisin toimintaan (-mattomuuteen) lisään enemmän kuin kolme kysymysmerkkiä???

(35) - - On hyvä, että asianosainen (kärsinyt osapuoli) on lisännyt oman näkemyksensä. Onko myös Rein niin Mies, että lisää omasta mielestään oleellista, vai jääkö ainoaksi kommentiksi "Minun tietääkseni ei", joka kylvää epäilyksen siemenen että hän on jotenkin sotkeutunut purkamiseen.

Nimimerkki *Uno* osallistuu itseään käsittelevään keskusteluun, jossa käsitellään salaa puretun rakennuksen ja sen alla olevan tontin omistussuhteita. Kirjoittaja kertoo ensin tietoja rakennuksen historiasta ja kiistää yrittäneensä kiristää rakennuksella rahaa. Tarkkojen yksityiskohtien kertominen lisää tarinan uskottavuutta, mutta toisaalta niiden avulla voidaan myös koettaa horjuttaa hänen uskottavuuttaan. Seuraavana kirjoittaja kuitenkin kiittelee *Unon* kirjoitusta ja heittää pallon vastapuolelle, jonka toivoisi myös lisäävän oman mielipiteensä.

5.1.8 Numeerinen ja ei-numeerinen määrällistäminen, ääri-ilmaisujen käyttö

Määrällistäminen eli kvantifointi on yksi yleinen retorisen vaikuttamisen keino.

Määrällistäminen voi olla numeerista (luvut, prosentit, taulukot) tai ei-numeerista,

sanallisesti kuvailevaa kvantifiointia (*suuri, pieni, pienempi, valtava*). Erityisen tehokasta on ääri-ilmaisujen, kuten *ei koskaan, ei yhtään, aina, kaikki*, käyttö. Niillä voidaan maksimoida tai minimoida haluttuja piirteitä kuvauksen kohteessa.

(36) "Vai että **yhdeksän kymmenestä** sipoolaisesta vastustaa rajasiirtoa? Noinkohan on. Kansanäänestyksessä äänestysprosentti oli **hieman alle 66%, eli kolmasosa sipoolaisista jätti mielipiteensä ilmaisematta.**"

Kätevää. **Tuolla tavallahan voi kätevästi mitätöidä minkä tahansa äänestystuloksen.** Varsinkin kun ihmiset **sekoittivat Sipoon Puolesta ry:n hieman aiemmin järjestämän epävirallisen kyselyn ja kuvittelivat että olivat jo äänestäneet.** (HS 11.1.2008)

Kirjoittaja vastaa aiempaan mielipidekirjoitukseen, jossa tyrmätään äänestysprosentin perusteella numeerisesti väite siitä, että 9/10 sipoolaisista vastustaa rajasiirtoa. Kirjoittaja kritisoi mielikuvaa siitä, että sipoolaiset eivät äänestä, sillä hänen mukaansa kyseessä oli erehdys.

(37) "Kui arvestada seda, et praegu peaksid sündima ka need lapsed, kes jäid sündimata aastatel 1994-2002, siis ei peaks sündimus olema praegu mitte 15 800 vaid 24 000"

Ära unusta, et muulasi on meil ka vähem kui 1980ndate aastate lõpus. 1989 oli muulasi 602500, praegu 420000 ringis. Sündide absoluutarv ei saaks 24000-ni mitte mingil juhul ulatuda. (PM 7.1.2008)

(37) "Jos otetaan huomioon se, että nyt pitäisi syntyä myös niiden lapsien, jotka jäivät syntymättä vuosina 1994-2002, pitäisi syntyvyyden olla meillä 15 800 asemesta 24 000"

Älä unohda, että myös muunmaalaisia on meillä nyt vähemmän kuin 1980-luvun lopussa. 1989 muunmaalaisia oli 602500, nyt noin 420000. Syntymien absoluuttinen määrä ei siten voi mitenkään kohota 24000:een.

Kirjoittaja vastaa aiemmin esitettyyn mielipiteeseen, jota hän siteeraa kirjoituksensa alussa. Hän kumoaa väitteen muistuttamalla kirjoittajaa tietyn väestönosan pienenemisestä, ja osoittaa sen tarkkoja lukuja apuna käyttäen vaikuttavan myös syntyvyyksien vähenemiseen.

(38) Huomatkaapa

--

miten **vaatimattomia** ovat tämän keskustelun osallistujamäärät. Syynä on se, että tässä teemassa ei nyt käsitellä naispappeutta eikä homokirkkohäitä. **Vähänpä** tämä ihmisiä kiinnostaa - - (HS 1.1.2008)

Kirjoittaja ohjaa lukijoiden huomion keskustelun osallistujamäärän *vaatimattomuuteen* ja huomauttaa asian kiinnostavan ihmisiä *vähän*, koska kyseessä ei ole kirkon ja sukupuolien tasa-arvoasioihin liittyvä uutinen.

(39) Seal oli ju vahepeal miski **suuremat sorti** tulekahju.Äkki põles maha.
(PM 8.1.2008)

(39) Siellä oli tässä välillä joku suurempapuoleinen tulipalo. Ehkä paloi poroksi.

Kirjoittaja jakaa lukijoille tietojaan *suuremmanpuoleisesta* tulipalosta (vastakohtana pienelle nuotiolle) ja epäilee rakennuksen palaneen samalla maantasalle.

(40) **Aina** kun joku ajaa kännissä toisen kuoliaaksi joutuu siitä hädin tuskin vuodeksi ISTUMAAN. Pistää niin vihaksi... (HS 8.1.2008)

Kirjoittaja kritisoi suomalaista oikeuskäytäntöä, jossa rattijuoppojen rangaistukset kuolemankolareista ovat hänen mukaansa *aina* liian pieniä. Ääri-ilmaisu *aina* tuottaa kuvan toiminnan säännönmukaisuudesta, jolloin se on vakavamminotettavaa kuin satunnainen toiminta.

(41) ma ise ei käi kasiinos.**pole elus käinud**.ei tõmba ka. (PM 9.1.2008)

(41) minä itse en käy kasinoissa. En ole eläessäni käynyt. Eikä kiinnostakaan.

Kirjoittaja kertoo, ettei hän käy kasinoissa, ei ole *eläessään* käynyt eikä tunne siihen mitään tarveakaan. En ikinä / en eläessäni -tyyppiset ääri-ilmaisut kuvaavat episteemisen modaalisuuden keinoilla todennäköisyyden astetta, joka tässä tapauksessa on mahdoton (ISK 2005: 1483).

5.1.9 Muita retorisen vaikuttamisen keinoja

Edellämainittujen yhdeksän kohdan lisäksi muita retorisen vaikuttamisen keinoja ovat metaforien käyttö, kolmen lista, kontrasti, toisto ja suojautuminen mahdollisilta vasta-argumenteilta. Näistä viimeinen, eli mahdollisilta vasta-argumenteilta suojautuminen esiintyy mielipidekirjoituksissa yleisimmin. Kirjoittaja pyrkii valmistautumaan vastapuolen iskuihin jo etukäteen ja vie näin toiselta osapuolelta mahdollisuuden käyttää kyseistä argumenttia. Tätä strategiaa

voidaan tutkia myös osana suostuttelevaa retoriikkaa, jossa kirjoittaja suhteuttaa argumenttinsa yleisön (oletettuun) mielipiteeseen.

(42) **Sipoolainen**

Toivon sydämeni pohjasta, että Sipoon **naurettavasta 50-vuotisesta pelleilystä tehdään loppu. Alueet on liitettävä Helsinkiin. Mieluiten vaikka koko Sipoo voitaisiin liittää.** (HS 10.1.2008)

Kirjoittaja suojautuu nimimerkillään rajasiirron vastustajien syytöksiltä siitä, että hän olisi helsinkiläinen tai jostain muualta kotoisin oleva sipoonvastustaja. Nimimerkin perusteella hankkeen kannattajat saattaisivat leimata kirjoittajankin hankkeen vastustajaksi, mutta teksti paljastaa hänen tuntevan tilanteen ja pitävän koko Sipoota *naurettavana pelleilynä, jonka voisi liittää kokonaan Helsinkiin.*

(43) - **-RAHUMEELNE MEELEVALDAMINE on iga kodaniku Põhiseadusega tagatud õigus. Ja kuigi ma olen põhimõtteliselt seda meelt, et meelevaldaja julgegu ka oma nägu näidata, on iga kodaniku põhiseaduslik õigus** sel ajal ja ükskõik millal ka nokaga mütsi, Miki-Hiire maski või sukkepükste kandmine.

Minu teada on oma näo varjamine vähemalt mõne kuriteokoosseisu puhul (röövimine) karistust raskendav asjaolu ja sellega olen nõus. Aga rahumeelsel meelevaldusel osalemine ei ole kuritegu.- - (PM 7.1.2008)

(43) - - RAUHANOMAINEN MIELENOSOITTAMINEN on jokaisen kansalaisen Perustuslakiin kirjoitettu oikeus. Ja vaikka olenkin periaatteellisesti sitä mieltä, että mielenosoittajien tulisi rohjeta näyttää kasvonsa, on jokaisen perustuslaillinen oikeus pitää silloin, tai milloin tahansa päässään lippistä, Mikki Hiiri-naamaria tai sukkahousuja.

Tietääkseni kasvojen peittäminen on joissain rikoksissa (ryöstö) tuomiota koventava seikka ja tyydyn siihen. Mutta rauhanomaiseen mielenosoitukseen osallistuminen ei ole rikos.- -

Kirjoittaja kertoo olevansa henkilökohtaisesti sitä mieltä, että mielenosoittajien tulisi uskaltautua esiintyä myös ilman naamaria, mutta koska rauhanomaiseen mielenosoitukseen osallistuminen on kansalaisten perustuslaillinen oikeus, kirjoittajan mukaan silloin tulisi saada peittää kasvonsa. Näin hän kumoo etukäteen mahdolliset vasta-argumentit, joissa häntä voitaisiin syyttää naamioitumisen puolustajaksi. Hän korostaa myös hyväksyvänsä, että joidenkin rikosten osalta tuomiota koventaa se, että kasvot on peitetty, mutta käyttää vielä lopuksi mielipiteensä tukena toistoa ja mainitsee uudelleen, ettei rauhanomainen mielenosoitus ole rikos.

5.2. Puolustava ja hyökkäävä retoriikka sekä faktoihin ja tunteisiin perustuva argumentointi.

Käytettäviä retoriikan ja argumentaation keinoja voidaan tarkastella eri näkökulmista. Yksi tavallisimmista on jakaa retoriikka puolustavaksi ja hyökkääväksi (Potter 1996: 106–107, Jokinen 1999: 131). Edellä esiteltyjä retorisia menetelmiä voidaan käyttää molempiin tarkoituksiin. Argumentaatiossa käytettävien kielellisten keinojen perusteella voidaan argumentit jakaa myös faktoihin ja tunteisiin perustuviksi (Kasik 2007: 94). Seuraavassa tarkastelen aineistoa näistä neljästä näkökulmasta.

5.2.1 Puolustava retoriikka

Puolustavan retoriikan tarkoituksena on tukea kirjoittajan asemaa ja mielipidettä ja vahvistaa niitä niin, että vastapuolen on vaikea romuttaa niitä.

(44) **Ainakin** Hallbergin näkemyksen **olettaisi** tukevan aluesiirron hylkäämistä ja valtioneuvoston päätöksen poistamista.

”**Otteita KHO:n Presidentti Pekka Hallbergin puheesta**

21.11.2006 Oma kunta voimavarana -seminaarissa

--

Itsehallintoon kuuluu monenlaista vallankäyttöä, kuten aluevaltaa kunnan alueella, talousvaltaa verotusoikeutena, maankäytön ja tulevan kehityksen suunnitteluvalltaa, säädösvaltaa --

<http://www.kho.fi/37808.htm>” (HS 10.1.2008)

Kirjoittaja lainaa mielipiteensä tueksi otteita Korkeimman hallinto-oikeuden presidentin puheesta ja liittää otteiden loppuksi vielä linkin, josta puheen voi käydä lukemassa kokonaisuudessaan. Tämä on äärimmäistä oman mielipiteen vahvistamista asiantuntijan lausuntoa käyttäen, asiantuntija nimetään ja hänen kantansa liitetään mielipiteen oheen suorana lainauksena lähteineen kaikkineen. Kirjoittaja osoittaa *olettaa*-verbin konditionaalilla kuitenkin olevansa epävarma Hallbergin puheesta ilmaistun näkemyksen ja lopullisen päätöksen samanlaisuudesta. Fokuspartikkeli *ainakin* ilmaisee puolestaan sen, että kirjoittajan mielestä Hallbergin lisäksi samalla kannalla voi olla muitakin.

(45) touus on toisenlainen arkinäkökulmasta
mielenterv työntekijä

Työskentelen alalla. Ongelmana on, että kunnalliset kaupungin paikat ovat **täynnä, tai homeessa** (pukinmäki, haaga)
Kuntoutusta tarvitsevia on jonottain, mutta hoidonmaksaja ei löydy näille huonokuntoisillekaan. Vakava psyykkinn sairaus laskee toiminta - ja kongntiiviset kyvt kehitysvamman asteelle, siloin **ei puheella yksin paranneta** vaan tarvitaan **perushoitoa, harjoituksia** asioiden hoidossa yms **virkkeistä** puhumattakaan.

Yksin asuessa kyvyt ei riitä arkeen.Psyooosi laskee toimintakykyä eniten dementin jälkeen, **saoo stakesin tutkimus.** (HS 11.1.2008)

Mielipidekirjoittaja perustelee argumenttiaan puhujakategoriolla, jonka hän ilmaisee jo nimimerkillään *mielenterv työntekijä*. Lisäksi ensimmäisessä lauseessaan hän vielä kertoo *työskentelevänsä ”alalla”* (mielenterveyskuntoutujien kanssa). Kirjoituksensa lopussa kirjoittaja vahvistaa argumenttiaan vielä viittaamalla auktoriteettiin, eli Stakesin tutkimukseen. Mielipiteensä kirjoittaja esittää tosiasioina, hän on asiantuntija ja kertoo muillekin Helsingin hoitopaikkojen tilanteen (*täynnä tai homeessa*) sekä kuntoutujille tarpeellisista hoitotavoista (*kuntoutus, ei puheella yksin paranneta, tarvitaan perushoitoa, harjoituksia, virikkeitä*).

Postimees-lehden mielipidekirjoituksista on vaikeampi löytää erilaisia selvärajaisia puolusteleavan retoriikan keinoja kuin Helsingin Sanomista. Postimees-aineiston kirjoitukset tuntuvat useimmiten olevan asiantuntijan tai kriitikon roolista kirjoitettuja ja retorisenä keinona on yleensä omakohtaisuus, omien intressien ja sidosten korostaminen tai vastaavasti liittoutumisasteen säätely, jolloin kirjoittaja etäännyttää itsensä väitteestä, ikäänkuin vain raportoi sitä. Retoriset keinot voivat myös kietoutua toisiinsa, jolloin keinojen määrittely ja rajaaminen muuttuu entistä hankalammaksi.

(46) - - Aga nii on **alati** olnud, autorit on **alati** lüpstud ja vaid läbi TÕELISE KRIISI võib kogu see ringkond autorid-salvestajad-meediumiloojad jõuda asjade algläteteni (kuigi see on vist väga idealistlik unelm).- - (PM 10.1.2008)

(46) - - Mutta se on aina ollut niin, (*laulun*)tekijöitä on aina lypsettu ja vain todellisen kriisin avulla koko tämä lauluntekijöiden-äänittäjien-menetelmienkeksijöiden-piiri voi pasta asian alkulähteille (vaikka se onkin varmaan erittäin idealistinen unelma) - -

Kirjoittaja käyttää retorisenä keinona kahdesti ääri-ilmaisua *aina* korostaakseen mielipidettään, jonka mukaan musiikkiala käyttää hyväkseen laulujen tekijöitä ja että käytäntö ei ole uusi. Lisäksi hän etäännyttää itsensä väitteestä ja tarjoaa ratkaisumallin neutraalin kerronnan avulla välttämättä joutumisen selitysenantovelvolliseksi.

(47) - - Kiligi **jutt mõjub seda kaffalikumalt, et ma ise käisin** varem pidevalt sellest putkast mööda -- kuni aed ette tehti, ja nädala-paari jooksul see hoone seinhaaval kadus. (PM 8.1.2008)

(47) - - Kilgin juttu tuntuu sitäkin kaffamaiselta, että kuljin itse aiemmin jatkuvasti sen kojun ohi - - kunnes eteen rakennettiin aita ja rakennus hävisi seinä seinältä parin viikon kuluessa.

Kirjoittaja puolustaa arviotaan (*kaffamainen kertomus*) omakohtaisella kokemuksella (*kuljin itse kojun ohi*), hän on siis silminnäkijä, jonka kertomusta on vaikea kumota.

Postimees-lehden aineistosta löytyy myös useita kirjoituksia, joissa kirjoittajat korostavat mielipiteen olevan heidän oma tulkintansa asiasta. Omakohtaisuuden ja “oman tulkinnan” korostaminen voi vähentää vasta-argumentteja, sillä kirjoittajan kokemukseen tai tulkintaan muilla ei ole pääsyä.

(48) **Saan aru**, et ülaltoodud kommentaari kirjutatud ei ole linnavalitsuse ega politseiga kokku puutunud.- - PM 8.1.2008

(49) **Ma ei tea detaile, aga paistab**, et suhtumine on selline, et need lood, mis omal ajal tasuta lindistati, lähevad selle ettevõtte omandusse ja selle eest hakatakse nõudma inimestelt raha ja väidetakse, et copyright kuulub neile.- - (PM 10.1.2008)

(48) Ymmärtääkseni edellisen mielipiteen kirjoittaja ei ole joutunut tekemisiin kaupungin hallinnon eikä poliisin kanssa. - -

(49) En tunne yksityiskohtia, mutta näyttää siltä että asenne on sellainen, että laulut jotka aikoinaan nauhoitettiin ilmaiseksi, siirtyvät sen yhtiön omistukseen ja niistä aletaan veloittamaan ihmisiltä rahaa ja väitetään että tekijänoikeudet kuuluvat heille - -

Oman tulkinnan korostamisen lisäksi (*olen käsittävänäni, näyttää siltä*) jälkimmäisessä mielipiteessä kirjoittaja suojautuu jo etukäteen vastaväitteiltä

korostamalla, ettei hän tiedä kaikkia yksityiskohtia, jotka voisivat vaikuttaa asiaan. Häntä ei voida siis syyttää faktojen vääristelystä tai väärästä mielipiteestä.

5.2.2 Hyökkäävä retoriikka

Hyökkäävällä retoriikalla kirjoittaja pyrkii vahingoittamaan vastapuolen argumenttia ja viemään sen uskottavuutta. Hyökkäävän retoriikan keinot ovat usein samanlaisia kuin puolustavankin, mutta niitä käytetään vain päinvastaisessa tarkoituksessa, esim. kumoamaan vastapuolen väitteet asiantuntijuudesta tai riippumattomuudesta (Jokinen jne. 1999: 154 – 155) (esimerkki 53). Useissa kirjoituksissa kirjoittaja käyttää sekä hyökkäävää että puolustavaa retoriikkaa ensin tuhotakseen vastakkaisen mielipiteen ja sitten tukeakseen omaa mielipidettään.

Verrattuna Postimees'in mielipiteisiin Helsingin Sanomien kirjoitukset ovat yleensä kuitenkin varsin maltillisia, vastapuolta ei solvata ja hyökkäys päinvastaisen mielipiteen esittämisen tapana on varsin kohtelias. Toki vastakkaisiakin esimerkkejä löytyy, aggressiivisimmat hyökkäykset löytyvät poliisin oikeuksia, Ruotsin puolustuspolitiikkaa ja valtion osakekauppoja käsittelevistä uutisista. Näissä viestiketjuissa keskusteluun osallistuvat enimmäkseen ihmiset, jotka ovat omasta mielestään aiheen asiantuntijoita, ja eriävä mielipide antaa heti oikeutuksen hyökkäykseen. Tästä äärimmäisenä esimerkkinä on esimerkki 52, jossa kirjoittajat tuntevat toistensa tyylin ja mielipiteet jo aiemmista keskusteluista ja hyökkäävät heti, kun tilaisuus tarjoutuu.

(50) **Mihin tietolähteisiin Mikael perustaa, antamansa väitteet Ruotsin puolustuspotentialista ja sen ilmavoimien suuruudesta? Sivuviitteenä, ei tässä 30-lukuun ole viitattu sanallakaan.** Kyse on tämän päivän realiteeteista. (HS 12.1.2008)

Kirjoittaja kyseenalaistaa varsin korrektisti aiemman kirjoittajan väitteet ja perää niiden luotettavuutta. Hän myös kritisoi *Mikaelin* viittausta 1930-lukuun, jota uutisessa ei käsitellä lainkaan.

(51) ”Eiköhän todellinen syy valitukseen kuitenkin ole, että nurkkakuntaiset ja juntit helsinkiläiset eivät kestä sitä, että moguli tulee väärästä kaupungista.”

Minä taas uskallan väittää että mogulien kotikaupungilla **ei tämän valituksen kanssa ole mitään tekemistä. Ainakin minun mielestäni on vain yksinkertaisesti ikävää** että Helsingin yöelämä on nykyään aika pitkälti yhden omistajan yökerhoja vierekkäin. **Aivan samalla tavalla minua risoo** että elokuvateatterit ovat kaikki nykyään Finnkinon omistamia toistensa klooneja. (HS 10.1.2008)

Kirjoittaja siteeraa alkuun mielipidettä, johon hän vastaa. Sitten hän tyrmää väitteen varsin kohteliaasti, jopa anteeksipyytävästi (*uskallan väittää*). Kirjoittaja korostaa minä-pronominilla mielipiteen olevan täysin omansa (*minun mielestäni, minua risoo*), mutta fokusartikkelilla *ainakin* hän osoittaa että samanmielisiä voi olla muitakin. Lopuksi kirjoittaja vaimentaa epäilyt siitä, että hänellä olisi jotain *mogulia* (turkulainen Seppo ”Sedu” Koskinen) vastaan, vaan häntä *risovat* myös Finnkinon keskenään samanlaiset elokuvateatterit.

(52) Puppella varmaankin esittää **jonkin (järkevän) lähdeviitteen** tähän ”EUn sotilasliittoon”, joka **puppen mukaan** ei perustu Natoon? **Jos saan pyytää, niin ei sitten sellaisia linkkejä, joissa satuillaan** köyhdytetystä uraanista, USAn suunnittelemissa WTC-iskuista ja humanoideista. (HS 12.1.2008)

Kirjoittaja hyökkää nimimerkin *Puppe* kimppuun jo tämän ensimmäisen kirjoituksen jälkeen, kritisoii tämän mielipidettä (*puppen mukaan*) ja pyytää tältä *järkeviä* lähdeviitteitä mielipiteeseensä. Kirjoittaja osoittaa tuntevansa *Puppen* jo aiemmista viestiketjuista, sillä hän pyytää rajaamaan viitteestä pois tietynlaiset linkit, joita *Puppe* (tai tässä vielä mahdollisesti joku muukin) on joskus tarjonnut.

(53) Luulin jo, että säteilevä köyhdytetty uraani ja USAn itse itselleen tekemät WTC-iskut (humanoidien ohjeiden mukaan) olisivat **naurettavinta, mitä pystypupputinden mielikuviutus kykenee tuottamaan.**

Mutta ei. Nyt Saddam on voittaja ja Irakin armeija on sodassa Natoa vastaan.

Todellisuudessa Nato ei sodi Irakissa. **Todellisuudessa** Irakin armeija sotii samassa rintamassa USAn ja länsikoalition kanssa islamisteja vastaan, jotka **eivät muuten ole mitään** ”sissejä”, vaan terroristeja.

Mutta **pystypupputinde** kirjoittaa **soopaa kuukausipalkalla Tehtaankadun kellarissa.** Kai siinä katoaa kosketus todellisuuteen ja rupeaa keksimään aivan patologisia tarinoita. (HS 16.1.2008)

Kirjoittaja kertoo alkuun nimimerkkien *Puppe* ja *Tinde* aiempia kirjoituksia, joihin on jo viitattu aiemmin mielipideketjussa ja joita kirjoittaja on pitänyt naurettavuuden ja mielikuvituksen huippuna. Kirjoittamalla nimimerkit yhteen, lisäämällä alkuun sanan ”pysty” ja vääntämällä *Pupen* muotoon ”puppu”, kirjoittaja antaa ymmärtää nimimerkkien olevan yksi ja sama henkilö. Myös verbit on taivutettu yksikössä (*kykenee tuottamaan, kirjoittaa*). Toisessa kappaleessa kirjoittaja käyttää oman mielipiteensä puolustamiseksi retorisen liittoutumisasteen säätelyä eli ikään kuin raportoi yleisesti tiedettyä asiaa. Näin hän etäännyttää itsensä tapahtumista ja tuottaa neutraalisuutta. Mielikuvituksen vastakohtana kirjoittaja käyttää kahdesti sanaa *todellisuudessa* korostaakseen kuinka asiat oikeasti ovat. Lisäksi hän oikaisee *Pupen* väitteen, jonka mukaan islamistit ovat *sissejä*. Viimeisessä kappaleessa kirjoittaja hyökkää vielä suoraan *pystypupputindeä* vastaan, syyttää tämän olevan *kuukausipalkkaisena* valheidenkirjoittajana *Tehtaankadulla* (jossa sijaitsee Venäjän suurlähetystö) ja kadottaneen siellä todellisuudentajunsa. Kirjoittaja antaa tässä ymmärtää *pystypupputinden* kirjoittavan työkseen Venäjä-myönteistä ja Nato/USA-vastaista propagandaa. Esimerkkien 52 ja 53 kaltaiset kirjoitukset ovat molempien aineistojen mielipidekirjoituksissa erittäin harvinaisia, ne osoittavat kirjoittajien osallistuneen aiemminkin samoihin viestiketjuihin ja tuntevan toisensa, ainakin virtuaalimaailmassa.

(54) ”Ja millä maksetaan elämä, kun ei ole muutenkaan tarpeeksi veronmaksajia omille? Työt vähenevät muutenkin. - - ”

Jos työt vähenevät, niin eihän siinä ihmisten lisääntyminen auta mitään.

Veronmaksajia ja työntekijöitä **on aivan tarpeeksi. Pärjäisimme murto-osalla** siitä, mitä nykyään tehdään töitä ja ”tuotetaan” - todella **moni on laitettu töihin niin sanotusti osallisuuden vuoksi. Pitäisi myös tarjota enemmän joustavaa, ei-kokoaikaista työtä** ja useampi pääsisi siitä osalliseksi.- - (HS 10.1.2008)

Kirjoittaja siteeraa alussa aiempaa kirjoittajaa ja kumoaa tämän logiikan lasten tai tulevien veronmaksajien vähenemisen ja työpaikkojen katoamisen yhteydestä. Aiemman mielipiteen kumoaminen tehdään yksinkertaisesti toteamalla, kirjoittajan kimppuun ei tarvitse hyökätä. Kirjoittaja käyttää oman mielipiteensa tueksi retorisenä keinona sitoutumisasteen säätelyä, hän ei kirjoita omaa mielipidettään vaan raportoi neutraalisti ”yleisesti tiedettyä asiaa” ja sen

parannusehdotusta (*joustava, ei-kokoaikainen työ*). Tällä keinolla kirjoittaja vapautuu selityksenantovelvollisuudesta, mikäli joku haluaisi kyseenalaistaa hänen mielipiteensä.

Hyökkäävän retoriikan käyttö on Postimees´issä usein Helsingin Sanomia aggressiivisempaa. Toisia mielipidekirjoittajia tai kolmansia osapuolia (uutisen käsittelemiä henkilöitä) vastaan hyökätään usein myös loukkaavilla ja ivaavilla nimityksillä (kts. tunteisiin perutuva retoriikka), eikä omaa mielipidettä edes välttämättä esitetä, tavoitteena on vain romuttaa vastustajan mielipide, kuten esimerkissä 55 syyttämällä kirjoittajaa paranoidisuudesta.

(55) **eelmisele: paranoia on ravitav.** (PM 9.1.2008)

(56) - - Jah! **kuulsite õigesti-KOHUSTUSED! ka teil kes te kiunute,et enam ei olegi õigust silmaaukudega suusamaskis oma "õigusi" teostada,on KOHUSTUSED.**Riigi ja kaaskodanike ees.**Ja ärge tulge rääkima,et "niisama" peetakse kedagi kinni.**Kui te peate selle all silmas,et teid peeti eksikombel kinni,siis see **võib juhtuda ka praegu kehtivate seadustega või ükskõik milliste kehtivate seadustega.**Kas peaks siis likvideerima jõustruktuurid,et teiesuguste kiunumine lõpeks?**Meie igapäevast tavaelu ei halvenda need seadusemuudatused mitte kuidagi,küll aga halvendavad nad nende inimeste tegutsemisvõimalusi,kes soovivad kõigile näkku sülitada.** - -(PM 7.1.2008)

(55) edelliselle: paranoidisuus on lääkittävässä.

(56) - - Kyllä! Kuulitte oikein – **VELVOLLISUUDET!** Myös teillä, jotka vingutte, ettei teillä ole oikeutta toimeenpanna "oikeuksianne" hiihtomaski naamalla, on **VELVOLLISUUKSIA.** Valtiota ja toisia kansalaisia kohtaan. Ja älkää tulko selittämään, että joku pidätetään "noin vain". Jos tarkoittatte sillä sitä, että teidät pidätettiin vahingossa, se voi tapahtua myös tämänhetkisten tai minkä tahansa voimassa olevien lakien aikana. Pitäisikö valtarakenteet purkaa, että teidänlaistenne vinkuminen loppuisi? Meidän jokapäiväistä elämäämme ne lakimuutokset eivät huononna mitenkään, sen sijaan ne huonontavat sellaisten ihmisten toimintamahdollisuuksia, jotka haluavat sylkeä vasten toisten kasvoja. - -

Kirjoittaja hyökkää *vinkujiksi* nimittämänsä vastapuolen argumentteja vastaan muistuttamalla heitä velvollisuuksista, joita näillä oikeuksien lisäksi on. Retorisena keinona hän käyttää vasta-argumentin torjumista etukäteen todeten, että syyttömiä voidaan pidättää myös nykyisen tai minkä tahansa lainsäädännön voimassa ollessa. Kirjoitukseen sisältyy paljon vastustajien halventamista (*vinkuminen, teidänlaisenne vinkujat, ihmiset jotka haluavat sylkeä vasten toisten kasvoja*), joka on merkinä hyökkäyksen perustamisesta tunteisiin pohjautuvalle retoriikalle.

(57) patareide, akude jms jaoks on juba 10 aastat avalikud konteinerid olemas! **ma ei saa aru, kus sa elanud oled, et seda ei tea???** **kommida oskad, aga seda ei oska netist vaadata**, kust neid konteinereid leida???(PM 8.1.2008)

(57) pattereita, akkuja jne. varten on ollut olemassa jo 10 vuotta avoimet keräysastiat! En ymmärrä, missä oikein olet asunut, ettet tiedä sitä???. Mielipidekirjoituksia osaat kyllä kirjoittaa, mutta et osaa katsoa netistä mistä ne astiat löytyvät???

Kirjoittaja kritisoi aiemman mielipidekirjoittajan argumentteja siitä, ettei tällä ole tarpeeksi tietoa kierrätyksestä. Käytetty sanasto on neutraalia, mutta ivaava sävy (*en ymmärrä, missä oikein olet asunut, kun et tuota tiedä; kommentointi sujuu, mutta et osaa katsoa netistä tietoa*) on tarkoitettu alentamaan vastapuolta. Piikikäs vitsailu ja nolaaminen voivat heikentää vastapuolen argumentin uskottavuutta tekemällä siitä naurettavan (Jokinen jne. 1999: 136). Lisäksi huuto- ja kysymysmerkkien liikakäyttö antaa käsityksen siitä, että kirjoittaja suorastaan huutaa, eikä ainakaan kysy ystävällismielisesti mitään.

(58) - - **Saa aru** - töötajad EI PEA kollektioivselt kannatama tööandja **lolluse, lohakuse või saamatuse** tõttu töölepingu sõlmimisel ja ametikirjelduste koostamisel - kui ise ei oska, osta teenus kuskilt sisse! (PM 9.1.2008)

(58) - - Koita ymmärtää – työntekijöiden velvollisuus ei ole kärsiä kollektiivisesti työnantajan tyhmyydestä, huolimattomuudesta tai saamattomuudesta työsopimuksen solmimisessa ja työtehtävien sopimisessa – jos et itse osaa, osta palvelu jostain!

Kirjoittaja vastaa hänen ja toisen mielipidekirjoittajan välillä käyneeseen kiistaan. Alussa hän käskee imperatiivimuodossa vastapuolta *ymmärtämään*, ettei työntekijöiden kuulu kärsiä johtajan *tyhmyydestä, huolimattomuudesta eikä saamattomuudesta*, eli ominaisuuksista joista kirjoittaja aiemman informaation perusteella syyttää väittelypartneriaan.

Postimeesin aineistolle on ominaista liian hyökkäävien viestien poistaminen vasta julkaisemisen jälkeen. Aineistossa on useita vastausviestejä jo poistetuille mielipiteille. Ennakkosensuurin epäonnistumisen lisäksi syynä tähän voi olla myös lukijoille tarjottu mahdollisuus ilmiantaa epäsopeva kirjoitus moderaattorille. Myön Helsingin Sanomissa viestejä epäilemättä joudutaan sensuroimaan, mutta koska viestit poistetaan jo ennen niiden julkaisemista, toiset kirjoittajat eivät voi reagoida niihin.

(59) - -**To 02:17** (kello 02:17 lähetetty mielipide on poistettu) Kallis kaasmaalane pöördu viivitamatult meedikute poole... Kindlasti leitakse sulle soe tuba päikesepoolsesse tiiba ja määratakse ravi... (PM 7.1.2008)

(60) **Jube**

kähku võeti komm maha:)

Egas Edgari kohta tohi paha sõna öelda. - - (PM 8.1.2008)

(59) - - 02:17:lle. Hyvä kanssaeläjä, käänny välittömästi lääkärin puoleen... Sinulle löydetään varmasti lämmin huone auringonpaisteisesta huoneesta ja määrätään lääkitys...

(60) Tosi

nopeasti otettiin mielipide pois :-)) Eihän Edgari voi sanoa pahaa sanaa - -

Kirjoittaja naureskelee sille, että hänen oma kommenttinsa on poistettu nopeasti julkaisun jälkeen ja tietää itsekin syyn, kirjoituksessa esitetty kritiikki Edgaria (Savisaar) kohtaan.

(61) **Ei tea mitu kommentaari siit maha võetud on? arvan, et enamus** (PM 8.1.2008)

(61) Montakohan mielipidettä tästä on poistettu? Veikkaan että enemmistö.

Kirjoittaja esittää retosisen kysymyksen poistettujen mielipiteiden määrästä ja esittää samalla arvauksen, että ne muodostavat mielipiteiden enemmistön.

5.2.3 Faktoihin perustuva retoriikka

Kirjoittajat käyttävät lukijoiden vakuuttamiseksi sekä faktoihin että tunteisiin perustuvaa retoriikkaa. Faktapohjainen retoriikka käyttää vaikuttamisen keinona todistettavia väitteitä, joiden todenperäisyys voidaan tarkistaa esimerkiksi tilastoista (Kasik 2007: 94). Faktat ovat neutraaleja, vaikka niidenkin käytössä voidaan joskus turvautua henkilökohtaiseen arvottamiseen.

(62) Vuonna 1950 maailman väkiluku oli 2,5 miljardia. Tällä hetkellä se on **lähteistä riippuen** 6,5-6,8 miljardia. Miljardin rajapyykki ylitettiin **joskus** 1820-luvulla. Samaan aikaan Suomessa oli **noin** miljoona ihmistä.

(HS 10.1.2008)

Kirjoittaja on käyttänyt mielipiteensä tukena tietoja maailman väkiluvun kehityksestä ja esittää faktat neutraalisti. Hän on jättänyt lukuihin myös hieman

tulkinnanvaraa (*lähteistä riippuen, joskus, noin*), sillä tarkkojen arvojen tai vuosien antaminen on mahdotonta.

(63) ”sydäntä särkeväksi” kommentoi Paavo Voutilainen Koivulan tilannetta.

- -

Uutisessa kirjoitettiin **’Helsingin kaupunginsosiaalivirasto sulki nuorten mielenterveyskuntoutujien Koivulakodin vuodenvaihteessa’ eli sulkijako oli? Sosiaalijohtaja Paavo Voutilainen.** (HS 11.1.2008)

Kirjoittaja siteeraa kirjoituksensa alussa jotain aiemmin ilmestynyttä aiheeseen liittyvää uutista. Lopuksi hän esittää kysymyksen Koivulakodin sulkijasta ja vastaa kysymykseensä paljastamalla julkisen tiedon eli kaupungin sosiaaliviraston johtajan Pekka Voutilaisen nimen.

(64) **Onko joku sitä mieltä** että meitä oli esimerkiksi 1950-luvulla **liian vähän?** Silloin meitä oli noin neljä miljoonaa. Eikö silloin ollut väkeä **ihan sopivasti?** (HS 10.1.2008)

Kirjoittaja käyttää mielipiteensä tukena faktoja Suomen väkiluvun kehityksestä, mutta liittää tekstiinsä myös tunnepohjaisia arvioita (*liian vähän, ihan sopivasti*). Arvionsa kirjoittajaa esittää lukijoille (*onko joku sitä mieltä*) avoimena kysymyksenä, johon hän odottaa myös vastauksia perusteineen. Myönteisesti suuntautuva *eikö*-kysymys vahvistaa aiempaa ja olettaa lukijoilta samanmielistä suhtautumista.

Postimees´in aineistossa mielipidekirjoittajat käyttävät paljon metatietoa, eli viittauksia yleisesti tiedossa oleviin asioihin, joita uutisessa ei ole mainittu. Tämä koskee varsinkin negatiivisen tiedon levittämistä, jonka avulla pyritään laskemaan arvostelun kohteena olevan henkilön arvovaltaa ja uskottavuutta. Myös Helsingin Sanomien aineistoissa oli muutamia viittauksia poliitikkojen aiempiin toimiin, mutta kritiikki on lievempää ja harvoin suoraan henkilökohtaista.

(65) **Jah, ei saa vist ühtegi altkäemaksu võtjat/andjat vangi pandud. Ei saanud Rivkinit, ei Indrek Toomet, ei Monika Mäge.** Riigikohus muudab pidevalt tõendite kogumise ja nende vastuvõetavuse kriteeriume. Ja ikka nii, et ühtegi **juurakate kolleegi - korruptanti** - ei saaks vahele võtta.- -(PM 8.1.2008)

(65) Niin, yhtään lahjuksen antajaa tai ottajaa ei varmaan saada vankilaan. Ei saatu Rivkiniä, ei Indrek Toomea eikä Monika Mägeä. Korkein oikeus muuttaa jatkuvasti

todisteiden keräämisen ja niiden hyväksymisen kriteereitä. Ja aina niin, ettei yhtään lakimiesten korruptoitunutta kollegaa saataisi kiinni. - -

Kirjoittaja syyttää Viron korkeinta oikeutta käytänteiden jatkuvasta muuttamisesta sellaisiksi, ettei *ilmeisesti yhtäkään lakimiesten korruptoitunutta kollegaa* saada lahjusten ottamisesta kiinni. Kirjoittaja mainitsee nimeltä kolme henkilöä, jotka ovat aiemmin muutosten vuoksi vapautuneet lahjontasyytteistä ja tähän ryhmään kirjoittaja laskee neljänneksi myös henkilön, jonka lahjussyytteistä vapautumista ja korvausvatimuksia uutinen käsittelee.

(66) - - Aga rahumeesel meelevaldusel osalemine ei ole kuritegu. Pidagu **meie eksmiilitsast siseminister** see meeles, kui ununema kipub.-
- (PM 7.1.2008)

(66) - - mutta rauhanomaisiin mielenosoituksiin osallistuminen ei ole rikos. Muistakoon meidän entinen miliisi-sisäministeri sen, jos tuppaa unohtumaan.- -

Kirjoittaja nimittää Viron sisäministeriä *entiseksi miliisiksi*, joka on yleisesti tiedossa oleva asia, mutta antaa henkilöstä negatiivisen arvion, aivan kuin entisen miliisin arvot ja tiedot olisivat entisiltä ajoilta eivätkä nykyilainsäädännön mukaiset. Lopuksi kirjoittaja kehottaa ministeriä muistamaan, ettei rauhanomaiseen mielenosoitukseen osallistuminen ole rikollista toimintaa.

(67) Okei, USAs läks see aasta nii CD kui ka DVD de myyk alla oma **20 protsenti, mis on USA maastikul ypris drastiline, umbes sama suur kaotus, nagu Eesti riigieelarve**. Aga ikka teevad muusikud muusikat ja inimesed ostavad neid. Täna **kolm suurimat muusikaekspordiriiki on USA, Inglismaa ja Rootsi**, - -(PM 10.1.2008)

(67) Okei, Yhdysvalloissa CD- ja DVD-levyjen myynti putosi tänä vuonna 20 prosenttia, mikä on Yhdysvaltojen mittakaavassa huomattava summa, suunnilleen sama kuin Viron valtion budjetti. Mutta silti muusikot tekevät musiikkia ja ihmiset ostavat sitä. Nykyisin kolme suurinta musiikin viejämäata ovat Yhdysvallat, Iso-Britannia ja Ruotsi.- -

Kirjoittaja kertoo tilastoihin ja faktoihin perustuvia tietoja Yhdysvaltojen cd- ja dvd-levyjen myynnin laskusta, sen rahallisesta arvosta (*jotakuinkin sama kuin Viron valtion budjetti*) sekä mainitsee kolme suurinta musiikinviejämäata.

5.2.4 Tunteisiin perustuva retoriikka

Ei-faktapohjainen, tunteisiin perustuva retoriikka ilmaisee puolestaan mm. kirjoittajansa mielipiteitä, toiveita, arvoja ja uskomuksia, eikä niiden todenperäisyyttä tai valheellisuutta voi todistaa (Kasik 2007: 94). Tunteisiin perustuvalla retoriikalla on ominaista kirjoittajan itsensä tuominen kirjoitukseen (minun mielestäni, minusta tuntuu) sekä vastakohtana neutraaleille faktoille henkilökohtaisuus, joka koskee niin kirjoittajaa, kuin kirjoituksen kohdettakin. Toisten kirjoittajien henkilökohtainen kritisointi ja solvaaminen, harvemmin kehuminen, on osa tunteisiin perustuvaa retoriikkaa.

(68) **Mihin ihmeen akvaarioon** matkustajia ollaan laittamassa?! **Mun mielestä** lähestyvän metron ääni, raiteiden haju ja ilmavirtaukset **luovat** metrolle juuri sen **tunnelman**, josta **itse ainakin tykkään todella paljon**. **Hyvin** muuten **yleistätte kaikki Espoolaiset hienohelmoiksi**, vaikka pieni ryhmänän tuon asian on päättänyt, ja hekin **ovat luultavasti helsinkiläisiä.** :) (HS 9.1.2008)

Kirjoittaja nimittää lasiovien ja -seinien rakentamista metroon akvaarioksi. *Ihme* esiintyy ihmettelevässä kysymyksessä emfaattisena eli tunnesisältöä korostavana. Sen asemesta kirjoittaja olisi voinut käyttää myös voimasanaa korostaakseen negatiivista arviotaan *akvaariosta*. Kirjoittaja kertoo itse pitävänsä metron tunnelmasta ja korostaa samassa lauseessa kahdesti kyseessä olevan hänen oma mielipiteensä (*mun mielestä, ainakin itse tykkään*), mutta fokuspartikkeli *ainakin* vihjaa jälleen, että samalaisia voi olla muitakin. Toisessa kappaleessa kirjoittaja väittää aiempien kirjoittajien yleistävän *espoolaiset hienohelmoiksi* eli yleistää itse asioita. Lauseen aloittava *hyvin* ei ole tarkoitettu kehuksi, vaan on ironinen keino kritisoita yleistäjiä. Lopuksi kirjoittaja esittää epäilynsä (*luultavasti*), että asiasta ovat oikeasti päättäneet helsinkiläiset. Tämä väite tosin on todistettavissa tutkimalla lasiovista päättäneen lautakunnan kokoonpano.

(69) **Jännä todeta** miten asioita nimetään kun ”**vahvemmallä**” **osapuolella** on media ja valttikortit käsissään. Miten voi puhua rajakiistasta, koska **kyse on maan ja kunnallisveromarkkojen ryöstöstä**.

Jos kyseinen maapläntti olisi ollut joskus Helsingin niin silloin voisi puhua kiistasta. **Hitto, että hesalaisten touhut ottaa päähän. Ei ihme**

jos hesalaisia inhotaan jokaisessa muussa suomen kunnassa ja kaupungissa. (HS 10.1.2008)

Kirjoittajan mielestä Sipoon rajasiirto on ryöstö eikä kiista ja kiistasta puhutaan vain, koska ”vahvemmallä” osapuolella on media ja valttikortit käsissään. Tätä havaintoaan hän pitää jännittävänä eli *jännänä*. Hän ilmaisee turhautumisensa helsinkiläisten toimintaan (*hitto, että hesalaisten touhut ottaa päähän*) ja käyttää tässä affektisuuden merkinä eli arvionsa vahvikkeena voimasasanaa *hitto*. Kirjoittaja esittää vielä arvionsa helsinkiläisten suosiosta muualla Suomessa, eikä *pidä ihmeenä*, jos heitä inhottaisiin. Konditionaalinen *jos* kuitenkin paljastaa, ettei kirjoittaja tiedä asiaa varmaksi.

(70) Tässäpä tuli taas mainio eksemplaari näiden **älyn turhakkeiden argumentaatioulosteita**. HS 15.1.2008

Kirjoittaja luokittelee kiistakumppaninsa *älyn turhakkeeksi*, joiden *argumentaatiokyky on ulosteen* tasoinen. Kirjoitus edustaa esimerkin 53 kanssa ”pahimpia” henkilökohtaisia solvauksia, jonka Helsingin Sanomien mielipidekirjoittajat aineistossa toisistaan sanovat. Kolmatta, uutisessa esiintynyttä osapuolta (poliisi, mielenosoittaja...) kuvaillaan esimerkiksi nimityksillä *kieroontunut sika* ja *yhteiskunnasta vieraantunut spede*, mutta pääasiallisesti negatiivisetkin kommentit on kirjoitettu varsin neutraaleilla sanoilla, suuria tunteenpurkauksia aineistossa ei esiinny. Vastapuolen argumenttien heikentämiseen ja omien mielipiteiden tukemiseen käytetään harvoin henkilökohtaisuuksiin meneviä solvauksia.

(71) Puppe
Olet oikeassa Styx virran Lautturi. **Sinulla ei mene vain maat ja mannut sekaisin, ajanlasku ja yhteiskuntajärjestelmätkin menevät.**
- -

(72) No kerropa
Missä ajantajuni, ajanlaskuni je menevät sekaisin.
Itse en harrasta lainkaan henkilöihin tai nimimerkkeihin meneviä arvosteluja, joten kerropa aikanaan valtiotieteellisessäkin poliittista historiaa lukeneelle, mikä kommentissani on ns. stiiknafuuliaa. Minä tiedän tasan tarkkaan yhteiskuntajärjestelmät, poliittisen historian jne.
Joten äläpä nyt ajele junaa sivuraiteille - - (HS 13.1.2008)

Ensimmäisen mielipiteen kirjoittaja arvostelee *Styx virran Lautturia* tämän aiempien kirjoitusten perusteella maiden, yhteiskuntajärjestelmien ja ajanlaskun sekoittamisesta argumentaatioissaan. *Lautturi* vastaa ja vaatii selitystä syyteille. Hän näpäyttää *Puppea* huomauttamalla että pysyy itse asiassa henkilökohtaisuuksien sijaan ja lopussa vielä kehoittaa Puppeakin pysymään asiassa *sivuraiteiden* sijaan. Nimimerkkien toisilleen esittämä kritiikki on selvästi negatiivista, mutta varsin neutraaliin sävyyn kirjoitettua ilman nimittelyä tai solvaamista.

Puolustava retoriikka voi käyttää keinoinaan sekä faktoihin että tunteisiin perustuvaa argumentointia, samoin kuin hyökkäävä retoriikkakin. Analysoidun materiaalin perusteella on kuitenkin havaittavissa, että puolustava retoriikka perustuu usein faktoihin, kun taas hyökkäykseen käydään useammin tunnepohjaisilla argumenteilla. Kuten sivulla 22 todetaan, argumentaatio kannattaa hyökkäyksen sijaan perustaa puolustavalle retoriikalle, mutta myös hyökkäävä retoriikka toimii tukena väittelytilanteissa. Myös fakta- ja tunnepohjaiset argumentit voivat esiintyä samassa kirjoituksessa.

Kuten puolustavaa ja hyökkäävää retoriikkaa käsitellessä on mainittu, Postimees'in aineistossa retoriikka on usein hyvin henkilökohtaista, joko kirjoittaja tuo mukaan itsensä ja tunteensa, tai toisaalta käy henkilökohtaisesti toisen kirjoittajan tai kolmannen henkilön, kuten uutisen kohteen, kimppuun.

(73) mis

kommentaariid need on?Kust on tulnud nii palju **rullnokkalid**, kes nõuavad õigust kuritegevusele.

Ei saagi teistsuguseid kommentaare olla, kui **Eesti poisid on kõlbulikud ainult kurjategijate õiguste kaitsmiseks**. Isegi kaitsväkke minek teeb **äpudel kõhu lahti.MEHI on vähe**.Sellepärast ka **pättide kaitsjaid** palju.

(PM 7.1.2008)

(73) mitä

mielipiteitä nämä ovat? Mistä on tullut näin paljon junteja, jotka puolustavat rikollisuutta? Muunlaisia mielipiteitä ei voikaan olla, jos Viron pojat ovat kelvollisia vain puolustamaan rikollisten oikeuksia. Jopa armeijaan meno aiheuttaa nynnyille mahataudin. MIEHIÄ on vähän. Siksi rikollisten puolustajia on paljon.

Kirjoittaja ihmettelee mistä kaikki *rikoksia puolustavat juntit* ovat tulleet. Samalla hän syyttää virolaismiesten kelpaavankin ainoastaan siihen, sillä jopa armeijaan

meno aiheuttaa hänen mukaansa *nynnyille mahataudin*. Koska kirjoittajan mukaan *todellisia miehiä on vähän, rikollisten puolustajia on paljon*.

(74) **Jobule** miksile

Mida sa **pläägutad**. Nii **lollu jutu ajaja** küll **mingi mees pole**. Kui **ullike lugeda oskas** ja selle seaduseelnõu läbi oleks lugenud, siis **saaksid ka ise ehk aru - ei sinusugused ei saa!** Keegi ei õigusta siin kuritegevust.

- -

(PM 7.1.2008)

(74) Typerälle miksille

Mitä sinä lässytät. Noin typerän jutun länkyttäjä ei ole todellakaan mikään mies. Jos hölmöläinen osaisi lukea ja olisi lukenut lakiehdotuksen, saattaisit itsekkin ymmärtää – sinunlaisesi eivät tajua! Kukaan ei tässä puolusta rikollisuutta. - -

Kirjoittaja hyökkää *mis'in* kirjoitusta vastaan nimittämällä tätä jo otsikossa typeräksi. *Mis'in* mielipiteitä hän nimittää *höpötykseksi* eikä niin *typerien juttujen* esittäjä ole kirjoittajan mielestä *mikään mies*. Kirjoittaja epäilee, että *jos hölmöläinen osaisi lukea* ja lukisi lakiehdotuksen itse läpi, hän *saattaisi* ymmärtää mistä on kyse, mutta toteaa lopuksi etteivät *Mis'in kaltaiset ihmiset ymmärrä*. Esimerkkien 73 ja 74 kaltainen solvaaminen on tyypillistä Postimees'in tunteisiin perustuvalla argumentoinnilla. Vastapuolen älykkyyttä, taitoja ja kuten tässä, miehekkyyttä, arvostellaan armotta ja pyritään sitä kautta tuhoamaan toisen argumentointi. Esimerkkien kohdalla tulee huomata erityisen voimakkaiden solvausten käyttö vastapuolen nimittämisessä. Suomennoksessa käytetyt käännökset eivät anna täyttä oikeutta kirjoittajien käyttämille nimityksille, joten sopivien loukkausten keksiminen jätetään tässä lukijan mielikuvituksen varaan.

6 Kommunikatiiviset roolit

Funktionaalisen kieliteorian mukaan kielellä on kolme metafunktiota. Ideationiline funktio muodostaa kuva maailmasta ja kokemuksista, tekstuaalinen funktio on rakentaa sanoista kokonainen teksti ja interpersonaalinen funktio on toimia kommunikaatiovälineenä (katso esim. Kasik 2002: 76). Tässä luvussa analysoidaan mielipidekirjoituksissa ilmentyviä interpersoonallisia merkityksiä, eli tutkitaan kommunikaation osapuolten (kirjoittaja ja lukija) suhteita ja heidän roolejaan kommunikaatiossa. Alussa on lyhyt kuvaus siitä, kenelle mielipidekirjoitukset on suunnattu, mutta perusteellisemmin analyysissä keskitytään kirjoituksista löytyviin kirjoittajarooleihin. Käsittelen Helsingin Sanomien ja Postimees'in aineistot eri alaluvuissa, sillä aineistossa on niiden välillä melko suuria eroja.

Kieli on vallankäyttöä. Keskiajalla latinan asema tieteen kielenä tuomitsi latinaa taitamattoman väestönosan sivistyksen ulkopuolelle. Talonpojat joutuivat tyytymään siihen tietoon, jonka kirkko ja hallinto heille suvaitsi jakaa. Kielipolitiikkaa tehdään myös pienemmässä mittakaavassa valtioiden sisällä, esimerkkinä tästä vaikkapa suomen itä- ja länsimurteiden välinen taistelu. Mikko Lehtosen mukaan (2000: 50): ”kieli ja valta liittyvät toisiinsa – myös arjessa. Jokapäiväisillä kielellisillä teoillaan ihmiset todellistavat valtasuhteita vahvistamalla oman asemansa ja roolinsa yhteisöissä ja välittämällä yhteisiä tietoja ja arvoja toisilleen.”

Pekka Pällin mukaan (2003: 81–82) ihminen jotain sanoessaan edustaa muitakin kuin itseään. Sitä, mitä edustetaan tai minkä roolin edustajana puhutaan, ei kuitenkaan läheskään aina ilmaista sanallisesti. Kuitenkin puhetta ja sen painotuksia tulkittaessa sekä puhujalle ulkoapäin annettu rooli sekä hänen itsensä valitsema rooli ovat tärkeää taustatietoa. On oleellista tietää, ilmaiseeko puhuja mielipiteensä esimerkiksi kielitieteilijänä, lääkärinä, rahastonhoitajana, asunnonvälittäjänä tai ystävänä. Lehtonen (2000: 51) täydentää huomauttamalla, että ihmisillä on useita kielellisiä identiteettejä eli rooleja. Joudumme päivittäin kohtaamaan useita erilaisia puheyhteisöjä, jotka vaikuttavat kielenkäyttöömme. Vaihtelun perusteena ei ole siis vain puhuja, vaan myös yleisö ja puhetilanteen konteksti.

6. 1. Mieliidekirjoituksen adressaatti eli kohde

Mieliidekirjoitukset kirjoitetaan aina vastaanottajalle eli adressaatille. Osoittamalla kirjoitus jollekulle kirjoittaja koettaa vaikuttaa adressaatin toimintaan, mieliideisiin tai hyökkäämällä horjuttaa adressaatin arvovaltaa tai asiantuntijuutta. Aineistoni mieliidekirjoituksista löytyy neljänlaisia adressaatteja. Ensinnäkin kirjoittajat voivat kommentoida uutista itseään ja tällöin adressaatti on joko toimittaja tai uutisen julkaissut lehti. Vastaanottaja voi olla myös uutisessa esiintynyt henkilö, toinen mieliidekirjoittaja (joka on usein nimetty eli hänelle vastataan henkilökohtaisesti) tai kuka tahansa lukijoista, jolloin kirjoitusta ei ole suunnattu kellekään erityisesti.

6.1.1 Adressaattina toimittaja tai julkaisija

Mieliidekirjoitus kritisoi tai muuten käsittelee suoraan uutisen sisältöä tai vaikkapa sen kuvitusta. Kritiikki on suunnattu lehden toimittajalle, taittajalle tai yleisesti koko lehteä kohtaan.

(75) Siin oleks **nagu 3 uudisest üritatud üht kokku keevitada. Ei tulnud hästi välja.** (PM 10.1.2008)

(75) Ihan kuin tässä olisi koetettu hitsata kolme uutista yhdeksi. Ei oikein onnistunut.

(76) "Syntyvyyttä tarkasteleva juttu **on mielenkiintoinen**, mutta **taulukko on Hesarin tapaan epäselvä**. Ensiksikin siltä **puuttuu otsikko**. Olennaisin tieto löytyy sarakkeesta "Yhteensä", jonka **sisällön voi päätellä epäsuorasti** artikkelin lukemalla. Tarkoittaako sarakkeen tieto niiden vuotten määrää, joina syntyneiden määrä jäi kyseisessä kunnassa alle kymmenen?"

Olen samaa mieltä. Kyllä tuollaisen taulukon sarakkeiden merkityksen pitäisi käydä selville otsikoista eikä kolmannesta, petiitillä painetusta alaviitteestä. Mutta **vastaus** viimeiseen **kysymykseen**: kyllä, juuri siitä oli kyse. (HS 10.1.2008)

Esimerkissä 75 kirjoittaja kritisoi uutisen rakennetta ja sisältöä sekä antaa niille kriittisen arvionsa (*ei onnistunut*). Esimerkissä 76 lukija vastaa aiempaan mieliideeseen, jonka kohteena on Helsingin Sanomat ja uutiseen liittyneen taulukon laatija. Kirjoittaja on aiemman kirjoittajan kanssa samaa mieltä taulukon

tasosta ja puutteista (*Hesarin tapaan epäselvä, puuttuu otsikko, sisällön voi päätellä epäsuorasti*) ja antaa lehdelle parannusehdotuksen (*taulukon sarakkeiden merkityksen pitäisi käydä selville otsikoista*). Lisäksi hän vastaa esitettyyn kysymykseen taulukon tulkinnasta. Epäselväksi jää, onko hän samaa mieltä myös artikkelista, jota aiempi kirjoittaja piti *mielenkiintoisena*.

6.1.2 Adressaattina uutisessa esiintynyt henkilö tai yhteisö

Mielipidekirjoittaja osoittaa kirjoituksensa tekstissä mainitulle henkilölle tai yhteisölle suoraan usein varsin tuttavalliseen sävyyn. Yleensä arvoitukseksi jää, lukevatko adressaatit näitä suosituksia, kiitoksia tai moitteita.

(77) Ma ju ütlesin, et keegi peab nüüd kompensatsiooniks maksma - **Panov, vähe küsid, küsi** ikka rohkem...nagunii **saad vähem kuid küsid...** (PM 8.1.2008)

(77) Johan mina sanoin, että jonkun pitää nyt maksaa hyvitystä - Panov, pyydät liian vähän, pyydä ihmeessä enemmän...saat kuitenkin vähemmän kuin pyydät...

(78) Kiitos **olutseuratoverini Kiander**, kun tuot faktoja esiin! (HS 12.1.2008)

Ensimmäisessä mielipiteessä adressaattia kehoitetaan suoraan pyytämään enemmän korvausrahoja, sillä korvausten määrä on kuitenkin pyydettyä pienempi. Toisessa kirjoituksessa tutkimuksen tekijää kiitellään tulosten julkistamisesta ja samalla viitataan yhteiseen harrastustoimintaan (*olutseuratoverini*).

6.1.3 Adressaattina toinen mielipidekirjoittaja

Mielipidekirjoitusten lukija voi toisten mielipiteitä lukiessaan vastata myös suoraan toiselle kirjoittajalle. Tällöin uusi mielipide aloitetaan usein osoittamalla suoraan toiselle nimimerkille (yleensä otsikkokentässä, varsinkin Postimees´in keskusteluissa), liittämällä adressaatin viestiä osittain tai kokonaan oman viestin alkuun tai pelkästään mainitsemalla omassa kirjoituksessa adressaatin nimikirjoitus. Vastatessa toiselle kirjoittajalle adressaatin mielipiteisiin suhtaudutaan usein kriittisesti, mutta myös samanmielisiä ja adressaatin mielipidettä tukevia kommentteja esitetään.

(79) Jatkamme taistelua, **Minna Erkamo**.

Toivottavasti **jaksatte** kirjelmöidä myös näihin asianomaisiin lautakuntiin, jotka vastaavat kyseisestä toiminnasta ja niiden rahoituksesta.

Voimia taisteluun **nuortenne** puolesta! (HS 12.1.2008)

(80) **to Juks35 - - Suitseta ja joo** kodus, siis rikud ainult **enda** tervist.
(PM 9.1.2008)

(80) Juks35:le - - Polta ja juo kotona, siten pilaat vain oman terveytesi.

Esimerkissä 79 on lainattu *Minna Erkamon* kirjoitusta ja osoitettu näin kannustus hänelle, mutta mahdollisesti myös muille saman ongelman kanssa kamppaileville (monikolliset *jaksatte, nuortenne*). Esimerkissä 80 kirjoittaja antaa imperatiivia käyttäen *Juks35*:lle suoraan hänelle suunnattuja ohjeita, kuinka toimia, mikäli anniskelupaikkojen kiellot vaivaavat (*tupakoi ja juo kotonasi*).

6.1.4 Adressaattina kuka tahansa lukija

Mielipiteen kirjoittaja esiintyy usein asiantuntijan roolissa ja tuo esille tietämyksenä aiheesta. Kirjoittaja voi myös täydentää alkuperäistä uutista joko faktatiedolla tai vaikkapa vitsin varjollakin.

(81) tässä **oli taustalla se**, että sosiaalivirasto **olisi halunnut** majoittaa Koivulaan myös päihdekuntoutujia, mutta Koivula **ei** siihen **suostunut**.
(HS 11.1.2008)

Kirjoittaja selittää lukijoille uutisen tapahtumaan johtaneita syitä. Hän on asiantuntija, koska tietää taustoja ja seuraukset (*oli taustalla, olisi halunnut, ei suostunut*)

(82) **Ärge pööbel ja proletariaat muretsege**, see **punkt käib** ainult riigikogulaste ja kõrgemate riigiametnike kohta. (PM 9.1.2008)

(82) Älkää roskaväki ja työväenluokka murehtiko, se asetus koskee vain kansanedustajia ja ylempiä virkamiehiä.

Kirjoitus on suunnattu lukijoille, tosin rajatulle osalle (*roskaväki ja työväenluokka*), johon kirjoittajan mukaan kuuluvat kaikki paitsi *kansanedustajat ja valtion ylemmät virkamiehet*. Asiantuntijuutta korostetaan imperatiivilla ja

indikatiivilla (*älkää murehtiko, asetus koskee*). Karen Kuldnokk on analysoinut vuonna 2001 virolaisen uutisportaali Delfin mielipidekirjoitusten adressaatteja ja tullut tulokseen, jonka mukaan suurimmassa osassa viestiketjuista viestien adressaatti on toinen mielipidekirjoittaja, jolle vastataan kriittisesti ja hyökkävästi (Kuldnokk 2002: 66). Tässä työssä adressaatteja ei jaotella kvantitatiivisesti, mutta aineiston perusteella tehty arvio tukee Kuldnokkan tuloksia: suurin osa viesteistä on osoitettu toisille kirjoittajille.

6.2. Mieli­pidekirjoittajien roolit

Mieli­pidekirjoittaja asettaa itsensä tiettyyn rooliin, joka ei välttämättä ilmene kirjoituksesta. Rooli voidaan myös paljastaa, varsinkin mikäli siitä on hyötyä oman argumentin vahvistamisessa. Rooli valitaan suhteessa puheenaiheeseen, jolloin sen voidaan myös katsoa palvelevan retorisen vaikuttamisen päämääriä. Roolia voidaan vahvistaa myös modaalisilla keinoilla. Modaalisuus ilmaisee puhujan arviota asiointilan todenmukaisuudesta tai toteutumismahdollisuudesta, hänen käsitystään tai yleistä mieli­pidettä siitä, onko jokin asiointila mahdollinen tai mahdoton, toivottava, luvallinen tai kenties epävarma tai kielletty. (ISK: 1479–1531.)

Mieli­pidekirjoitukset ja teksti yleensäkin rakentuu eri tavoin riippuen siitä, minkä roolin kirjoittaja itselleen valitsee. Hän voi tarttua tekstiin esimerkiksi tietäjänä, opastajana, neuvottelijana, kyselijänä tai anojana. Teksteihin piilotettuja merkityksiä ja kirjoittajien itselleen antamia rooleja voidaan analysoida käytettyjen kielellisten menetelmien ja kontekstin kautta. Joku voi kysyä lisäinformaatiota, toinen vastaa hänelle. Kirjoittajan rooli on sidoksissa lukijan rooliin: mikäli kirjoittaja asettaa itsensä opettajan rooliin, on lukijan rooli tällöin oppilas tai opastettava. (Heikkinen 1999: 215.) Mutta vaikka osallistuja olisikin valinnut itselleen opettajan roolin, lukijoiden ei ole pakko suostua siihen, vaan he voivat myös väittää vastaan ja kumota opettajan mieli­piteet ja väitteet. Analyysissä tärkeimmiksi rooleiksi nousivat opettaja, asiantuntija ja kriitikko, sekä kysyjä ja kannattaja, joista kolme ensimmäistä ovat tavallisimpia, kaksi viimeistä puolestaan marginaalisempia. Kathy Sarapuun (2006: 26) mukaan kirjoittaja voi myös vaihtaa rooliaan eri kappaleissa eli toimia kirjoituksen alussa esimerkiksi kriitikkona, keskellä asiantuntijana ja lopussa opettajana.

6. 2. 1. Kirjoittajaroolit Helsingin Sanomissa

Tässä kappaleessa analysoidaan viittä yleisintä mieli­pidekirjoittajien itselleen valitsemaa roolia. Analysoidussa materiaalissa Helsingin Sanomien yleisimmät roolit olivat opettaja ja asiantuntija kriitikon jäädessä hieman vähäisempään rooliin. Kuten aiemmin on kuitenkin todettu, roolien rajat eivät ole aina yksiselitteisiä ja kirjoittaja voi yhden mieli­pidekirjoituksen aikana käyttää useita

eri rooleja. Niinpä tämänkin aineiston roolijakaumat voidaan tulkita myös toisin. Marginaalisemmat roolit kysyjä ja kannattaja/tukija ovat aineistossa harvinaisempia.

6.2.1.1. Opettajan rooli

Ottaessaan itselleen opettajan roolin mielipidekirjoittaja asettaa lukijansa automaattisesti oppilaan rooliin. Opettajan kokee itsensä tai edustamansa yhteisön olevan niin vahva auktoriteetti, että hänellä on oikeus antaa suosituksia ja kertoa kuinka asiat tulisi tehdä (Sarapuu 2006: 23). Opettaja voi vahvistaa rooliaan erilaisilla modaalisilla keinoilla kuten verbeillä voida, pitää ja täytyä sekä deonttisen modaalisuuden keinoin. Deonttinen modaalisuus ilmaisee puhujan tahtoa tai lupaa ja velvollisuutta.

(83) Ihmisiä **pitäisi julkisesti rohkaista** kyseenalaistamaan se ”itsestäänselvyys”, että lapsia kuuluu tehdä. -- Mutta viesti lapsiluvun rajoittamisen välttämättömyydestä **pitäisi ulottaa** ilman muuta myös globaalille tasolle, vaikka se joidenkin ”kulttuuria” tönäisisikin. - - (HS 10.1.2008)

Kirjoittaja käyttää modaalista pakkoa ilmaisevaa verbiä *pitää* antaakseen ohjeita. Konditionaalien käyttö on yksi opettajan roolin tunnusmerkkejä, sillä pehmennetään suositusta.

(84) Yliajajan selittelyt **voisi** jättää omaan arvoonsa. Jos kännipäissään ajaa jonkun kuoliaaksi, **pitäisi** siitä aina antaa tuomio vähintään taposta. (HS 9.1.2008)

Kirjoittaja ottaa kantaa oikeudenpätökseen, joka hänen mielestään on virheellinen. Opettajan roolia tukevat konditionaalien käyttäminen (*voisi, pitäisi*) joiden avulla kirjoittaja kertoo, kuinka asiat tulisi hänen mielestään tehdä.

Kirjoituksen adressaattina ovat toiset lukijat sekä käräjäoikeus, joka kirjoittajan mukaan on antanut liian lievän tuomion.

(85) **Yksinkertainen kysymys** teille poliisin toimia puolusteleville: Saako poliisi pahoinpidellä toista ihmistä? **Siitä pitäisi puhua.** Ei siitä, millaista aatetta pahoinpidelty mahdollisesti kannattaa tai mitä hän on tehnyt ennen poliisiautoon joutumista. - - (HS 9.1.2008)

Kirjoittaja esittää kysymyksen tietylle viestiketjuun osallistuneelle ryhmälle ja toteaa sen olevan kysymys, josta *pitäisi puhua*. Kirjoittaja ottaa itselleen samassa viestissä useita rooleja (kysyjä: *saako poliisi pahoinpidellä*; opettaja: *siitä pitäisi puhua*; *ei pitäisi puhua siitä, mitä aatetta joku kannattaa*). Adressaattina ovat aiemmat kirjoittajat, jotka ovat puolustelleet poliisin toimia.

(86) Lyhennetään

äitiyslomia lakisääteisesti niin me urakeskeiset naiset voimme hankkia lapsia ilman että aletaan syyllistää huonoksi äidiksi 1-4 kk äitiysloman jälkeen. - - (HS 9.1.2008)

Kirjoittaja ottaa itselleen urakeskeisen naisen roolin ja tarjoaa ratkaisumallia sille, kuinka hänenlaisensa naiset saataisiin tekemään lapsia (*lyhennetään äitiyslomia*). Kirjoittaja kokee, että liian lyhyitä äitiyslomia pitävät naiset leimataan huonoiksi äideiksi ja tässä on yksi syy sille, miksi uraansa ajattelevat naiset eivät halua tehdä lapsia. Imperatiivia pehmennetään käyttämällä passiivia (*lyhennetään*), joka muuttaa käskyn ennemminkin kutsuksi, sillä kirjoittaja itsekin kuuluu adressaattien joukkoon.

(87) - - **Ihan oikeasti**, jos halutaan ihmiset mukavista ilmastoiduista autoistaan metron penkeille, **olisi syytä harkita** muitakin toimia kuin **autoilijoiden tahallinen kiusaaminen veronkorotuksilla ja huonoilla liikennejärjestelyillä**. Erillinen, kalliimpi osasto, jossa olisi isot, British Airwaysin jumbojettien 1-luokan penkkien kaltaiset säädettävät penkit reilulla jalkatilalla, hyvä ilmastointi ja lämmitys - - (HS 9.1.2008)

Kirjoittaja tarjoaa keinoa saada yksityisautoilijat julkisen liikenteen piiriin, nykyisten toimien (*veronkorotukset ja huonot liikennejärjestelyt*) sijaan *pitäisi harkita* 1.luokan vaunuja myös metrojuniin. Mikäli vaunut ja istuimet rakennettaisiin nykyisten vastakohtiksi (*mukavat, ilmastoidut, säädettävät, isolla jalkatilalla*), visioi kirjoittaja autoilijoiden siirtyvän niihin. Konditionaalina avulla (*olisi syytä, olisi isot*) esitetään uutta, vielä ajatustasolla olevaa lähestymistapaa ja ratkaisua ongelmaan. Adressaattina ovat HKL, metrojunien toimittaja sekä päättävät tahot, jotka *kiusaavat autoilijoita*. Alun *ihan oikeasti* kehottaa ottamaan ehdotuksen vakavasti, tässä on kirjoittajan mielestä menty metsään ja kepin sijasta kannattaisi keskittyä porkkanaan.

(88) - - **olisi tärkeää** panostaa myös paremminkin pärjääville, koska muuten on suuri riski että heistä tulee myöhemmin niitä suuremman tuen tarpeessa olevia ja olisi pitemmällä tähtäyksellä myös **taloudellisesti kannattavaa** panostaa heidän tukemiseensa. Eli kritiikki ja paine **pitäisi** ohjata budjetin tekijöille ja päättäjille. (HS 11.1.2008)

Kirjoittaja ehdottaa mielenterveyspotilaiden rahoituksen tarkistamista niin, että myös paremmassa kunnossa oleviin potilaisiin satsattaisiin ennen heidän tilanteensa mahdollista huonontumista. Konditionaalia (*olisi, pitäisi*) käytetään viittaamaan suunnitelmiin, jotka ovat olemassa tahdon tai ajattelun tasolla, eivät kuitenkaan vielä todellisessa maailmassa. Konditionaali kuvaa yhtä mahdollisuutta ajateltavissa olevista vaihtoehdoista (*olisi tärkeää/kannattavaa* vrt. *ei olisi tärkeää/kannattavaa*) (ISK 2005:1512). Arviot (*olisi tärkeää, suuri riski, taloudellisesti kannattavaa*) ovat kirjoittajan omia, mutta niitä vahvistetaan konsensuksella, nämä ovat maalaisjärjellä tehtyjä väittämiä johon lukijoiden on helppo myöntyä ilman asiantuntijavahvistustakin. Kirjoituksen adressaattina ovat viestiketjun lukijat ja kirjoittajat, jotka ovat äänestäjinä vastuussa päättäjien painostamisesta. Helsingin Sanomien aineistossa opettajien roolissa ei käytetä juurikaan imperatiivia, vaan kirjoittajat käyttävät enemmän pehmeämpiä keinoja (konditionaali, passiivi) ohjeiden ja vaatimusten esittämiseen.

6.2.1.2 Asiantuntijan rooli

Yksi mielipidekirjoituksissa yleisimmin käytetyistä rooleista on asiantuntijan rooli. Tässä roolissa kirjoittaja välittää lukijoilleen omia tietojaan ja mielipiteitään. Asiantuntija käyttää episteemistä modaalisuutta ilmaistakseen oman arvionsa asiantilan todenmukaisuudesta ja toteutumismahdollisuuksista asteikolla varma – todennäköinen – mahdollinen – epävarma – epätodennäköinen – mahdoton (ISK 2005: 1483). Välttämättömyyttä ja mahdollisuutta ilmaistaan erilaisilla modaalisilla ilmaisuilla.

(89) **Joskus** oikeassa maailmassa **voi olla** niinkin, että kummastakin osapuolesta löytyy vikaa, **jolloin kumpaakin syytetään. Näin se homma menee ja näin sen pitää mennä.** Sekä poliisit että mellakoitsijat **on pidettävä** varpaisillaan, jolloin porukka **yleisesti ottaen välttää** väkivaltaa. (HS 9.1.2008)

Asiantuntija esittää ensimmäisessä ja viimeisessä lauseessaan mahdollisuutta (*joskus, voi olla*) ja todennäköisyyttä (*yleisesti ottaen*), toisessa ja kolmannessa

virkkeessä puolestaan varmuutta siitä, kuinka asiat ovat ja kuinka tulisi toimia, jotta vastaavankaltaisilta tapahtumilta vältyttäisiin (*näin se menee, näin pitää mennä, on pidettävä*).

(90) **Itse en harrasta lainkaan** henkilöihin tai nimimerkkeihin meneviä arvosteluja, joten **kerropa aikanaan valtiotieteellisessäkin poliittista historiaa lukeneelle**, mikä kommentissani on ns. stiiknafuulaa. (HS 13.1.2008)

Kirjoituksen adressaattina on toinen mielipidekirjoittaja, joka on epäillyt nimimerkin asiantuntemusta. Kirjoittaja tekee tässä jyrkän eron itsensä ja henkilökohtaisuuksiin menevien mielipidekirjoittajien välillä (toisin kuin muut *itse en lainkaan*), lisäksi hän roolittaa itsensä alaa yliopistossa opiskelleeksi; tämä on retorinen keino jonka pitäisi kumota kaikki epäilyt hänen asiantuntemuksestaan. Modaalisenä keinona kirjoittaja käyttää indikatiivia (*en harrasta*) ja imperatiivia (*kerropa*), eli toista kirjoittajaa käsketään kertomaan perustelunsa nimimerkille suunnattuun kritiikkiin. Liitepartikkeli *-pa* tekee imperatiivista sävyltään ehdottavan ja tavallaan jättää adressaatille valinnanvaraa. Hierarkkisissa vuorovaikutustilanteissa suunta on ylhäältä alaspäin ja antaa hierarkiassa ylempänä olevalle mahdollisuuden merkata kehoituksensa toteutettavissa olevaksi (ISK 2005: 800).

(91) Koivula-koti **on vastannut** tähän tarpeeseen ja sen lopettaminen **on vakava uhka jokaiselle** siellä asuvalle ja **erityisesti** opiskeleville nuorille.

Olemme tyrmistyneitä tilanteesta ja voimme vain kuvitella nuorten hätää.

--

Riitta Rauhala, erityisopettaja, psykoterapeutti

Sari Salin-Heinilä, psykiatrinen erikoissairaanhoitaja

Kouluttajat mielenterveyskuntoutujien valmentavasta koulutuksesta

(HS 11.1.2008)

Mielipiteen kirjoittajat käyttävät asiansa todentamiseen indikatiivia (*on vastannut, on uhka*) ja vahvistavat sanomaansa ääri-ilmaisulla (*jokaiselle*) sekä henkilökohtaisilla arvioillaan (*vakava, erityisesti*). Kirjoittajat ovat allekirjoittaneet kirjoituksensa omilla nimillään. Tällainen henkilöllisyyden paljastaminen on internetin mielipidepalstoilla harvinaisia, sillä kirjoitukset varustetaan lähes poikkeuksetta nimimerkillä, etunimellä tai nimellä, jonka

oikeellisuudesta ei voi olla varma. Oman nimen käyttäminen muuten anonyymissa verkkokeskustelussa on vahva retorinen keino, jolla kirjoittajat tuovat sanomalleen erityistä painoa. Kun tähän vielä lisätään tarkka kuvaus henkilöiden ammasteista ja työpaikasta, vahvistuu asiantuntijan rooli entisestään. Kirjoituksen adressaattina ovat muut viestiketjun lukijat, mutta myös Koivulaan liittyvän päätöksenteon takana olevat ihmiset.

(92) Voi, voi, kun aika ei pysähdy, eikä raha tee pesää. **Muistan**, miten rahanpesu **alkoi huolettaa meitä köyhiä virkamiehiä** ja Wienissä ulkoministeriön mankeloimat paperit allekirjoitettiin.- - (HS 15.1.2008)

Kappaleen alussa kirjoittaja käyttää voivottelua ja sananlaskuja (konsensuksella vahvistamista: kaikkihan tämän tietävät) ikäänkuin mitätöimään aiempien kirjoittajien mielipiteitä. Itselleen kirjoittaja ottaa sekä sisäpiirin kuluneen että huonotuloisen virkamiehen roolit (*meitä köyhiä virkamiehiä*). Kehnon palkkaluokan mainitsemisella kirjoittaja voi pyrkiä korostamaan työntekijän rooliaan, eli hän ei ole ollut vastuussa suurista päätöksistä, vaan pelkkänä statistina seurannut ylempien johtajien suhmurointia. Oma osallisuuttaan kirjoittaja korostaa paljastamalla kuuluneensa muiden samankaltaisten virkamiesten joukkoon, jotka alkoivat jo aikoinaan epäillä rikosta (*alkoi huolettaa meitä*). Adressaattina ovat muut viestiketjuun osallistuneet kirjoittajat.

(93) **Voin kertoa luottamuksellisesti arvon keskustelijoille**, että kyseinen armeija **ei perusta** toimintaansa sissitaktiikkaan. (HS 14.1.2008)

Kirjoittaja ei väitä olevansa kyseessä olevan (Ruotsin) armeijan työntekijä, mutta ”luottamuksellinen paljastaminen” vihjaa siihen, että hänellä on sisäpiirin tietoa. Toisaalta kirjoituksen voi tulkita myös vitsailuksi, sillä lukijoiden voidaan olettaa tietävän, ettei kyseinen armeija perusta toimintaansa sissitaktiikkaan. Modaalisena keinona jälleen indikaatiivi (*ei perusta*). Adressaattina ovat ”arvon keskustelijat”, eli viestikeskusteluun aiemmin osallistuneet kirjoittajat, joiden mielipiteeseen kirjoittaja vastaa.

(94) **Kuntoutujan äiti**

-- **Olen nyt kahdeksan vuotta ollut mukana tässä** nuorisopsykiatriarumbassa ja **voin sanoa**, että kylmästi arvioiden 50 % osastojen ym. henkilökunnasta ei ole tehtävään soveltuvia.

(HS 12.1.2008)

Kirjoittaja korostaa ensin asiantuntijuuttaan kertomalla monivuotisesta omakohtaisesta kokemuksesta. Nimimerkissään hän paljastaa myös omaisen ja huoltajan roolinsa (kuntoutujan äiti), joka toisaalta herättää epäilyn siitä, voiko hän ilmeisen huonoa palvelua saatuaan arvioida kylmästi eli objektiivisesti mielenterveysalan työntekijöiden soveltuvuutta tehtäviinsä. Tässä kirjoittaja siis tavallaan syö pohjaa omilta retorisilta perusteiltaan (etäännyttäminen omista intresseistä), joilla pyrkii vahvistamaan sanomansa painoarvoa. Kirjoituksen adressaattina ovat sekä muut kirjoittajat että henkilöstökysymyksistä vastaavat päättäjät. Helsingin Sanomien aineistossa asiantuntijaroolille on tyypillistä se, että kirjoittaja osoittaa eksplisiittisesti perusteet omalle asiantuntijuudelleen ja esittää argumenttinsa tukena esimerkiksi oman koulutuksensa, ammattinsa tai kokemuksensa.

6.2.1.3 Kriitikon rooli

Kriitikko jakaa tapahtumat omien arvojensa mukaan positiivisiksi ja negatiivisiksi ja tuo täten esille oman arvomaailmansa (Sarapuu 2006: 38). Kirjoittajat tuovat esille asioita, joissa heidän mielestään on selvästi puutteita tai jotka on tehty väärin ja joissa joku muu on selvästi tehnyt virheen. Negatiivisia arvioita ilmaistaan sopivilla verbeillä, adjektiiveilla, substantiiveilla ja adverbeillä.

(95) Miksi valtiovallan pitäisi ehdointahdoin auttaa ihmisiä asumaan **jossain takametsissä**, jotta siellä voitaisiin jatkaa **kitinää** palvelujen puuttumisesta? Mikäli jokin muuttotappioalue ei kykene omin avuin tilannetta ratkaisemaan, silloin **evoluutio tekee tehtävänsä ja alue autioituu ihan hyvästä syystä**. (HS 9.1.2008)

Kriitikko esittää valtionjohtoa kritisoivan kysymyksen *takametsien* asuttamisesta. Pronomini *joku* lisää *takametsä*-luonnehdinnan muutenkin vähättelevästä implikaatiota (ISK 2005: 1626). Myös affektinen substantiivi *kitinä* lisää negatiivista sävyä. Kirjoituksen lopussa kriitikko siirtyy asiantuntijan rooliin ja

kertoo kuinka luonto hoitaa päiviltä elinkelvottomat asuinalueet. Kirjoittaja antaa positiivisen arvion (*ihan hyvä syy*) kehityskululle, jossa muuttotappioalueet autioituvat, elleivät pysty pelastamaan itse itseään.

(96) Jutussa pieni syntyvyys on huoli. Mksi?- -
Minusta juuri väestön liikakasvu on **huolestuttavaa** ja syntymättömyys **ilonaihe**. - -(HS 12.1.2008)

Kirjoittaja kyseenalaistaa uutisen sisältämän huolenaiheen ja esittää oman päinvastaisen mielipiteensä väestönkasvusta selkeästi (*minusta on huolestuttavaa/ ilonaihe*). Kirjoituksen adressaatti on uutinen itsessään.

(97) **onko sinun mielestä** ammattimaista vastata näin **äidille** joka on huolissaan lapsensa itsetuhoisista puheista sillä perusteella että **hän ei ole lääkäri vaan hoitaja Koivulassa**. (HS 13.1.2008)

Kirjoituksen *Äidin* adressaattina on toinen viestiketjuun kirjoittanut henkilö. Kysymällä tämän henkilön mielipidettä asiasta (*onko sinun mielestä*) hän samalla antaa ymmärtää, että hänestä itsestään asia ei ainakaan ole näin. Retorinen kysymys on tyypillinen keino oman mielipiteen ilmaisemiseen, sillä vastaus eli kirjoittajan asenne sisältyy jo kysymykseen. Kirjoittaja ei syytä *epäammattimaisuudesta* aiempaa kirjoittajaa, vaan Koivulan hoitajaa.

(98) **Kumma juttu** kun **kaiken maailman aktivisteja ja anarkisteja** pitää aina vaan ymmärtää ja päätä silittää. (HS 9.1.2008)

Kirjoittajan kokee negatiiviseksi ihmettelyn aiheeksi sen, kuinka erilaisia marginaaliryhmiä (*kaiken maailman aktivistit ja anarkistit*) tulee jatkuvasti ymmärtää ja hoitaa. Kirjoituksen adressaattina ovat aiemmat, *aktivisteja ja anarkisteja* puolustaneet kirjoittajat sekä ehkä myös uutisen sisältö.

(99) **On todella huolestuttavaa, miten vähän ihmiset ymmärtävät demokratian perusteista:** ilmaisunvapaudesta, oikeusvaltiosta ja viranomaisten toimien laillisuuden valvonnasta. (HS 9.1.2008)

Kirjoittaja esittää huolestumisensa ihmisten tietojen vähäisyydestä, adressaattina tässä ovat aiemmat kirjoittajat, joiden ymmärtämystä kirjoittaja pitää vähäisenä.

Tässä henkilökohtainen huolestuneisuus on verhottu yleisen konsensuksen taakse. Näin saavutetaan ehkä laajempi samanmielisyys, kuin jos ainoastaan nimimerkki itse olisi todella huolissaan jostain (*minusta on huolestuttavaa vrt. on huolestuttavaa*). Mielenpitemiseen on myös listattu ne demokratian perusteet, joita kirjoittajan mukaan vähiten ymmärretään, näin on helpotettu lukijan taakkaa (*mitkä ovatkaan demokratian perusteet?*) ja samalla perusteet on toisaalta rajattu kattamaan vain nämä alueet.

(100) **Mitäs** tämän sivullisen olisi pitänyt oppia **jylpyn mielestä?**
 Sekö, että jos on ”vääränlainen ja väärässä paikassa”, ei poliisin tarvitse noudattaa lakia. **KAIKKI, jotka rikkovat lakia tulee tuomita. Käsittääkseni poliisin valtuuksiin ei kuulu ihmisten mukilointi?--**
 Voi-voi on aika kevyt kuittaus **kun viranomaisten sivullisiin kohdistuvia toimia tutkitaan.** (HS 9.1.2008)

Kriitikon adressaatti on tässä nimimerkki *Jylppy*, joka aiemmassa viestissään toivoi poliisin pahoinpitelemän mielenosoittajan (joka on myös aiemmin kirjoittanut viestiketjuun) *oppineen jotain*. Kritiikkiä saavat osakseen myös poliisit, jotka kriitikon mielestä ovat ylittäneet valtuutensa (*valtuuksiin ei kuulu*) ja jotka tämän vuoksi tulee tuomita oikeudessa. Kriitikon mielestä on uhkana, että viranomaiset pääsevät liian helpolla rikossyytteistä.

(101) **Lehtiä lukemalla** olen tullut viime aikoina siihen tulokseen, että Helsingin kaupunki tekee **tontti- ja asuntopolitiikkaa sairaiden kustannuksella**. Pro Lapinlahti-liikehän on jo vuosia taistellut Lapinlahdesta ja Hesperian ja Aurooran sairaaloihin on saneerattu **kovan rahan asuntoja**. Olen ymmärtänyt, että Helsingissä on **kova pula asunnoista**, mutta kuulostaa vaan **kovan linjan toiminnalta** se, että ongelmaa yritetään ratkaista sairaiden kustannuksella. (HS 11.1.2008)

Kritikko on hankkinut asiantuntijuutensa *lukemalla lehtiä*, joissa on kirjoitettu Helsingin tontti- ja asuntopolitiikasta. Kritiikkiä tulee siitä, että kaupunki rakentaa kalliita asuntoja entisille sairaala-alueille, jolloin sairaalapaikat vähenevät ja toisaalta kaupunkia vaivaava pula edullisista asunnoista pysyy edelleen kovana. Tämä on kirjoittajan mielestä *kovan linjan toimintaa* ja siksi negatiivista. Adressaattina tässä ovat Helsingin kaupunki sekä mielipiteiden lukijat.

Helsingin Sanomien aineistossa kritiikki ei tunnu erityisen terävältä tai konkreettiselta. Sitä on pehmennetty ja abstraktisoitu erilaisin keinoin, jolloin

kritiikin kohde on tilanne eikä kenenkään konkreettinen toiminta. Tekijä on usein piilotettu passiiviin tai kollektiiviin (Helsingin kaupunki, poliisi, ihmiset, päättäjät).

6.2.1.4 Kysyjän rooli

Mielipidekirjoittaja voi ottaa itselleen myös kysyjän roolin. Neutraalit kysymykset eroavat kriitikon esittämistä kysymyksistä esimerkiksi siinä, että kysymyksen aiheuttaa aito tiedonhaku, kriitikon sävy on usein ivallinen ja kysymykset retorisia eikä niihin odotetakaan vastausta.

(102) **Voisiko joku muuten kertoa mitä tarkoitetaan ”raiderakenteiden ominaistuoksilla”?** On varmaan tullut matkustettua nenä tukossa kun en ole mitään erityistä ”ominaistuoksua” havainnut, otaksuen että tässä ei nyt tarkoiteta esimerkiksi laituapuolen kulkijoiden aiheuttamia hajuhaittoja. Mutta niidenhän **ei pitäisi taas mitenkään liittyä raiderakenteisiin...?** (HS 11.1.2008)

Kirjoittaja esittää lukijoille kysymyksen uutisen sisällöstä, lausumapartikkeli *muuten* osoittaa siirtymistä asiasta toiseen tai uuteen asiaan, jota viestiketjussa ei ole vielä käsitelty (ISK 2005: 782). Jälkimmäinen ”kysymys” on pikemmin toteamus, mutta konditionaalinen käyttö (*ei pitäisi liittyä mitenkään*) ja loppuun lisätty kysymysmerkki antavat lukijalle keinon oikaista virheellistä päätelmää, mikäli laituapuolen kulkijoiden hajut liittyvätkin raiderakenteisiin. Kysymys on suunnattu indefiniittipronominin *joku* avulla määrittelemättömälle joukolle.

(103) **Yli 170-senttinen nainen**

--

Miksi edes suunnitellaan 170 cm korkeita ovia? Onko tarkoitus että kaikki tätä pidemmät matkustajat poikkeuksetta saavat HKL:ltä pleksiä otsikkoon ja **seuloutuvat näin pois matkustajien joukosta?** -- (HS 9.1.2008)

Kirjoittaja kyseenalaistaa HKL:n suunnitelman rakentaa metrolaitureille 170 cm korkeat muoviovet ja epäilee sen olevan keino karsia tätä pidemmät matkustajat pois metroista. Nimimerkillään (*Yli 170-senttinen nainen*) hän paljastaa kuuluvansa niiden joukkoon, joita asia koskee henkilökohtaisesti. Ensimmäinen kysymys voidaan tulkita oikeaksi kysymykseksi, mutta toinen kysymys (onko tarkoitus, että...) on ilmeisesti retorinen ja voi siten vaikuttaa myös ensimmäisen

kysymyksen tulkintaan. Kirjoituksen adressaattina ovat HKL ja tulevien ovien suunnittelija, toisaalta myös muut lukijat, joilta toivotaan vastausta kysymykseen.

(104) Mielenkiintoista todella seurata, **kuinka pitkälle tätä Nolla-Vanhasen touhuilua** oikein katsotaan. **Hamaan konkurssiin saakka vai?** (HS 14.1.2008)

Kirjoittaja kritisoi pääministeri Matti Vanhasen talouspolitiikkaa (halventava nimitys *Nolla-Vanhasen touhuilu*) ja kysyy samalla, saako toiminta jatkua (valtion) konkurssiin saakka. Kysymys on retorinen, eli siihen ei odoteta vastausta vaan ennemminkin samanmielisyyden osoitusta. Kysymys toimii väitteenä, johon kirjoittaja sitoutuu (touhuilun seuraus on konkurssi) ja sisältää kysymyksen sekä sen vastauksen (*kauanko – hamaan konkurssiin saakka*). Retorisella kysymyksellä ei välttämättä ole adressaattia, koska kysymykseen ei odoteta vastausta, toisaalta vastuuta peräänkuulutetaan kaikilta lukijoilta, jotka ovat äänestäjinä vastuussa Vanhasen valinnasta eduskuntaan.

(105) **Virkamiesten, tässä tapauksessa ehkä naisten asenteet** vesittävät koko projektin. **Missä on tulosvastuu??**
Olisiko mahdollista saada tekijät eli tunaroijat vastaamaan henkilökohtaisesti tekemisistään?
 Kysympä vaan, olisiko tässä **aihetta tutkivalle journalismille?**
 (HS 11.1.2008)

(106) Mikä siinä on, ettei täällä **kertakaikkiaan koskaan kukaan päättäjä joudu edesvastuuseen** asioiden ”mämmimisestä”? Kuka on vastuussa tästä sotkusta?
 Eihän **yhdessäkään kaupallisessa yrityksessä** voisi asioita näin hoitaa, miksi sitten **Kaupungin leivissä** voi? - (HS 11.1.2008)

Kirjoittajat esittävät useita kysymyksiä, joiden adressaattina ovat Helsingin kaupungin virkamiehet, media sekä muut kirjoittajat, sillä kaupungin asukkaiden sekä median vastuulla ovat virkamiesten päätösten valvominen ja kyseenalaistaminen. Kysyjien mielestä Helsingin kaupungissa tehtävät päätökset ovat anonyymeja ja niistä ei jouduta vastuuseen (*olisiko mahdollista saada tekijät eli tunaroijat vastaamaan henkilökohtaisesti tekemisistään, -- ettei täällä kertakaikkiaan koskaan kukaan päättäjä joudu edesvastuuseen asioiden ”mämmimisestä”, kuka on vastuussa tästä sotkusta*). Ääri-ilmauksen käyttö minimoi vastuuseen joutuneiden määrä (*ettei kertakaikkiaan koskaan kukaan*

päättäjä). Koska kritiikkiä ilmaisevat retoriset kysymykset ovat Helsingin Sanomien aineistossa usein hyvin neutraalisävyisiä, on joskus vaikea tehdä eroa oikean ja retorisen kysymyksen välillä. Usein ero onkin vain tulkinnallinen.

6.2.1.5 Kannattajan / tukijan rooli

Jos mielipidekirjoittaja kokee jonkin asian tai esitetyn mielipiteen edustavan omaa arvomaailmaansa, voi hän ottaa itselleen kannattajan tai tukijan roolin, jolla hän ilmaisee positiivisia arvioita asiasta. Hyväksyvä mielipide tuodaan esille kiittämällä tai antamalla myönteistä palautetta. Positiivisen arvion ilmaiseminen tapahtuu pääosin leksikaalisesti, erityisesti adverbien ja adjektiivien avulla. Myös tietyt verbit, kuten *toivoo* ja *luottaa*, välittävät kuvan kirjoittajan positiivisesta arviosta. Selkeimmin tuen osoittaminen tapahtuu osoittamalla se suoraan (esimerkki 111).

(107) Alioikeus pehmoili. **Toivottavasti** hovissa on ryhtiä antaa mitä kuuluisi! (HS 9.1.2008)

Kirjoittaja esittää kriittisen arvion alemman oikeusasteen toiminnasta ja esittää sen jälkeen toiveen seuraavalle oikeusasteelle, jotta kirjoittajan tukema asia toteutuisi.

(108) **Helsingin sanomille** kelpaa kyllä viestit näistä kunnista, että tyhjenemisvirttä voidaan veisata. **Tiedätkö** että maaseudulla on **paljon kasvavia** ja **entisellään pysyviä alueita**, jossa **voidaan tosi hyvin?**
- -Maaseutu on **elinvoimaisempi** kuin Helsinki, koska ihmiset siellä kykenevät lisääntymään. Maaseudulla voi elää **laadukkaammassa** ja **turvallisemmassa** ympäristössä ja **edullisemmin**, ja elää **virikerikkaampaa** elämää. **Tulevaisuus on maaseudun..** (HS 10.1.2008)

Kirjoittaja tuo julki positiivisen suhtautumisensa maaseutuun ja käyttää mielipiteissään useita komparatiiveja, joilla hän ilmaisee asioiden olevan paremmin kuin Helsingissä (*elinvoimaisempi, laadukkaampi, turvallisempi, edullisempi, virikerikkaampi*). Lopuksi hän esittää vielä kannanoton, jota voisi pitää jopa iskulauseena maaseudun puolesta (*tulevaisuus on maaseudun*). Kirjoituksen adressaattina on aluksi Helsingin Sanomat ja lopuksi myös muut lukijat.

(109) **Toimet joilla lisätään** metromatkustamisen **houkuttelevuutta** ovat **kannatettavia**. **Muistelen, että Helsingin Sanomissa olisi aikoinaan kerrottu**, että nykyisillä metroasemilla on **haitallisen paljon** metallipölyä ilmassa. Jos näillä seinillä ja ovilla **muun hyödyn lisäksi vähennetään** metallipölyn määrää odotustilojen ilmassa niin ovet **ovat erityisen kannatettavia!** (HS 10.1.2008)

Kirjoittaja ilmaisee positiivisen kantansa metrolaitureille suunniteltuihin oviin ja seiiniin, sillä niiden avulla *lisätään houkuttelevuutta* ja *muun hyödyn* (aiemmin mainittu turvallisuusnäkökohta) *lisäksi vähennetään metallipölyä ilmassa*. Kirjoittaja hakee mielipiteelleen tukea myös muilta kirjoittajilta/lukijoilta tukensa toteamalla kahdesti sen olevan (*erityisen*) *kannatettavaa* ja täten myös muille suositeltavaa.

(110) **Oikealle kaupungille meni**

Vireä Tampere

Taisi olla jo kolmas kerta peräkkäin (?) kun Tampere valittiin imagoiltaan **Suomen parhaimmaksi** isoista kaupungeista. **Kyllä kaupunki elinvoimaiselta vaikuttaakin. Keskusta on erittäin vireä, ihmisiä täynnä.** Esim. Turkuun verrattaessa huomattavasti **vireämpi ja enemmän ”suuren kaupungin” tunnelmaa.** (HS 8.1.2008)

Kirjoittaja kannattaa Tampereelle myönnettyä *Suomen parhaimman ison kaupungin-* palkintoa ja perustelee mielipidettään kiittelemällä arvostamiaan ominaisuuksia eli Tampereen *elinvoimaisuutta, vireyttä*, ihmisten määrää ja *”suuren kaupungin tunnelmaa”*, jota hänen mukaansa esimerkiksi Turussa on huomattavasti vähemmän.

(111) **samat tuntemukset**

Piippumies

“Olen saanut sen vaikutelman että herra Koskisen omistramilla illanviettopaikoilla ei ole meikäläiselle mitään tarjottavaa - ratkaisu on yksinkertainen, en käy em. paikoissa. Niin helppoa se on.”

Taitavat olla **erilaisia näyteikkuna-ravintoloita ja näyttäytymispaikkoja**, joihin on annettu **julkuille VIP-kortteja. Joillekin on ilmeisesti tosi tärkeää päästä kavereilleen kertomaan, että ”oltiin Kimin kanssa ravintolassa”. Eipä tosiaan kiinnosta.- -** (HS 12.1.2008)

Nimimerkki *Piippumies* kannattaa aiemman kirjoittajan mielipidettä myötäilevällä otsikollaan *samat tuntemukset*. Hän vie perustelunsa kuitenkin pidemmälle

luettelemalla asioita, joita ko. illanviettopaikoissa tarjotaan, ja ihmistyyppejä, jotka sinne menevät. Lopuksi hän vielä toistaa tukensa aiemmalle kirjoittajalle.

Kuten kriitikki, myös positiiviset arviot esitetään Helsingin Sanomien aineistossa usein varsin neutraalissa sävyssä. Tukijat sortuvat harvoin varauksettoman tuen osoittamiseen tai kiittävien ylisanojen käyttöön, kannatus osoitetaan pääasiallisesti maltillisesti ja jopa varovaisesti.

Helsingin Sanomien aineistoa analysoidessa käy ilmi, että opettajan, asiantuntijan ja kriitikon roolit ovat myös tässä aineistossa rooleista yleisimmät. Negatiivisia arvioita on tuntuvasti positiivisia enemmän, mutta niin kriitikki kuin opettaminenkin on pääasiassa pehmenettyä ja yleistävää, eikä suinkaan suunnattu suoraan tiettyä henkilöä tai tapahtumaa vastaan. Sanastoltaan mielipiteet eivät ole erityisen teräviä tai ilkeämielisiä vaan ennemminkin suhteellisen neutraaleja. Tämän vuoksi ero retorisen ja oikean kysymyksen välillä on joskus vaikea tehdä.

6.2.2. Kirjoittajaroolit Postimees-lehdessä

Kuten Helsingin Sanomien aineistossa, myös Postimees'in mielipidekirjoitusten kirjoittajat esiintyvät enimmäkseen opettajan, asiantuntijan ja kriitikon roolissa, välillä myös kysyjinä tai tukijoina. Aineistojen välillä on kuitenkin myös suuria eroja. Ensinnäkin roolien jakautuminen on erilainen, Helsingin Sanomissa kirjoitetaan yleisimmin opettajan tai asiantuntijan roolissa, kun taas Postimees'issä rooleista yleisin on kriitikko, jonka jälkeen tulee asiantuntija. Myös mielipidekirjoittajien kielenkäyttö ja tyyli ovat keskenään silmiinpistävästi erilaisia.

6.2.2.1 Kriitikko

Kriitikon rooli on yleisin Postimees'in kirjoittajarooleista. Kirjoittajat suhtautuvat kriittisesti uutisen aiheeseen, uutisissa esiintyneisiin ihmisiin sekä toisiinsa.

(112) Kõik see näitab, et valitsus on oma perepoliitikaga **täiega puusse pannud**, et on pannud kõik ootused ja lootused vanemapalga kaardile ja seda **üht ja ainukest imeasja muudkui siit- ja sealtpoolt kõpitsenud ja kaunistanud, jättes kõik muu unarusse.** (PM 7.1.2008)

(112) Kaikki tämä osoittaa, että hallitus on mennyt täysillä metsään perhepolitiikkansa kanssa, koska kaikki odotukset ja toiveet on lastattu vanhemmanpalkan kortille ja vain sitä yhtä ja ainoaa ihmettä on hiottu ja koristettu joka puolelta, samalla unohtaen kaiken muun.

Kirjoittaja kritisoi hallituksen politiikkaa panostaa kaikki perhepolitiikka vain yhden kortin varaan ja unohtaa asian muut puolet. Kriittinen ilmaisu *mennä metsään* luonnehtii hallituksen toimintaa.

(113) **Vaadati** järgi, et registrite järgi maja nagu poleks ja anti sahaga otsast sisse. **Inetu** lugu... (PM 8.1.2008)

(113) Todettiin, että rekisterien mukaan taloa ei ikäänkuin ole ja mentiin sahan kanssa seinästä sisään. Ruma juttu...

(114) Ega eestlased ka ei sooviks seda, et **mingid neegrid või bulgaarlased, rumeenlased** võtaksid meie lennuturu ja tööturu ära. Nii et sommid olid **tublid**. Eestlane **enne ise aru ei saa**, kui tuleb **mingi must** ja võtab TEMA töö ära. (PM 7.1.2008)

(114) Eivätpä virolaisetkaan haluaisi, että joskut neekerit tai bulgaarialaiset, romanialaiset kaappaisivat meidän lento- ja työmarkkinat. Eli suomalaiset tekivät oikein. Virolainen ei tajua ennen kuin joku musta tulee ja varastaa työpaikan.

Esimerkissä 113 kirjoittaja syyttää tiettyjä tahoja tilaisuuden hyväksikäyttämisestä ja arvioi toimintaa *rumaksi*. Henkilöitä ei eritellä tarkemmin vaan heidät ohitetaan käyttämällä passiivia (*todettiin*), syytöksen voidaan kuitenkin päätellä koskevan uutisessa käsitellyjä henkilöitä, sillä heillä oli motiivi teon suorittamiseen. Esimerkissä 114 kirjoittaja ilmaisee väheksyntäänsä tiettyjä rotuja ja kansallisuuksia kohtaan lisäämällä pronominin *joku* (ISK 2005: 1626). Hän rinnastaa suomalaisten suhteen virolaisiin samanlaiseksi kuin näiden suhteen mustiin, bulgarialaisiin tai romanialaisiin, ja antaa suomalaisten toiminnalle positiivisen arvion todeten heidän *tehneen oikein* suojellessaan markkinoitaan virolaisilta, jotka hänen mukaansa eivät siihen pystyisi (*eivät tajua* ajoissa). Molempien kirjoitusten adressaatteina ovat lukijat, esimerkissä 113 tarkemmin rikoksen tekijät ja esimerkissä 114 virolaiset yleensä, joita kirjoittaja kritisoi.

(115) **Ülim ämber** Keskkonnaministeriumi jaoks. Mõni osakonnajuhataja või asekanstler peaks end küll **häbiga** peldiku taga maha laskma! - - (PM 8.1.2008)

(116) Milleks siis **raisati** raha kümneid miljoneid maksvate jäätme sorteerimis jaamade ehitamiseks? -- (PM 8.1.2008)

(115) Suurin moka Ympäristöministeriöltä. Jonkun osastonjohtajan tai varakanslerin pitäisi kyllä hävetä ja ampua itsensä huussin takana.

(116) Miksi siis tuhlatiin rahaa kymmeniä miljoonia maksavien jätteidenlajittelukeskusten rakentamiseen?

Esimerkin 115 kirjoittaja arvostelee Viron ympäristöministeriön toimia ja käyttää superlatiivisia *suurin* korostaakseen virheen painoarvoa. Lisäksi hän antaa negatiivisen arvion virkamiehistä suositellen heitä *häpeämään* ja ampumaan itsensä, käskymuotoa on pehmennetty konditionaalilla (*pitäisi*), mutta lopun huutomerkki puolestaan vahvistaa käskyä. Molempien kirjoitusten adressaatteina ovat virkamiehet. Esimerkissä 116 kirjoittaja ilmaisee negatiivista arviotaan käyttämällä affektista verbiä *tuhlata*. Passiivin käyttö (*tuhlatiin*) ilmaisee toimijan olevan yksilöimätön ja epämääräinen (ISK 2005: 1632). Rakentamisesta ovat päättäneet virkamiehet ja maksumiehiksi joutuivat veronmaksajat.

(117) **Mulle see seadus meeldib** piisab ainult ühel parteil saada riigikogus 51 kohta ja me elame diktatuuris ja me oleme andnud ise kõik õigused ära.
(PM 7.1.2008)

(117) Minä pidän tästä laista riittävästi jos yksi puolue saa 51 paikkaa eduskuntaan ja olemme diktatuurissa ja olemme itse antaneet pois kaikki oikeutemme.

Kritiikki on piilotettu ironian taakse, kirjoittaja kertoo lain huonon puolen (diktatuurin vaara) ja väittää pitävänsä siitä. Kirjoittaja asettaa uuden lain tarjoamat mahdollisuudet vastakkain perusarvojen, vapaan demokratian ja kansalaisten oikeuksien kanssa. Kirjoituksen adressaattina ovat kaikki lukijat.

Verrattuna Helsingin Sanomien aineistoon Postimees´issä esiintyvä kritiikki on paljon jyrkempää ja suurempaa. Konditionaalista ja muita sanomaa pehmentäviä keinoja käytetään vähemmän, arviot annetaan suoraan ja niiden ilmaisemiseen käytetään vahvasti arvottavia sanoja.

6.2.2.2 Asiantuntija

Asiantuntija kertoo lukijoille omia mielipiteitään ja arvioitaan asioiden paikkansapitävyydestä. Kirjoituksesta jätetään kuitenkin usein pois havainnon tai

arvion tekijän eli kirjoittajan henkilö, jolloin lukijalle välittyy mielikuva yleisesti tunnustetusta tosiasiasta tai konsensuksesta, jossa ”kaikki” ovat asiasta samaa mieltä.

(118) Edu armas isamaa! Produkt **saab olema** sarnane ookeanitagusele suurriigile, kust nüüd ühtlase vooluna vaikselt elujõulisem elanikkond **lahkub**.

Sest inimestel **ei meeldi** elada riigis, kus politsei **võib** suvalisel hetkel igäihe toimetamisi jälgida ja salvestada. (PM 7.1.2008)

(118) Menestystä kallis isänmaa! Tulos tulee olemaan samanlainen kuin merentakaisessa suurvallassa, josta elinvoimainen väestö poistuu nyt tasaisena virtana. Nimittäin ihmiset eivät halua asua valtiossa, jossa poliisi voi milloin tahansa seurata ja tallentaa kenen tahansa elämää.

Kirjoittaja näyttää asiantuntemustaan ennustaessaan Virolle samanlaista tulevaisuutta kuin valtamerentakaisissa suurvaltioissa. Modaalista välttämättömyyttä ilmaistaan verbeillä *tulla, lähteä* ja *haluta*, mahdollisuutta puolestaan verbilla *voida*.

(119) Sots.ministerium **tundub üldse väga enesekeskeks muutunud olevat**. (PM 9.1.2008)

(119) Sosiaaliministeriö tuntuu yleensäkin muuttuneen hyvin itsekeseiseksi.

Kirjoittaja välittää muille tekemänsä arvion (*muuttunut hyvin itsekeseiseksi*) ministeriön muutoksesta. Kirjoittaja kuitenkin siirtää arviontekijän vastuuta pois itseltään käyttämällä tuntea-verbiä (toisen tunteisiin ja päättelyihin ei lukijalla ole pääsyä, joten niitä on vaikea kumota). Toisaalta tuntea-verbiä on voitu käyttää myös mielipiteen pehmentämiseksi, faktatiedon ja indikatiivin sijaan (on muuttunut) kirjoittaja osoittaa kyseessä olevan hänen oma tulkintansa ministeriön kehityksestä.

(120) **Paras** suurfirmadele – muusikatootjaile ja tehnoloogiafirmadele, kes viimase 25 aasta jooksul **on teinud** koostööd kuulaja **lollitamisel ja alandamisel, surudes peale** uusi **värdformaate** (PM 10.1.2008)

(120) Oikein suurfirmoille – musiikin tuottajille ja teknologiafirmoille, jotka ovat tehneet yhteistyötä viimeiset 25 vuotta höynäyttäen ja alentaen kuuntelijoita tyrkyttämällä uusia risteytysformaatteja.

Kirjoittaja kertoo muille arvionsa suuryrityksistä, ja käyttää indikatiivia osoittaakseen suurinta mahdollista todennäköisyyttä (*ovat tehneet*). Kirjoittajan mielestä muutos (musiikin siirtyminen internetiin) onkin oikein näitä yrityksiä kohtaan. Mielipiteessä esitetyt väitteet (*kuulijoiden höynäyttäminen, alentaminen ja pakottaminen*) on kuitenkin kerrottu kirjoittajan henkilön mainitsemista välttämällä eli kirjoittaja etäännyttää itsensä ja ikään kuin toimii yleisesti tiedettyjen tosiasioiden neutraalina välittäjänä.

(121) Kogu **jutu point on see**, et autoreid esindavad organisatsioonid **on** isehakanud ja **ei oma autoritega mingit sidet**. Kui sellised hakkavad mingeid nõudmisi esitama siis **võib käituda** nendega nii nagu vanasti käituti hobusevarastega. (PM 10.1.2008)

(121) Koko jutun pointti on siinä, että tekijöitä edustavat yhteisöt ovat perustaneet itsensä, eivätkä ole missään sidoksissa tekijöihin. Joten jos ne sitten alkavat esittämään jotain vaatimuksia, voi niiden kanssa toimia samoin kuin ennen tehtiin hevosvarkaiden kanssa.

Kirjoittaja selittää muille lukijoille uutisen aihetta eli tekijänoikeusrahoja karhuavien yritysten ja itse tekijöiden välistä suhdetta. Asiantuntijan roolia kirjoittaja vahvistaa alkulauseella (*koko jutun pointti on siinä*), jolla hän osoittaa kykynsä tehdä päätelmiä uutisoinnin perusteista. Lisäksi indikatiivin käyttö modaalisen välttämättömyyden näyttämiseksi (*pointti on, eivät ole*) merkkää kirjoittajan varmuutta asian oikeasta tulkinnasta. Mahdollisuutta merkitään viimeisen lauseen *voida*-verbillä. Mikäli indikatiivissa annettu ”lupa” käyttäytyä kuten hevosvarkaiden kohdalla olisi laitettu konditionaalinen, muuttuisi se heti opettajamaiseksi suositukseksi ja mahdollisuuden todennäköisyys pieneneisi (vrt. *voisi käyttäytyä*).

(122) Mareriaalsed võimalused **on väga tähtsad küll, KUID äärmiselt tähtis on** perekondlik ühtekuuluvustunne, kõik VAIMNE - just niisugustest perekondadest lapsi ja tulevase elu jätkajaid **ON vaja Eestile, mitte järgida neid**, kes ütlevad ”Tehke palju lapsi” Õudne! Lapsed **peavad** sündima armastusest ja armastavasse keskkonda + normaalne materiaalne olukord. **Ei ole meie riigile vaja** ülbeid, vihkajaid, omakasupüüdlikke inimesi!
(PM 7.1.2008)

(122) Taloudelliset mahdollisuudet ovat kyllä hyvin tärkeitä, MUTTA äärimmäisen tärkeää on perheen yhteenkuuluvuuden tunne, kaikki HENKINEN – juuri sellaisista perheistä tulevia lapsia ja uuden elämän jatkajia Virossa tarvitaan eikä niiden seuraajia, jotka sanovat ”Tehkää paljon lapsia”. Kammottavaa! Lapsien tulee syntyä rakkaudesta

ja rakastavaan ympäristöön + normaali taloudellinen tilanne. Maamme ei kaipaa ylpeitä, vihaavia, omaa etuaan tavoittelevia ihmisiä!

Mielipiteen kirjoittaja esittää arvioitaan siitä, mikä on lapselle tärkeää (rakastava perhe ja riittävät taloudelliset resurssit) ja toisaalta millaiset lapset ovat tai eivät ole tärkeitä Virolle. Modaalisen välttämättömyyden ilmaisemiseksi kirjoittaja käyttää verbiä *pitää* sekä verbirakenteita *on hyvin tärkeää*, *on äärimmäisen tärkeää* ja *tarvitaan* vs, *ei tarvita/kaivata*. Kirjoitus on suunnattu kaikille keskustelua seuraaville.

Postimees'in analysoidussa aineistossa asiantuntijat eivät käytä puolustavan retoriikkansa vahvikkeena lainkaan tukeutumista ulkopuolisiin asiantuntijalausuntoihin tai esimerkiksi sitaatteja laeista. Myös oman asiantuntijuuden korostaminen on vähäistä, esimerkiksi poliisin valtaoikeuksia käsittelevässä uutisessa yksikään keskusteluun osallistuja ei mainitse olleensa ns. Pronssiyön tapahtumissa mellakoijan, poliisin tai silminnäkijän roolissa. Näkyvän poikkeuksen tekee yksi kirjoittaja, joka osallistuu omalla nimellään häntä koskevaan keskusteluun (esimerkki 34). Postimees'in aineistossa asiantuntijuutta vahvistetaan lähinnä indikatiivin ja itsevarman sävyn avulla. Kirjoittaja osoittaa tietävänsä, kuinka asia on, eikä hänen tarvitse perustella asiantuntijuuttaan sen kummemmin.

6.2.2.3 Opettaja

Kuten edellä on mainittu, opettajan rooli on Postimees'in aineistossa vasta kolmannella sijalla, kaukana kriitikosta ja asiantuntijasta. Tämä osoittaa sen, että Postimees'in mielipidekirjoittajat haluavat toisten opettamisen, ohjaamisen ja neuvomisen sijaan tuoda esille oman mielipiteensä asioista.

(123)--- inimesed, **tulge** mõistusele, **ostke** (originaal! :) plaate ja te saate ükskõik kui sitta formaati neid ise konverteerida. (PM 10.1.2008)

(123) --- ihmiset, tulkaa järkiinne, ostakaa (alkuperäisiä! :) levyjä ja saate itse muuntaa ne miten paskaan formaattiin hyvänsä.

Opettaja voi käyttää roolinsa tukena myös imperatiivia ja sen avulla velvoittaa lukijoitaan toimimaan halutulla tavalla. Käskymuodon käyttäminen tulkitaan

velvollisuuden ilmoittamiseksi ja siten deonttisen modaalisuuden keinoksi (ISK 2005: 1482).

(124) **peaks** kasiinod ise **pigem** keelustama (PM 9.1.2008)

(124) Pikemminkin pitäisi kieltää itse kasinot

Kirjoittaja esittää parannusehdotuksen kaavailtuun lainsäädäntöön: kasinoiden tupakointikiellon sijaan tulisi kieltää itse kasinot. Opettajan roolia vahvistetaan konditionaalilla (mitä pitäisi tehdä) ja komparaatioadverbillä (tuli ennemmin ennemmin näin jonkun muun asemesta). Kirjoittaja esittää mielipiteensä ulkopuolisena tarkkailijana, eli etäännyttää aiheen itsestään. Adressaattina ovat muut lukijat sekä lainsäätäjät, joille ehdotus esitetään.

(125) ---Aga **teie täissöönud sead peaksite** töölt ära minema, **saate** poole aasta palga ja veel kümme erinevat soodustust ka veel kompensatsiooniks peale... (PM 9.1.2008)

(125) Mutta teidän ähkyyntä syöneiden sikojen pitäisi erota, saatte päälle puolen vuoden palkan ja hyvityksen lisäksi vielä kymmenen erilaista etuutta..

Kirjoituksen adressaatteina ovat kirjoituksessa haastatellut tahot (ammattiliittojen johtajat, kansanedustajat ja puolueiden edustajat, jotka ottivat kantaa irtisanottujen palkkaturvaan), joita kirjoittaja nimittää itsensä *ähkyyn syöneiksi sioiksi* ja joiden pitäisi hänen mielestään erota viroistaan, jolloin heille maksetaan vielä puolen vuoden palkka sekä muita korvauksia. Konditionaalinen käyttö pehmentää käskyä (vrt. *teidän pitää erota*). Kirjoittaja ei tuo itseään esille, vaan esittää solvaukset ja väitteet etuisuuksista ikään kuin yleisenä tietona.

(126) - - Söltumatu uurimise ja erapooletu kohutu poolt **võiks** kõik turuerakonna ametnikud aastasadadeks kinni panna, aga kahjuks ei esine siin riigis erapooletuid organeid. Ma **ei imestaks**, kui Poit Kikaro **siirduks** peale poliitikast lahkumist mõnda transiidi või kinnivara firmasse. (PM 8.1.2008)

(126) - - Riippumaton tutkinta ja puolueeton tuomioistuin voisivat sulkea kaikki toripuolueen virkamiehet vankilaan vuosisadoiksi, mutta valitettavasti tässä maassa ei esiinny puolueettomia tahoja. En ihmettelisi, mikäli Poit Kikaro (kansanedustaja Koit Pikaro) siirtyisi politiikan jälkeen johonkin kuljetus- tai asunnonvälitysfirmaan.

Opettaja käyttää konditionaalista suositellessaan toimintaa (*voisi sulkea*) sekä ennustaessaan tulevaisuutta (en ihmettelisi, mikäli siirtyisi). Kirjoituksen ensimmäinen virke on kirjoitettu ulkopuolisen tarkkailijan näkökulmasta, mutta toisessa virkkeessä kirjoittaja tuo mukaan henkilökohtaisen arvauksensa. Kirjoituksen adressaatteina ovat muut lukijat sekä ne tahot, jotka vastaavat siitä, ettei Virossa ole riippumatonta tutkintaa ja oikeuslaitosta.

Postimees´in aineistossa opettajuutta osoitetaan erityisesti konditionaalista käytöllä, jolla kirjoittajat pehmentävät käskyjä (pitää erota – pitäisi erota), tavallisesti tämä tehdään deonttista velvollisuutta tai lupaa ilmaisevilla verbeillä pitää, tulla ja voida (ISK 2005: 1480). Myös imperatiivista käyttö mielipidekirjoituksissa on tavallista, kirjoittaja pyrkii käskylauseella suuntaamaan lukijaansa/lukijoitaan toimimaan tietyllä tavalla.

(127) **Minge** oma valla/linna kodulehele ja siis prügivedaja kodulehele
JA **TEHKE ÕIGE VALIK**. (PM 8.1.2008)

(127) Menkää kotikuntanne/-kaupunkinne kotisivuille ja sitten jätteenkuljettajan kotisivuille ja **TEHKÄÄ OIKEA VALINTA**.

Kirjoittaja kehottaa kaikkia lukijoitaan (jotka ovat kirjoituksen adressaatteja) tutustumaan roslien lajitteluoppaisiin internetissä ja tekemään oikea päätös (lajittelun suhteen). Verbit *mennä* ja *tehdä* edustavat mielipiteessä konkreettista tekemistä, jota lukijoilta edellytetään. Imperatiivista käyttö on merkki hierarkiasta, jossa kirjoittaja asettaa itsensä lukijoiden yläpuolelle (ISK 2005: 800).

Postimees´in ja Helsingin Sanomien mielipiteissä on havaittavissa se, että deonttisia modaaliverbejä käytetään lähes poikkeuksetta konditionaalissa. Tämän voi tulkita käskyn pehmentämiskeinona, mutta toisaalta myös epäilyksen ilmaisemiseksi; kuitenkin ei tehdä niin kuin pitäisi tehdä. Erona tulee huomioda se, että verrattuna Helsingin Sanomien kirjoituksiin Postimees´in mielipiteissä käytetään merkitykseltään hyvin direktiivisiä imperatiivimuotoja.

6.2.2.4 Kysyjä

Kuten Helsingin Sanomissa, myös Postimees´in aineistossa kysyjän rooli on hyvin marginaalinen.

(128) Kortermajade vahel käib ju üks auto, kui üks maja sorteerib ja kõrval majas ei sorteerii keegi, kes saab siis trahvid kaele ja kuidas tehakse kindlaks kelle prügi on sorteerimata? (PM 8.1.2008)

(128) Kerrostalojahan kiertää sama auto, jos yksi talo lajittelee ja naapuritalossa ei lajittele kukaan, kuka saa sakot ja kuinka selvitetään kenen roskat ovat lajittelematta?

Esimerkki on yksitulkintainen ja perinteinen kuka- ja miten-kysymys, kirjoittaja on perustellut ongelman ja toivoo siihen vastausta muilta lukijoilta tai lajittelusta vastaavilta tahoilta.

(129) -- **mis ma teen?** vabatahtlikult ta ära ei lähe. aga **miks ma pean** talle mitme kuu palga ära minemise eest hüvituseks maksma? -- (PM 9.1.2008)

(130) **Milline peab olema toidujäätmete kott, et ta peaks vedelikku?** Praegu nõrgub ikka suur osa vedelikku pörandale ja tilgarada prügikastini.

NB! Ma ei pane sinna kotti suppi ega oiima (piima), vaid suhteliselt kuivad jäätmed. (PM 8.1.2008)

(129) Mitä mina teen? Hän ei lähde vapaaehtoisesti, mutta miksi minun pitää maksaa hänelle irtisanomishyvitystä monen kuukauden palkan verran?

(130) Millainen ruuantähteiden pussin pitäisi olla, että se pitäisi nestettä? Nyt suuri osa nestettä noruu lattialle ja pisarapolkuna roskiksille. NB! En laita sinne pussiin keittoa tai maitoa, vaan suhteellisen kuivia jätteitä.

Kysymykset on suunnattu toisille lukijoille, joilta kirjoittajat odottavat apua (*mitä teen, miksi minun pitää, millainen pitää olla*). Esimerkissä 129 kirjoittaja haluaa perusteet sille, miksi hän joutuu maksamaan korvauksia. Dynaaminen modaaliverbi *pitää* ilmaisee pakkoa, johon kirjoittaja ei ole tyytyväinen. Esimerkissä 130 kirjoittaja perää lukijoilta neuvoa biojäteongelmaan. Kirjoituksensa lopussa hän käyttää retorisenä keinona oletettuun vastargumenttiin valmistautumista, eli torjuu ennakolta vastaukset, joissa häntä neuvotaan vaikkapa valuttamaan nestemäiset jätteet viemäriin.

(131) **Kuidas** saab üldse nii **arukas** seadus selliseid vastuväiteid tekitada ja **kelle hulgas** ma **küsiks siis juba?** (PM 7.1.2008)

(131) Pitää nyt oikein kysyä kuinka näin älykäs laki voi aiheuttaa tällöisiä vastaväitteitä ja keiden parissa?

Kirjoittaja esittää kysymyksensä keskusteluun osallistujille. Kysymys voisi olla myös retorinen ja kirjoittajan tarkoitus olisikin ivata lakiehdotusta: tähän viittaa adjektiivin *älykäs* käyttäminen. Sävyartikkeli *oikein* tuo kuitenkin kysymykseen lisämerkityksen eli sävyn (ISK 2005: 791), joka mielestäni tässä ilmaisee kirjoittajan kannattavan asiaa eikä hän voi ymmärtää, kuinka kukaan voi olla lakimuutosta vastaan.

(132) **mis õiguslikul alusel üldse anti see luba kasiinodele?** - -
(PM 9.1.2008)

(133) Veekahurid, kummi- ja elastikkuulid, jalarauad, elektrišokirelvad, rihmad, nõörid, kaablivitsad jne. **Kas ma ikka elan Eestis?** Jüri Pihl leiab, et eelnõu väljatöötamise vajadus tuleneb eelkõige aprillisündmuste analüüsist. **Kus on need analüüsi tulemused** kui Riigikogugi pole sõnakestki piiksatanud? Kui ”pronksiööl” oli tegemist riigipöörde katsega, mitte Ansipi valimiskampaaniaga, siis **miks pole riigipöörajaid seniajani leitud**, härra Pihl? - - (PM 7.1.2008)

(132) Millä oikeudellisilla perusteilla se lupa yleensäkin annettiin kasinoille?

(133) Vesitykit, elastiset ja kumiluodit, jalkaraudat, sähköshokkiaseet, narut, köydet, nippusiteet jne. Asunko minä edes Virossa? Jüri Pihlin mukaan lakimuutoksen tarve kumpuaa ennenkaikkea huhtikuun tapahtumien analyysistä. Missä ne analyysitulokset ovat, kun eduskuntakaan ei ole sanonut sanaakaan? Jos ”pronssiössä” oli kysymys vallankaappauksesta eikä Ansipin vaalikampanjasta, miksi vallankaappajia ei ole vielä löytetty, herra Pihl?

Molemmissa esimerkeissä kirjoittajat peräävät vastauksia lainsäätäjiltä, esimerkissä 133 suoraan sisäministeriltä. Esimerkissä 132 kirjoittaja käyttää vähättelevää *yleensäkin*-ilmaisua. Affektiivisten ilmaisujen tulkinnat ovat tilannekohtaisia ja niissä on aina elementti, joka ilmaisee kirjoittajat negatiivista asennoitumista (ISK 2005: 1614). Esimerkissä 133 kirjoittaja luettelee aluksi lakiehdotuksessa poliisin käyttöön myönnettyjä, mielenosoittajia vastaan tarkoitettuja välineitä ja esittää yleisesti suunnatun kysymyksen kaikille lukijoille. Sitten hän kääntyy sisäministeri Jüri Pihlin puoleen, ja esittää tämän väitteisiin perustuen kaksi kysymystä.

Aineistojenväliset erot ilmenevät myös kysyjän roolissa. Helsingin Sanomissa oikean kysymyksen ja kriitikon retorisen kysymyksen ero voi olla vaikea tehdä, Postimees'in aineistossa jaotus on selvempi. Kysyjät todellakin etsivät informaatiota ja vastauksia kysymyksiinsä. Selvä ero kriitikon ja kysyjän rooleissa johtuu käytetyistä tyyleistä: Postimees'in kriitiikki kirjoitetaan usein aggressiivisesti, kun taas kysymykset esitetään neutraalisti. Helsingin Sanomissa

myös kritiikki on paljon neutraalimpaa, joten ero kysymyksen ja kritiikin välillä ei ole aina niin suoraviivainen.

6.2.2.5 Kannattajan / tukijan rooli

Myös Postimees'in aineistossa asioille tai ihmisille annettu positiivinen arvio on paljon negatiivista kritiikkiä vähäisempää.

(134) **Mina usun ses asjas küll pigem Kalev Katust** kui endale vastu rinda taguvat valitsust. Ja ka selles, et sündide absoluutarvust rõõmsaid järeldusi teha pole eriti tark tegu, **on Katusel jumalast õigus.**
(PM 7.1.2008)

(134) Minä uskon tässä asiassa kyllä enemmän Kalev Katusta kuin itseään kiittelevää hallitusta. Ja senkin suhteen Katus on aivan oikeassa, ettei ole kovin fiksumia tehdä iloisia päätelmiä syntyvyyden absoluuttisesta määrästä.

Kirjoittaja ilmoittaa *uskovansa* johonkin asiaan tai henkilöön, eli hän on valmis tukemaan sitä. Myös arvio "olla oikeassa" ilmaisee tukea ja kirjoittajan tekemää positiivista arviota.

(135) **oi mulle meeldib see lõik:**
- - Aplaus nii hea sõnastuse eest, olen ise juba mitu aastat täpselt sama imestanud: - -Arvan täpselt nagu Katus,- - (PM 7.1.2008)

(136) To realist
Sa oled geniaalne! Suurima heameelega käiks eraklubides, kus saab vesipiipu või sigarit tossata :) (PM 9.1.2008)

(135) Oi mina pidän tästä kappaleesta: - - Aplodit hyvän sananvalinnan vuoksi, olen itse ihmetellyt tätä samaa jo vuosia- - Olen täsmälleen samaa mieltä Katusen kanssa,- -
(136) "Realistille", olet nerokas! Hyvin mielellään kävisin yksityisklubeilla, jossa voi polttaa vesipiippua tai sikaria :)

Kirjoittajat ovat vankkumattomia kannattajia, jotka tukevat aiempaa kirjoittajaa tai uutisessa haastateltua henkilöä. Yhteisen mielipiteen lisäksi (*pidän tästä kappaleesta, olen samaa mieltä, olen ihmetellyt samaa*) kirjoittajat ylistävät esikuviaan kutsumalla näitä *nerokkaiksi* tai *antamalla heille aplodit*. Esimerkissä 135 adressaatteja voi ajatella olevan kaksi: toisaalta uutisessa haastateltu Kalev Katus, mutta toisaalta myös lukijat, joille kirjoittaja haluaa osoittaa kannattavansa Katusen ajatuksia. Esimerkissä 136 adressaattina on aiempi kirjoittaja, jonka ehdotusta mielipiteessä kannatetaan.

(137) **selles mõttes olen nõus sellega**, et selline muudatus muudaks tööjõuturu paindlikumaks s.t. tööhõive ilmselt suureneks - kui vajadusel on kerge inimesest vabaneda, siis võtad ta kergemalt tööle. (PM 9.1.2008)

(138) **Õiged sammud, kuigi** ega see kellelegi isiklikult ei saa meeldida, et tema õigusi piiratakse. **Kuid** me peame oma riiki kaitsma! - - **Kui** on oht uue interrinde sünniks, siis **peab Eesti Vabariik olema** suuteline sellega võitlema professionaalsel tasemel. **Olen poolt!** (PM 7.1.2008)

(137) Siinä mielessä olen samaa mieltä, että sellainen muutos muuttaisi työmarkkinat joustavammaksi eli työllisyys ilmeisesti kasvaisi – jos tarpeen vaatiessa työntekijästä pääsee helpolla eroon, hänet ottaa myös helpommin töihin.

(138) Oikeat askeleet, mutta se, että oikeuksia rajoitetaan, ei voi henkilökohtaisesti miellyttää ketään. Mutta meidän on suojeltava maatamme! - - Jos on vaara, että syntyy uusi interrintama (*80-luvulla Virossa toiminut venäläismielisten vironvenäläisten organisaatio*), tulee Viron tasavallalla olla mahdollisuudet puolustautua ammattimaisella tasolla sitä vastaan. Kannatan!

Esimerkeissä 137 ja 138 kirjoittajat ovat myös puoltavalla kannalla, mutta ilmaisevat tukensa varovaisemmin. Esimerkissä 137 kirjoittaja rajaa tukensa vain tiettyyn (laki)muutoksen tarjoamaan etuun, eli joustavuuden lisääntymiseen. Konstruktiorakenne *siinä mielessä – että* osoittaa ominaisuuden eli tässä ehdotuksen kannatuksen pätevän jonkinasteisesti verrattuna sataprosenttiseen tukeen (ISK 2005: 1106–1107) ja että kirjoittaja tukee ainoastaan esityksen tätä puolta tai ettei hän ole edes kiinnostunut muista vaikutuksista. Esimerkissä 138 kirjoittaja osoittaa tukevansa esitettyä muutosta (*oikeat askeleet, kannatan*), mutta lisää samaan hengenvetoon kannattavansa myös vastapuolen näkökantaa (*mutta se--- ei voi miellyttää*). Vaihtaen jälleen puolustuskannalle kirjoittaja kuitenkin esittää praktista välttämättömyyttä ilmaisevilla verbeillä *pitää* ja *tulee* perusteet sille, miksi hän tukee ehdotusta (ISK 2005: 1482). Kuten kriitikon roolissa, myös kannattajan / tukijan asemassa oma mielipide ilmaistaan Postimees´in aineistossa paljon Helsingin Sanomia voimakkaammin. Omia arvioita painotetaan vahvasti arvottavilla sanavalinnoilla, kun taas Helsingin Sanomissa myös kiitos ja kannatus esitetään neutraalissa ja vaatimattomammassa sävyssä.

7 Yhteenveto ja tulokset

Mielipidekirjoitukset ovat lukijoiden keino esittää havaintoja, tulkintoja tai kannanottoja erilaisista aiheista. Internetissä julkaistavat keskustelut tarjoavat lukijoille mahdollisuuden lukea mielipiteitä ja esittää vastineensa lähes reaaliajassa, ilman paperilehden toimittamiseen ja painamiseen liittyvää viivettä. Tässä työssä internetin mielipidekirjoituksia analysoidaan lähinnä käytettyjen retoristen keinojen kannalta, mutta kirjoituksissa on havaittavissa myös uuden nopean julkaisutavan aiheuttama muutos. Työn neljännessä kappaleessa aineistoa käsitellään kielen rekisterien ja tekstityyppien näkökulmasta. Internet-kirjoituksia analysoitaessa on nostettava esille se, että keskustelut ja mielipidekirjoitukset, kuten suuri osa muustakin internetissä julkaistusta tekstistä on omalaatuinen sekoitus suullista ja kirjallista kielenkäyttöä. Vapaamuotoisia kirjoituksia ei ole toimitettu, niissä käytetään puhe- ja kirjakieltä spontaanisti sekaisin ja sävyjen ja painotusten osoittamiseen käytetään monenlaisia äänensävyä tai ilmettä korvaavia menetelmiä kuten hymiöitä, suuria kirjaimia sekä ylimääräisiä huuto- ja kysymysmerkkejä. Myös käytetty sanasto poikkeaa neutraalista ja toimitetusta kirjallisesta tekstistä. Slangin, murteiden, lyhenteiden, voimakkaasti affektisten ilmaisu- ja kiro sanojen käyttö vie internet-mielipiteitä lähemmäs puhekieltä. Erot ovat nähtävissä myös verratessa työn aineistoja keskenään. Enemmistö Helsingin Sanomien mielipiteistä on kirjoitettu oikeinkirjoitus- ja kielioppisääntöjen mukaisesti. Kirjoittajat myös usein innostuvat kirjoittamaan pitkiä viestejä, joissa perustelevat mielipiteitään. Postimeesin aineistossa mielipiteet ovat usein lyhyempiä ja enemmän spontaaneja, lyönti- ja kirjoitusvirheitä on paljon, samoin epäkieliopillisia rakenteita ja puhekielisyyttä.

Työn viidennessä kappaleessa aineistoa on analysoitu retorisen diskurssianalyysin keinoin ja käyty läpi erilaisia retorisia keinoja, joilla kirjoittajat voivat pyrkiä vaikuttamaan lukijoidensa mielipiteisiin. Internetin mielipidekirjoitukset ovat tekstityypiltään kanta-aottavia eli argumentoivia. Ne eivät pyri neutraaliin esittämiseen, vaan ilmentävät myös kirjoittajansa henkilökohtaisia asenteita, joita välitetään sanavalintojen lisäksi erilaisten retoristen keinojen ja argumenttien avulla. Analysoin työni aineistossa käytettyjä argumentteja Jokisen esittämän jaon mukaisesti ja tulosten perusteella voi todeta, että kirjoittajat käyttävät mielipiteensä vahvistamiseen tai muiden mielipiteiden

heikentämiseen monia erilaisia retorisia keinoja. Myös puolustavan sekä hyökkävän retoriikan käyttö samassa mielipiteessä vahvistaa argumentaatiota, eikä niitä voidakaan ajatella toistensa vastakohtina vaan ennemminkin rinnakkaisina vaikutuskeinoina.

Etäännyttäminen omista intresseistä antaa lukijalle kuvan, ettei kirjoittaja pyri retoriikallaan ajamaan omia etujaan. Toisaalta oman osallisuuden ja täten asiantuntijuuden tunnustaminen voi lisätä sanottavalle painoarvoa ja varsinkin entisen kannattajan – nykyisen vastustajan mielipide tuo argumentille painoarvoa. Argumentin voi esittää tietystä puhujakategoriasta, jonka voidaan katsoa olevan asiantuntevampaa ja pätevämpää, kuin ilman kategoriata esitetyt argumentit. Puolustavan retoriikan keinona voidaan pitää myös oman liittoutumisasteen säätelyä, jolloin argumentoija ikään kuin vain raportoi ulkopuolisena tapahtumia ottamatta niihin kantaa. Vahvistaminen konsensuksella tai asiantuntijalausunnolla on erittäin tehokas keino lisätä argumentaationsa painoarvoa. Erilaisten kategorioiden käyttäminen kuvatuista aiheista tai ihmisistä vaikuttaa kuulijoiden suhtautumiseen. Yksityiskohdilla ja narratiiveilla vaikuttaminen luovat kuvan asiantuntijuudesta, jota on vaikea kumota. Määrällistäminen eli kvantifiointi joko numeroiden tai sanallisten kuvailujen avulla on yleistä, sen avulla voidaan luoda kuva helposti mitattavissa olevasta ristiriidattomasta tiedosta, jota on vaikea kumota.

Tutkimuksen aineistossa nousee esille se, että Helsingin Sanomien mielipidekirjoituksissa korostetaan usein omaa asiantuntijuutta tai tukeudutaan ulkopuolisen asiantuntijan mielipiteeseen. Postimeesin aineistossa yleinen keino on puolestaan oman mielipiteen tai tulkinnan korostaminen, jolloin vastaargumenttien esittäminen on vaikeampaa. Molemmissa aineistoissa käytetään paljon liittoutumisasteen säätelyä, jossa mielipiteitä esitetään ikään kuin neutraalina raportointina ja faktoina. Puolustavan ja hyökkävän retoriikan lisäksi argumentaatiossa käytetyt retoriset keinot voidaan jakaa myös fakta- ja tunnepohjaiseksi retoriikaksi. Faktapohjaiset väitteet voidaan todistaa, tunneperäisissä ei edes pyritä käyttämään perusteina tosiasioita, vaan argumentointi nojaa kirjoittajan henkilökohtaisiin mielipiteisiin ja arvioihin. Analysoidun aineiston perusteella voidaan käytetyt retoriset keinot jakaa melko jyrkästi kahteen. Helsingin Sanomien mielipidekirjoituksille on ominaista maltillinen ja neutraali ilmaisutapa, oman mielipiteen esittämiseen käytetään

pääasiassa puolustavaa retoriikkaa ja faktapohjaisia perusteluita. Myös tunteisiin tai hyökkäykseen perustuva retoriikka on usein neutraalia ja pehmeää, jopa kohteliasta.

Postimees'in aineistossa hyökkäävän ja tunteisiin perustuvan retoriikan käyttö on tyypillinen tapa pyrkiä vahvistamaan omaa argumentointia. Toisia kirjoittajia tai esimerkiksi uutisessa mainittua henkilöä kohtaan hyökätään usein hyvin loukkaavilla ja ivaavilla nimityksillä eikä omaa mielipidettä edes välttämättä esitetä, tavoitteena on vain romuttaa vastustajan mielipide. Epäasiallisiksi koettuja viestejä joudutaan poistamaan vielä julkaisemisen jälkeenkin. Postimees'in tunteisiin perustuvalla argumentaatiolla on tyypillistä tuoda mukaan myös vanhoja asioita, kuten hyökkäyksen kohteen historia tai häneen aiemmin kohdistuneet syytteet. Myös Helsingin Sanomissa esiintyy metatiedon hyväksikäyttöä, mutta usein varsin pehmeässä tai personoimattomassa muodossa.

Työn kuudennessa luvussa huomio kääntyy kirjoittajan ja hänen yleisönsä rooleihin. Luvussa tarkastellaan myös sitä, kenelle kirjoittaja kohdistaa kirjoituksensa eli kuka on kirjoituksen adressaatti. Analysoitavan aineiston perusteella on havaittavissa, että mikäli uutinen kirjoittaa kritiikkiä hallitusta, päättäjiä tms. vastaan, on uutinen yleensä negatiivinen kaikkien mielipidekirjoittajien mielestä ja kirjoitusten adressaatti on lähes poikkeuksetta uutisen kohde. Toisaalta taas uutisissa, jotka herättävät ihmisissä puolesta ja vastaan -tunteita, argumentteja suunnataan myös kanssakirjoittajille. Tällöin argumentointi ei jää pelkästään yksittäiseksi mielipiteen esittämiseksi, vaan parhaimmillaan mielipide saa useita vasta-argumentteja ja myös kritiikkiä, tai kuten yhdessä tapauksessa tukea saanut henkilö vastaa niihin.

Mielipidekirjoitusten kolme yleisintä roolia ovat opettaja, asiantuntija sekä kriitikko. Näiden lisäksi työssä käsitellään myös marginaalisempia kysyjän ja kannattajan / tukijan rooleja. Aineiston perusteella voidaan sanoa tavallisimpien roolien jakautuvan eri tavoin Helsingin Sanomissa ja Postimees'issä. Helsingin Sanomissa yleisimpänä ovat opettajan ja asiantuntijan roolit kriitikon jäädessä kolmanneksi. Postimees'issä järjestys on puolestaan päinvastainen, kriitikon ollessa yleisin rooli jää opettajan rooli kolmanneksi. Tämä osoittaa Postimees'in lukijoiden pyrkivän opettamisen ja ohjaamisen sijaan oman mielipiteen esittämiseen. Myös roolien vahvistamiseen käytetyt keinot ovat lehdissä erilaisia.

Helsingin Sanomissa opettajan rooliin kuuluvia ohjeita ja vaatimuksia vahvistetaan usein pehmeillä keinoilla kuten konditionaalilla ja passiivilla. Vahvin keino, suoraan lukijalle kohdistettu imperatiivi, on harvinainen. Asiantuntijan roolia vahvistetaan tyypillisesti perustelemalla omaa asiantuntijuutta esimerkiksi koulutuksen, ammatin tai kokemuksen avulla. Myös ulkopuolisia auktoriteetteja käytetään argumentaation vahvistamiseen. Helsingin Sanomien mielipidekirjoituksissa kritiikki esitetään yleensä varsin yleisellä tasolla. Kritiikin kohteeksi ei useinkaan mainita tiettyä henkilöä, vaan kritiikki suunnataan tilanteeseen tai kollektiiville. Kritiikkiin käytetty sanasto ja lauserakenteet ovat neutraaleja ja kohteliaita, joskus jopa anteeksipyytäviä. Tämä vaikeuttaa myös retoristen kysymysten ja oikeiden kysymysten erottamista toisistaan, ero onkin usein kiinni tulkinnasta. Argumentaarion kannatus tai tuki ilmaistaan kritiikin tavoin usein varauksellisesti ilman suurempaa hehkutusta tai ylisanoja.

Postimees'in aineistossa kritiikin esittäminen eroaa merkittävästi Helsingin Sanomien kriittisistä mielipiteistä. Konditionaalia ja muita pehmentäviä keinoja käytetään vähemmän, arviot annetaan suoraan ja vahvasti arvottavien sanojen käyttö on tavallista. Kritiikki osoitetaan suoraan sen kohteelle ja se on jyrkkälinjaista, usein jopa solvaavaa. Asiantuntijat vahvistavat omaa rooliaan lähinnä käyttämällä indikaatiivia ja itsevarmaa sävyä. Oman asiantuntijuuden tai osallisuuden korostaminen tai tukeutuminen ulkopuolisiin auktoriteetteihin on hyvin harvinaista, kirjoittajat tahtovat osoittaa tietävänsä kuinka asia on, eivätkä he tarvitse tukea perusteilleen. Myös Postimees'in mielipidekirjoituksissa opettajan roolin ohjeita ja suosituksia pehmennetään usein konditionaalien avulla, mutta Helsingin Sanomiin verrattuna suoran käskyn eli direktiivisen imperatiivin käyttö on paljon yleisempää. Molemmista aineistoista deonttisia modaaliverbejä (tulla, pitää, voida, saada) käytetään lähes poikkeuksetta konditionaalissa. Tämän voi tulkita joko käskyn pehmentämiskeinona, mutta myös epäilyksenä annetun ohjeen toteuttamisesta. Kysyjän rooli on Postimees'in mielipidekirjoituksissa selvästi erotettavissa kriitikon retorisista kysymyksistä. Tämä johtuu kritiikin jyrkistä ja suorista sanavalinnoista, kun oikeat kysymykset puolestaan esitetään neutraalisti. Kannatusta tai tukea ilmaistaan paljon eriasteista kritiikkiä harvemmin. Toisaalta myös kannatuksen ilmaiseminen on huomattavasti voimakkaampaa kuin Helsingin Sanomien aineistossa. Postimees'in

mielipidekirjoituksissa myös positiiviset arviot esitetään vahvasti arvottavia sanavalintoja käyttäen.

Retoorilised võtted ja kirjutajate rollid Postimehe ja Helsingin Sanomate internetilehe kommentaarides

Töös uuritakse erinevate tekstianalüüsi meetodite abil arvamustekste ehk kommentaare, mida lugejad on kirjutanud Soomes ilmuva Helsingin Sanomate ja Eestis ilmuva Postimehe internetiuudistele. Töö eesmärgiks on leida erinevusi soome ja eesti kirjutajate retoorilistes võtetes, kasutatud argumentatsioonis ning nende rollivalikutes. Töö ainek koosneb Helsingin Sanomate ja Postimehe interneti-lehtedes jaanuaris 2008 ilmunud kommentaaridest. Mõlemast lehest on valitud kümme uudist, millest igale on kirjutatud umbes 30 kommentaari. Kõik uudised on valitud juhuslikult, ja sama juhuslikult on osa teemadest omavahel sarnased.

Kommentaare uuritakse töös mitme erineva meetodi abil. Neljandas peatükis analüüsitakse ainekku registrite, tekstitüüpide ja retoorika vaatepunktidest. Registrite all mõeldakse erinevaid keelekasutusviise, mis sõltuvad erinevatest olukordadest, kus keelt kasutatakse. Netikommentaaris varieeruvad registrid väga palju. Osa kommentaaridest kirjutatakse ametlikult ja veatus kirjakeeles, osa kõnekeeles ja isegi slängis. Kommentaarid kuuluvad argumenteerivasse tekstitüüpi. Nende eesmärgiks ei ole neutraalsus, vaid kirjutaja arvamuste, hinnangute ja väärtuste väljendamine.

Viiendas peatükis uuritakse ainekku retoorilise diskursianalüüsi abil ehk analüüsitakse, milliste retooriliste võtete abil püüavad kirjutajad toetada oma argumentatsiooni. Retoorilisi võtteid esitletakse Arja Jokineni jaotuse järgi. Argumentatsiooni on võimalik jaotada ka selle järgi, kas tegemist on ründava, kaitsva, fakti- või tundepõhilise retoorikaga.

Kuuendas peatükis analüüsitakse kommentaaride objekte ehk adressaate ning rolle, mida kirjutajad endale võtavad. Kirjutaja võib väljendada oma rolli mitmete retooriliste võtete abil, rollidest kõige tavalisemad on õpetaja, asjatundja ja kriitik, marginaalsemad aga küsija ning toetaja.

Ainekku analüüs on toonud välja mitmeid erinevusi soome ja eesti kommentaaride vahel. Enamus soome kommentaaridest kirjutatakse tava- või kirjakeeles ning neutraalse tooniga. Eesti kommentaarides on rohkem kõnekeelsusi ning kirjavigu. Kommentaaride stiil on järsem ning sõnad, mis

väljendavad hoiakuid või arvamusi, on tihti väga emotsionaalsed. Soome kommentaarides tugevdavad kirjutajad oma argumentatsiooni tihti oma asjatundlikkusele rõhudes või konsensust rõhutades. Asjatundlikkust põhjendatakse näiteks oma koolituse või elukutse abil. Kommentaarides kasutatud retoorika on peamiselt kaitsev ja faktipõhine. Eesti kommentaarides esitatakse väited tõena ilma suuremate põhjendusteta. Argumentatsioon ehitatakse üles ründavale ja tunde põhisele retoorikale. Ka kirjutajate rollivalikud on erinevad: Soomes esitatakse argumentatsioon tavaliselt õpetaja või asjatundja rollis, aga Eestis on rolliks rohkem kriitik või asjatundja.

Lähdeluettelo

- ARISTOTELES 1997. *Retoriikka. Runousoppi*. Tampere: Gaudeamus.
- CHAFE, WALLACE 1982. Integration and Involvement in Speaking, Writing and Oral Literature. Teoksessa Deborah Tannen (toim.): *Spoken and Written Language: Exploring Orality and Literacy* s. 35–53. New Jersey: Ablex.
- CRYSTAL, DAVID 2001. *Language and the Internet*. Cambridge, Cambridge University Press.
- EEK = Eesti keele käsiraamat 2000. Tallinn: Eesti keele sihtasutus.
- HALLIDAY, M.A.K. 1978. *Language as social semiotic. The social interpretation of language and meaning*. London: Edward Arnold.
- 1986. *Language, context, and text: aspects of language in a social-semiotic perspective*. Part A. Victoria: Deakin university.
- 1987. Spoken and written modes of meaning. Teoksessa Rosalind Horowitz ja S. Jay Samuels (toim.): *Comprehending oral and written language* s. 55–82. San Diego: Academic Press.
- 1989. *Spoken and written language*. Oxford: Oxford University Press.
- HEIKKINEN, VESA 1999. *Ideologinen merkitys kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- HENNOSTE, TIIT 2000. Allkeeled. Teoksessa Tiit Hennoste (toim.): *Eesti keele allkeeled* s. 9–56. Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised 16. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
- ISK= Iso suomen kielioppi 2005. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- JOKINEN, ARJA - JUHILA, KIRSI - SUONINEN, EERO 1993. *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.
- 1999. *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.
- JOHNSTONE, BARBARA 2002. *Discourse analysis*. Malden: Blackwell publishing.
- KAKKURI-KNUUTTILA, MARJA-LIISA - YLIKOSKI, PETRI 1999. Merkitys ja tulkinta. Teoksessa Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila (toim.): *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot* s. 24–33. Helsinki: Gaudeamus.

- KASIK, REET 2002. Lingvistiline tekstianalüüs. – Teoreetiline keeleteadus Eestis. Tartu
- 2007. *Sissejuhatus tekstiõpetusse*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
- KERGE, KRISTA 2003. Tekstilingvistika ja toimetamine. *Keel ja kirjandus* 4. s. 271-280
- KERGE, KRISTA 2004. Veebikommentaariumi mitmetahuline maailm. Teoksessa Reet Kasik (toim.): *Tekstid ja taustad III, Lingvistiline tekstianalüüs* s. 51-73. Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised 28. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
- KULDNOOK, KAREN 2002. Interpersonaalseid suhteid kujundavad tegurid võrguveestluses. Teoksessa Reet Kasik (toim.): *Tekstid ja taustad* s. 64-87. Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised 23. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
- LEHTONEN, MIKKO 2000. *Merkitysten maailma*. Tampere: Vastapaino.
- LEIWO, MATTI - LUUKKA, MINNA-RIITTA - NIKULA, TARJA 1992. *Pragmatiikan ja retoriikan perusteita*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- LEIWO, MATTI - PIETIKÄINEN, SARI 1998. Kieli vuorovaikutuksen ja vallankäytön välineenä. Teoksessa Kari Palonen ja Hilikka Summa (toim.): *Pelkkää retoriikkaa* s. 85–108. Tampere: Vastapaino.
- NETIKETTI <http://elisa.net/netiketti.shtml> 28.10.2008
- PERELMAN, CHAIM, OLBRECHTS-TYTECA, LUCIE 1971. *The new rhetoric. A treatise on argumentation*. London: University of Notre Dame Press.
- POTTER, JONATHAN 1996. *Representing reality. Discourse, rhetoric and social construction*. London: Sage publications.
- PÄLLI, PEKKA 2003. *Ihmisyhmä diskurssissa ja diskurssina*. Sähköinen väitöskirja. Tampere: Tampere University Press.
- <http://acta.uta.fi/teos.phtml?7802> 9.7.2008
- SALLA, SIGRID 2002. Jututuba kui võrgusuhtlusvorm. Teoksessa Reet Kasik (toim.): *Tekstid ja taustad* s. 128-156. Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised 23. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
- SARAPUU, KATHY 2006. *Suhtlustasandi tähendused ajalehtede juhtkirjades. Kriitiline tekstianalüüs*. Magistritöö, Tartu Ülikool: Filosoofiateaduskond.
- www.utlib.ee/ekollekt/diss/mag/2006/b18308508/sarapuukathy.pdf 13.10.2008
- SUMMA, HILKKA 1998. Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan. Burke, Perelman ja Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus. Teoksessa Kari Palonen ja Hilikka Summa (toim.): *Pelkkää retoriikkaa* s. 51–83. Tampere: Vastapaino.

- VALTONEN, SANNA 1998. Hyvä, paha media. Teoksessa Anu Kantola, Inka Moring ja Esa Väliverronen (toim.): *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan* s. 93-121. Lahti: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- WALLACE, PATRICIA 1999. *Psychology of the internet*. Cambridge: Cambridge University Press.

LIITE 1. Netiketti

<http://elisa.net/netiketti.shtml> 28.10.2008

Jotta internetin käyttö olisi kaikille mahdollisimman mukavaa ja hyödyllistä, on verkossa noudatettava netin käytösopasta eli Netikettiä.

Huolehdi Netiketin lisäksi tietokoneesi teknisestä tietoturvasta.

Netiketti on tuotettu laajassa yhteistyössä internetoperaattoreiden, järjestöjen sekä alalla toimivien palveluntarjoajien ja sisällöntuottajien kanssa.

Netin käyttö kahdenkeskisessä viestinnässä

Huomioitavaa sähköpostin käytössä

Sähköposti on oikein käytettynä tehokas viestintäväline. Kirjoita sähköpostissa vain sellaista, mitä olisit valmis sanomaan henkilölle kasvotusten. Ethän myöskään lähetä vitsejä tai asiattomia viestejä henkilöille, joita et tunne henkilökohtaisesti.

Älä tarkoituksella kuormita vastaanottajan postilaatikkoo äläkä välitä saamiasi ketjukirjeitä eteenpäin.

Noudata normaalia huolellisuutta ja varovaisuutta, kun lähetät muille käyttäjille ohjelmatiedostoja tai muita tiedostoliitteitä. Harkitse ennen liitetiedostojen lähettämistä, ovatko ne todella tarpeellisia.

Sähköpostilla tulevat viestit saattavat levittää haittaohjelmia, jotka tukkivat sähköpostijärjestelmiä. Siksi niiden avaamisessa on noudatettava suurta varovaisuutta ja harkintaa. Jos viestin otsikko tai tiedostoliitteen nimi näyttää epäilyttävältä, harkitse, avaatko viestiä ollenkaan.

Internet on avoin verkko. Jos sähköpostiviestiäsi ei ole erikseen suojattu, voi joku kolmas osapuoli nähdä viestisi sisällön. Älä siis lähetä suojaamattomassa viestissä salaisia tietoja.

Noudata työpaikkasi mahdollisia ohjeita ja sopimuksia siitä, miten verkkoa voi käyttää omaan viestintään.

Netti asiointi- ja kohtaamispaikkana

Esiinny harkiten verkossa

Jos osallistut keskusteluihin internetissä, kirjoita asiallisesti äläkä häiritse tai loukkaa muita. Varmista, että viestisi liittyy ryhmän aiheeseen.

Muita häiritsevät tai loukkaavat henkilöt voidaan mahdollisesti jäljittää myöhemmin, vaikka keskustelu käytäisiinkin nimettömänä. Ongelma- tai väärinkäytöstilanteissa ota yhteyttä kyseisen sivuston ylläpitoon. Sivuston ylläpitäjällä on oikeus poistaa vahingolliset viestit sivustoltaan.

Toisen tunnuksen luvaton käyttäminen ja käytön yrittäminen on kiellettyä. Käytä nimimerkkiä tai esiinny ilman nimeä palveluissa, joissa se on yleinen käytäntö.

Älä tule huijatuksi

Netissä kuka tahansa voi olla kuka tahansa. Tämä on syytä muistaa esimerkiksi kun sovit tapaamisia tai teet kauppvoja.

Jos poistut koneeltasi hetkeksi, käytä salasanasuojattua näytönsäästäjää, jotta kukaan ei pääse lähettämään sähköpostia tai käyttämään verkkoa nimissäsi.

Kun käytät nettiä yhteiskäytössä olevalla tietokoneella, varmista, että henkilökohtaiset tietosi eivät joudu muiden käyttäjien käsiin.

Käytä netissä luottokorttiasi vain, jos asioit suojatun yhteyden kautta (internetselaimeen ilmestyy lukon tunnus ja internetsivun osoitteen alku on muotoa https://). Älä koskaan lähetä luottokorttisi tietoja sähköpostissa. Säilytä huolellisesti kaikkia henkilökohtaisia tunnuksiasi, kuten verkkopankkiasioinnin edellyttämiä tunnuksia ja tunnuslukuja sekä sähköpostin tunnuksia. Älä koskaan paljasta tunnuksia verkkokeskustelussa tai kirjoita niitä sähköpostiviestiin.

Tiedä mihin sitoudut

Verkossa on erilaisia palveluita, joiden käyttäjäksi pitää rekisteröityä ja sopimuksia, joihin pitää sitoutua. Lue ohjeet huolellisesti ja varmista, että ymmärrät ne ennen, kuin sitoudut mihinkään. Älä koskaan paina Kyllä/Yes-painiketta tai vastaa myöntävästi, ellet ole varma vastauksesi vaikutuksista. Jos palvelussa kysytään henkilötietojasi, ole tietoinen, mihin niitä tarvitaan ja mihin niiden käsittely voi lopulta johtaa. Harkitse, mitä tietoja itsestäsi kerrot. Netillä on pitkä muisti

Kaikki, mitä julkaiset tai kirjoitat internetissä tai sähköpostissa saattaa löytyä verkosta vielä vuosienkin päästä - halusit tai et.

Netti tietolähteenä

Muista lähdekritiikki

Kuka tahansa voi tehdä nettisivuja, koska julkaisukynnystä ei ole. Kaikki julkaistu materiaali ei ole tarkistettua eikä kaikki verkkosivuilla oleva pidä paikkaansa. Mikäli jokin tarjous tai palvelu kuulostaa liian hyvältä ollakseen totta, se ei todennäköisesti olekaan sitä.

Eriyisen arveluttavia ovat sähköpostilla tulevat mainoskirjeet. Tarjoukset ja niissä esitellyt tuotteet saattavat olla Suomen oloissa jopa laittomia tai käyttäjälleen vaarallisia.

Tekijänoikeudet ovat voimassa myös netissä

Jos lainaat netissä olevaa materiaalia, huolehdi, että sinulla on siihen lupa. Tekijänoikeudesta pitää maksaa korvausta muun muassa musiikin, kuvien, elokuvien ja ohjelmistojen tekijöille myös silloin, kun materiaali on hankittu internetistä.

Internet on avoin verkko, jossa tieto on kaikkien ulottuvilla. Suojaa riittävällä tavalla verkossa julkaisemasi aineistot.

Vihjeitä lasten vanhemmille

Netti on monille lapsille tärkeä ja hyödyllinen kanava esimerkiksi yhteydenpitoon kavereiden kanssa. Keskustele avoimesti lapsesi kanssa netinkäytöstä ja siitä, mitä oikeuksia ja vastuuta netinkäyttöön liittyy. Ole tietoinen lapsen nettitarjesta ja nettikavereista.

Lapset saattavat julkaista internetissä itsestään tietoja ymmärtämättä, että kuka tahansa pystyy ne näkemään. Tämä voi olla turvallisuusriski ja johtaa häiriköintiin.

Lainsäädäntö ja internet

Lait koskevat myös internetiä ja sen palveluita. Kaikki sellainen, mikä on laitonta muutenkin, on laitonta myös netissä. Nettiä varten on lisäksi olemassa erityislainsäädäntöä.

Verkkosivun tekijä on aina itse vastuussa sivujensa sisällöstä ja lainmukaisuudesta.

Verkossa toimittaessa voivat kyseeseen tulla muun muassa seuraavat säännökset:
Viestintäsalaisuus

Luottamuksellinen viestintä on myös verkossa luottamuksellista. Älä siis avaa toiselle vastaanottajalle osoitettuja sähköpostiviestejä ilman henkilön nimenomaista lupaa. Jos olet saanut esimerkiksi vahingossa toiselle tarkoitettuja viestejä, et saa ilmaista niiden sisältöä tai käyttää niitä hyväksesi.

Mieti myös, onko saamasi sähköpostiviesti tarkoitettu vain sinun nähtäväksesi ja onko sinulla oikeus välittää sitä eteenpäin.

Henkilötietojen suoja

Harkitse, mitä tietoja annat itsestäsi tai perheestäsi internetissä. Älä kerää tai ylläpidä muita henkilöitä koskevia tietoja ilman heidän lupaansa tai ilman muuta laillista perustetta.

Kunnianloukkaus ja yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen

Älä esitä verkossa toisesta valheellista tietoa tai vihjausta, joka voisi aiheuttaa vahinkoa, kärsimystä tai halveksuntaa loukatulle. Toisin sanoen: älä laita verkkosivuille herjaavaa aineistoa tai mitään muutakaan sellaista, jota et muussa yhteydessä olisi valmis esittämään - ja kestämään myös siitä aiheutuvat seuraukset.

Älä koskaan esitä toisen yksityiselämästä sellaista tietoa, vihjausta tai kuvaa, joka saattaisi aiheuttaa vahinkoa, kärsimystä tai halveksuntaa.

Rasismi

Rasismi ja siihen yllyttäminen on kiellettyä myös netissä.

Sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittäminen

Lasta, väkivaltaa tai eläimeen sekaantumista esittävän sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan tai tallenteen levittäminen tai levittämisen yrittäminen on kiellettyä riippumatta siitä, missä muodossa aineisto on. Lasta esittävän sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan tai tallenteen hallussapito on kiellettyä.

Tekijänoikeus ja tavaramerkit

Älä levitä internetissä aineistoa - kuten musiikkia, tekstiä, valokuvia, piirroksia, tavaramerkkejä tai muutakaan materiaalia - johon sinulla ei ole oikeutta. Luvaton käyttö saattaa johtaa taloudellisiin korvausvaatimuksiin ja muihin oikeudellisiin seuraamuksiin.

Älä häiritse tietoverkon toimintaa

Tietoverkon, tiedonsiirron, sähköpostin ja muiden verkkopalveluiden toiminnan tarkoituksellinen häirintä tai ylikuormitus on kiellettyä.

Hakkerointi

Vieraaseen tietojärjestelmään tunkeutuminen tai järjestelmän luvaton käyttö - vaikka mitään vahinkoa ei tapahtuisikaan - on rikos, josta voi ankarimmillaan seurata vankeusrangaistus. Jo pelkkä tunkeutumisen tai käytön yrittäminen on kiellettyä.

Virusten ja muiden haittaohjelmien kirjoittaminen ja levitys

Virusten ja muiden haittaohjelmien kirjoittaminen ja levittäminen on rangaistava teko.

Sähköpostimainonta edellyttää suostumusta

Sähköposti- ja tekstiviestimarkkinointi tai muu yritykseltä kuluttajalle kohdennettu markkinointi on kiellettyä ilman etukäteissuostumusta.

Markkinointiviestin tulee olla selkeästi tunnistettavissa markkinoinniksi jo sitä vastaanotettaessa.

Lähetä kaverilta kaverille -markkinointiviestejä vain tutuillesi ja nimenomaan vain niille, joiden katsot olevan todennäköisesti kiinnostunut viestin sisällöstä. Muille kuin tutuille lähettäminen on sopimatonta tai joissain tapauksissa jopa laitonta.